

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Економіко-гуманітарний інститут.
Факультет економіки та управління
(повне найменування інституту, назва факультету)

Фінанси, банківська справа та страхування
(повне найменування кафедри)

Пояснювальна записка
до дипломної магістерської роботи

магістра

(ступінь вищої освіти (освітній ступінь))

на тему Оцінка фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством

Виконав: магістрант 6 курсу, групи ФЕУ-119м

Спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і найменування спеціальності)

Освітня програма (спеціалізація) Фінанси і кредит

Харченко В.Ю.

(прізвище та ініціали)

Керівник Пахомова І.Г.

(прізвище та ініціали)

Рецензент Кирик Г.В.

(прізвище та ініціали)

2020 рік

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконання завдань
1	Пахомова І.Г., к.е.н.	<i>Пахомова І.Г.</i>	<i>Пахомова І.Г.</i>
2	Пахомова І.Г., к.е.н.	<i>Пахомова І.Г.</i>	<i>Пахомова І.Г.</i>
3	Пахомова І.Г., к.е.н.	<i>Пахомова І.Г.</i>	<i>Пахомова І.Г.</i>
4	Журавель С.М., ст.викл.	<i>Журавель С.М.</i>	<i>Журавель С.М.</i>
Нормо-контроллер	Чередниченко Н.О., ст.викл.	<i>Чередниченко Н.О.</i>	<i>Чередниченко Н.О.</i>

7. Дата видачі завдання «25» травня 2020 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	І
1	Збір матеріалу на проектування	30 травня 2020 року	М
2	Групування та аналіз зібраного матеріалу. Уточнення завдань проектування	10 листопада 2020 року	
3	Виконання теоретичної частини роботи	15 листопада 2020	
4	Виконання графічної частини роботи	20 листопада 2020	
5	Написання та оформлення дипломної магістерської роботи	30 листопада 2020 року	
6	Перевірка роботи керівником консультантами	10 грудня 2020 року	
7	Попередній захист роботи	1 грудня 2020 року	
8	Переплітання оформлення дипломної магістерської роботи	21 грудня 2020 року	
9	Захист роботи у ЕК	23 грудня 2020 року	

Магістрант(ка) *Харченко В.Ю.*
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи) *Пахомова І.Г.*
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Харченко В.Ю. **Оцінка фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством.**

Дипломна магістерська робота зі спеціальності 072 магістр з фінансів, банківської справи та страхування. – Кафедра фінанси, банківська справа та страхування, національний університет «Запорізька політехніка», 2020.

Магістерська дипломна робота присвячена розробці теоретико-методологічних підходів та практичних рекомендацій щодо більш ефективної оцінки фінансового стану підприємства та управління ним.

Розглянуто методи оцінки фінансового стану підприємства. Досліджено особливості кожного з методів оцінки фінансового стану підприємства. Представлені методики покращення та розвитку методів оцінки фінансового стану.

Проведено аналіз і надано оцінку фінансового стану підприємства та його оцінку та ризиків, проаналізовано його фінансову стійкість та ділову активність, ліквідність й ефективність управління, рентабельність і управління фінансовими рахунками.

Були запропоновані напрями покращення фінансового стану ті зниження можливості банкрутства підприємства. Запропоновані новітні методики ефективної оцінки фінансового стану підприємства. Намічено шляхи підвищення та покращення працездатності підприємства. Розроблено методики розвитку підприємства у майбутньому.

Ключові слова: ДОХІД, ПРИБУТОК, ЧИСТИЙ ПРИБУТОК, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ДЛОВА АКТИВНІСТЬ, ФІНАНСОВИЙ СТАН, ЛІКВІДНІСТЬ, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ЯК ПЕРЕДУМОВИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	10
1.1. Оцінка фінансового стану як підсистема оцінювання ефективності управління підприємством	10
1.2. Методи і методики оцінки фінансового стану підприємства	18
1.3. Система моніторингу фінансового стану підприємства як інструмент ефективного управління підприємства	22
1.4. Система контролінгу як орієнтація управлінського процесу на досягнення цілей діяльності підприємств	27
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ПОЛТАВСЬКИЙ ТУРБОМЕХАНІЧНИЙ ЗАВОД» ЗА 2016- 2019 РР	33
2.1. Загальна оцінка фінансового стану підприємства	33
2.2. Аналіз основних показників фінансового стану підприємства	67
2.3. Оцінка ефективності управління та проблемні напрями в діяльності підприємства	86
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	92
3.1 Напрями вдосконалення організації та інструментарію управління фінансовим станом підприємства	92
3.2. Вдосконалення методології та методичного забезпечення оцінки	

фінансового стану підприємств	97
3.3 Напрями покращення фінансового стану підприємства як бізнес процес	101
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	104
4.1 Аналіз потенційних небезпек	104
4.2 Заходи по забезпеченню безпеки	106
4.3 Заходи з виробничої санітарії і гігієни праці	110
4.4 Заходи безпеки у надзвичайних ситуаціях	115
ВИСНОВКИ	121
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	126
Додаток А Звіт про фінансовий стан	131
Додаток Б Звіт про фінансові результати	135

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

- ПАТ** – публічне акціонерне товариство;
- К.з.о.з.** – коефіцієнт зносу основних засобів;
- О.а.** – оборотність активів;
- К.о.з.** – коефіцієнт оборотності засобів;
- К.о.д.з.** – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;
- Р.а.** – рентабельність активів;
- П.о.в.к.** – період окупності власного капіталу;
- К.в.о.к.** – коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами;
- П.ф.а.** – показник фінансової автономії;
- К.ф.с.** – коефіцієнт фінансової стійкості;
- П.л.** – поточна ліквідність;
- К.а.л.** – коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- КСДК** – показник співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості;
- К.зах.вл.к.** – коефіцієнт захисту власного капіталу;
- К.риз.вл.к.** – коефіцієнт ризику власного капіталу;
- К.зах.стат.к.** – коефіцієнт захисту статутного капіталу;
- К.р.п.** – коефіцієнт розвитку підприємства;
- Р.ВК** – рентабельність власного капіталу;
- Об.ВК** – оборотність власного капіталу;
- П.л.** – поточна ліквідність;
- К.ш.л.** – коефіцієнт швидкої ліквідності;
- Чоб.в.ф.** – частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах;
- К.о.о.з.** – коефіцієнт оновлення основних засобів;
- Ч.д.ф.і.** – частка довгострокових фінансових інвестицій в активах.

ВСТУП

Економічні реалії в Україні, як і в більшості сусідніх з нею держав, мають певну специфіку, що вносить корективи у традиційну методологію аналізу. Особливістю формування цивілізованих ринкових відносин в Україні є посилення впливу таких чинників, як жорстка конкурентна боротьба, технологічні зміни та постійне вдосконалення методів технічної обробки економічної інформації.

Важливу роль у забезпеченні ефективних форм господарювання на вітчизняних підприємствах відіграє аналіз фінансового стану підприємств, який відповідає за відбір, оцінку та інтерпретацію фінансових, економічних та інших даних, що впливають на процес прийняття інвестиційних та фінансових рішень

Методи аналізу фінансового стану підприємства постійно вдосконалюються по мірі настання змін в економічному середовищі нашої держави. Нові ідеї та принципи в цій сфері в першу чергу доходять до користувачів періодичних економічних видань, які також використовувались під час підготовки дипломної роботи.

За ринкових відносин аналіз фінансового стану набуває пріоритетного значення, оскільки попередньо проведена оцінка діяльності підприємства відповідно до запитів керівництва надає можливість сформулювати оптимальну структуру засобів підприємства, визначити найбільш раціональні шляхи використання ресурсів, забезпечити наявність на поточному рахунку підприємства мінімально необхідної суми грошових коштів для погашення поточних зобов'язань, розробити комплекс заходів з попередження чи недопущення виникнення збитків. [1,с.38]

Тільки такий аналіз дає можливість реально оцінити стан справ на підприємстві, досліджувати структуру собівартості не тільки усієї випущеної і реалізованої продукції, але й собівартості окремих її видів.

Визначення реального фінансового стану – складний трудомісткий процес, ефективність якого визначається надійністю застосовуваних методів й аналізу. В умовах ринкових відносин потрібні точні методи оцінки й аналізу фінансового стану підприємств, за допомогою яких можна було б спрогнозувати їх подальший розвиток. Теорія фінансового аналізу та господарська практика потребують різноманітної діагностики фінансового стану, яка об'єднує ретроспективне і стратегічне дослідження фінансової діяльності та відображає галузеві особливості функціонування.

Загальні підходи до проведення аналізу фінансового стану підприємства висвітлені у працях таких вчених, як М.Я.Коробова, Г.О.Крамаренка, Л.А.Лахтіонової, Є.В.Мниха, В.В.Осмоловського, П.Я.Поповича, Н.В.Тарасенка, Л.Н.Чечевіциної та інших. Проте в сучасних умовах існує необхідність розробки єдиної методики фінансового аналізу з метою адаптації до вітчизняних умов господарювання. [2,с.42]

Завданням дипломної роботи є не лише суто теоретичний опис, але й практичне застосування методів аналізу фінансового стану підприємства у розробці комплексного оцінювання ефективності управління підприємством, на прикладі публічного акціонерного товариства "Полтавський турбомеханічний завод".

У процесі дослідження використовувались загальнонаукові методи, зокрема: спостереження, порівняння, горизонтальний та вертикальний метод, які застосовуються до аналізу балансу, метод фінансових коефіцієнтів, аналіз впливу факторів, графічний - для наочного зображення статистичного матеріалу й схематичного подання ряду теоретичних та практичних положень роботи.

Інформаційною базою дослідження є нормативні акти, фінансова і статистична річна звітність ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» з 2015 по 2019 роки. [3,с.3]

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ЯК ПЕРЕДУМОВИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

1.1. Оцінка фінансового стану як підсистема оцінювання ефективності управління підприємством

Сучасний стан української економіки потребує значних перетворень, які сприятимуть підвищенню ефективності діяльності підприємств.

Оцінка ефективності діяльності підприємства, як правило, ґрунтується на аналізі різних фінансових показників, таких як чистий прибуток, рентабельність інвестицій, ринкова вартість підприємства. Однак, становлячи список фінансових коефіцієнтів, на підставі яких будуть ухвалюватися стратегічні розв'язки, необхідно враховувати переваги й недоліки використання цих показників на практиці. Стандарт пропонує використовувати наступні показники, на основі яких буде оцінюватися ефективність керування компанією:

- чистий прибуток і прибуток на акцію;
- грошові потоки;
- рентабельність інвестицій;
- залишковий дохід;
- вартість компанії.

Але єдиного підходу як до визначення ефективності, так і до визначення ефективності управління діяльністю підприємства в науковій літературі не існує. Найпоширенішими напрямками є визначення ефективності управління як співвідношення отриманого результату з витратами (ресурсами) діяльності підприємства; співвідношення отриманого результату з наміченими цілями. Але ці підходи до визначення ефективності не дозволяють встановити логічний взаємозв'язок між управлінням діяльністю підприємства та ефективністю

управління діяльністю підприємства. Ефективність управління діяльністю підприємства визначається як результативність управління маркетинговою, виробничою, фінансовою, інноваційною та кадровою діяльностями.

Залежно від форми подання результатів і витрат розрізняють наступні категорії ефективності:

а) технічна ефективність – результати й витрати вимірюються в натурально-речовинній формі;

б) економічна ефективність – результати й витрати оцінюються у вартісній формі;

в) соціально-економічна ефективність – ураховуються не тільки економічні, але й соціальні наслідки реалізації заходу [4, с.7].

Система показників ефективності проведення повинна давати всебічну оцінку використання всіх ресурсів підприємства й містити всі загальноекономічні показники.

Система показників ефективності повинна:

- відображати витрати всіх видів ресурсів, споживаних підприємством;
- створювати передумови для виявлення резервів підвищення ефективності проведення;
- стимулювати використання всіх резервів, наявних на підприємстві;
- забезпечити інформацією щодо ефективності проведення всі ланки управлінської ієрархії;
- виконувати критеріальну функцію, тобто для кожного з показників повинні бути визначені правила інтеграції їх значень [5, с.21].

Підприємство є відкритою системою, яка взаємодіє із зовнішнім середовищем, тому оцінювання ефективності управління підприємством має проводитися на основі оцінок зовнішньої та внутрішньої ефективності управління.

Ефективність підприємства складна характеристика, для того, щоб повноцінно проаналізувати діяльність підприємства, зробити вірні висновки

про його стан, необхідно розглядати всі ці показники в сукупності. Адже якщо той або інший показник залежить від іншого прямо або побічно, його значення змінюється. Показники, що характеризують підприємство, необхідно аналізувати як порівняльну динаміку. Оптимальним періодом для порівняння показників вважається відрізок часу 3-5 років. Саме за цей час можна чітко відстежити ту або іншу динаміку, виявити певні закономірності й сформулювати план дій по усуненню існуючих відхилень.

Виходячи з того що найважливішим завданням підприємства є підвищення вартості акціонерного капіталу, необхідно враховувати наступне:

- фінансові показники діяльності підприємства повинні бути всеосяжними й відповідно включати зростання доходів, грошових потоків і прибутків на інвестиції;

- протягом життєвого циклу підприємства на кожній стадії росту різні фінансові показники мають різний ступінь важливості. Отже, ні чистий прибуток, ні грошові потоки, ні дохід на інвестиції не повинні «затмарювати» інші значимі показники;

- вимір ефективності роботи підприємства за допомогою набору фінансових показників необхідно розширити за рахунок використання бюджетних очікувань, з якими рівняються фактично отримані дані;

- розрахунки, засновані на історичній вартості, особливо в період високої інфляції, не повинні ґрунтуватися на історичній вартості.

На основі отриманих результатів підприємство може покращити роботу та фінансовий стан підприємства чи впровадити деякі зміни.

Перспективами подальшого розвитку в цьому напрямку є проведення досліджень інших методів оцінки з метою стабілізації та подальшого підвищення ефективності діяльності підприємства.[6, с.13]

До основних показників рентабельності, які використовуються у ході аналізу фінансового стану підприємства, належать:

- Коефіцієнт рентабельності активів;
- Коефіцієнт рентабельності власного капіталу;

- Коефіцієнт рентабельності діяльності;
- Коефіцієнт рентабельності активів (економічна рентабельність)

характеризує – рівень прибутку, що створюється всіма активами підприємства, які перебувають у його використанні згідно з балансом.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (фінансова рентабельність) характеризує рівень прибутковості власного капіталу, вкладеного в дане підприємство, тому найбільший інтерес представляє для наявних і потенційних власників й акціонерів й є одним з основних показників інвестиційної привабливості підприємства, тому що його рівень показує верхню межу дивідендних виплат.

Коефіцієнт рентабельності діяльності розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг). Збільшення цього показника свідчить про зростання ефективності господарської діяльності підприємства, а зменшення навпаки.

Основними завданнями аналізу фінансового стану є:

- дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами;
- об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів. Аналіз фінансового стану підприємства є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємств.

При формуванні майна закладаються підвалини ефективності його використання, оскільки саме наявність достатнього обсягу необоротних та оборотних активів є основою всього господарського процесу на підприємстві.

Основною метою формування активів підприємства є виявлення та задоволення потреби в окремих їх видах для забезпечення операційного процесу, а також оптимізація їх складу для створення умов ефективної господарської діяльності. З урахуванням цієї мети, І.О. Бланк запропонував наступні принципи, на яких повинен будуватися процес формування активів підприємства:

- а) врахування найближчих перспектив розвитку операційної діяльності та форм її диверсифікації;
- б) забезпечення відповідності обсягу і структури формованих активів обсягу і структурі виробництва і збуту продукції;
- в) забезпечення оптимальності складу активів з позицій ефективності господарської діяльності;
- г) забезпечення можливостей високої оборотності активів в процесі їх використання;
- г) забезпечення прогресивності окремих видів активів з позицій технологічного прогресу.

Дотримання зазначених принципів забезпечує конкурентоздатність діяльності підприємства, високий рівень його фінансової стійкості і рентабельності, проте вимагає складної аналітичної роботи через неточний характер фінансового планування та прогнозування на підприємстві, отже на практиці є важко досяжним.

Для забезпечення ефективності функціонування підприємства необхідно, щоб його політика формування та використання майна відповідала стратегічним та оперативним цілям розвитку, враховувала ринкові тенденції та технологічні можливості діяльності. Важливим інструментом забезпечення відповідності тенденцій розвитку підприємства вимогам зовнішнього середовища є розвинута система перспективного фінансового планування та прогнозування. Органічна єдність цих елементів у управлінні майном підприємства є запорукою позитивних характеристик його фінансового стану та стійкої позиції на ринку.

У короткостроковій перспективі критерієм оцінки фінансового стану

підприємства виступає його ліквідність і платоспроможність. Термін «ліквідний» передбачає безперешкодне перетворення майна в кошти платежу. Чим менше час, необхідний для перетворення окремого виду активів, тим вища його ліквідність. Таким чином, ліквідність підприємства - це його здатність перетворити свої активи в кошти платежу для погашення короткострокових зобов'язань.

Оцінку ліквідності підприємства виконують за допомогою системи фінансових коефіцієнтів, які дозволяють зіставити вартість поточних активів, що мають різний ступінь ліквідності, із сумою поточних зобов'язань. До них належать:

- Коефіцієнт загальної ліквідності (Коефіцієнт покриття);
- Коефіцієнт поточної ліквідності (Коефіцієнт швидкої ліквідності);
- Коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Коефіцієнт загальної ліквідності характеризує здатність підприємства забезпечити свої короткострокові зобов'язання з найбільше легко реалізованої частини активів – оборотних коштів. Цей коефіцієнт дає найбільш загальну оцінку ліквідності активів. Оскільки поточні зобов'язання підприємства погашаються в основному за рахунок поточних активів, для забезпечення нормального рівня ліквідності необхідно, щоб вартість поточних активів перевищувала суму поточних зобов'язань. Нормальним значенням даного коефіцієнта вважається 1,5...2,5, але не менше 1. Однак на його рівень впливає галузева належність підприємства, структура запасів, стан дебіторської заборгованості, тривалість виробничого циклу й інші фактори.

Коефіцієнт поточної ліквідності — показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство спроможне погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості. Цей показник показує платіжні можливості підприємства щодо погашення поточних зобов'язань за умови своєчасного здійснення розрахунків з дебіторами. Теоретично значення коефіцієнта вважається достатнім, якщо воно перевищує 0,6.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності дозволяє визначити частку поточних зобов'язань, що підприємство може погасити найближчим часом, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості й реалізації інших активів.

Платоспроможність підприємства відбиває наявність у нього коштів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, що потребує негайного погашення. Характерними ознаками платоспроможності підприємства є наявність у нього достатніх коштів на розрахунковому рахунку та відсутність простроченої кредиторської заборгованості. Про неплатоспроможність свідчать такі статті у звітності: «Збитки», «Кредити і позики, не погашені в строк», «Прострочена кредиторська заборгованість», «Векселі видані, прострочені».

Управління платоспроможністю підприємства є важливою ланкою управлінської діяльності, яка забезпечує основну мету функціонування суб'єкта господарювання - отримання максимального прибутку й рентабельності активів, забезпечення стабільного стійкого фінансового стану підприємства та знаходження рішення щодо його покращення.[7, с.32]

Під фінансовою стійкістю підприємства розуміють його платоспроможність в часі, з дотриманням умови фінансової рівноваги між власними та залученими коштами. Фінансова стійкість підприємства передбачає, що ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність, повинні окупатися за рахунок грошових надходжень, а отриманий прибуток забезпечувати самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх джерел формування.

Для оцінки фінансових ресурсів і їх використання в процесі придбання активів доцільно виділити три групи показників.

а) Показники, які найповніше характеризують вартість та ефективність формування фінансових ресурсів:

- 1) коефіцієнт зміни вартості сукупних фінансових ресурсів;
- 2) коефіцієнт зміни вартості власних фінансових ресурсів;
- 3) коефіцієнт зміни вартості позикових коштів.

б) Показники, які характеризують рентабельність фінансових ресурсів:

- 1) рівень рентабельності сукупних фінансових ресурсів;
- 2) рівень рентабельності власного капіталу;
- 3) рівень рентабельності позикових коштів.

в) Показники, які характеризують оборотність фінансових ресурсів:

- 1) кількість оборотів сукупних фінансових ресурсів;
- 2) кількість оборотів власного капіталу;
- 3) кількість оборотів позикових коштів.

Отже, дослідивши та проаналізувавши різні підходи до формування критеріїв та показників оцінки ефективності використання фінансових ресурсів, зазначити наступне.

Для комплексної оцінки ефективності використання фінансових ресурсів, що є у розпорядженні підприємства, необхідно використовувати систему критеріїв, яка складається з трьох показників, а саме:

а) Коефіцієнт економічної ефективності використання фінансових ресурсів.

б) Коефіцієнт підвищення економічної ефективності використання фінансових ресурсів.

в) Коефіцієнт оптимальної ефективності використання фінансових ресурсів [8, с. 48]

Саме така система критеріїв оцінки дозволить більш обґрунтовано та комплексно оцінювати ефективність процесу використання фінансових ресурсів підприємства.

До основних показників, що використовуються для оцінки структури та стану активів балансу необхідно віднести такі:

- а) Частка необоротних активів в підсумку балансу;
- б) Частка основних засобів в необоротних активах і в підсумку балансу;
- в) Частка капітальних інвестицій в необоротних активах і в підсумку балансу;
- г) Частка фінансових інвестицій в необоротних активах і в підсумку

балансу;

г) Частка оборотних активів в підсумку балансу;

д) Частка запасів в оборотних активах і в підсумку балансу;

е) Частка дебіторської заборгованості в оборотних активах і в підсумку балансу;

є) Вартість чистих оборотних активів підприємства, яка визначається як різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями. [9, с. 112]

1.2. Методи і методики оцінки фінансового стану підприємства

Показники оцінки фінансового стану підприємства мають бути такими, щоб усі ті, хто пов'язаний із підприємством економічними відносинами, могли одержати відповідь на запитання, наскільки надійне підприємство як партнер у фінансовому відношенні, а отже, прийняти рішення про економічну доцільність продовження своїх відносин з підприємством або встановлення таких відносин. У кожного з партнерів підприємства, акціонерів, банків, податкових адміністрацій свій критерій економічної доцільності. Тому й показники оцінки фінансового стану мають бути такими, щоб кожний партнер зміг зробити вибір, виходячи з власних інтересів. Зрозуміло, що в підтримуванні стійкого фінансового стану зацікавлене передусім саме підприємство. Однак такий фінансовий стан формується в процесі взаємовідносин будь-якого підприємства із постачальниками, покупцями, акціонерами, банками та іншими юридичними і фізичними особами. Інша річ, що безпосередньо від підприємства залежить міра його економічної привабливості для всіх цих юридичних осіб, котрі завжди мають можливість вибору між багатьма підприємствами, спроможними задовольнити той самий економічний інтерес. Отже, необхідно систематично, детально і в динаміці аналізувати фінанси

підприємства, оскільки від поліпшення фінансового стану підприємства залежить його економічна перспектива. Для проведення аналізу фінансового стану і фінансових результатів підприємства використовують різноманітні методи.

Дискримінантний аналіз - один з методів багатовимірного аналізу, метою якого є класифікація об'єктів, тобто віднесення об'єкта до однієї з відомих груп деяким оптимальним способом (наприклад, розбиття сукупності підприємств на кілька однорідних груп за значеннями будь-яких показників виробничо-господарської діяльності).

Методи дискримінантного аналізу розроблялися починаючи з кінця 1950-х рр. такими вченими, як Прасанта, Чандра Махаланобіса, Гарольд Готелінг, Рональд Фішер, і іншими.

Відмітною властивістю дискримінантного аналізу як методу класифікації є те, що досліднику заздалегідь відомі число груп, на які потрібно розбити розглянуту сукупність об'єктів, і їх властивості; відомо також, що об'єкт свідомо належить до однієї з певних груп.[10, с.38]

Комплексний аналіз фінансового стану підприємства вимагає оцінити тенденції змін, власним фінансовим показникам.

Показниками і факторами стабільного фінансового стану підприємства:

- стійка платоспроможність;
- ефективне використання капіталу;
- своєчасна організація розрахунків;
- наявність стабільних фінансових ресурсів.

Показники і фактори незадовільного фінансового стану:

- неефективне розміщення засобів;
- дефіцит власних оборотних коштів;
- наявність стійкої заборгованості за платежами;
- негативні тенденції у виробництві. Узагальнені показники комплексної оцінки фінансового стану є показники дохідності й рентабельності.

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства узагальнює отримані в

процесі аналізу дані, розраховані коефіцієнти і дозволяє зробити аргументовані висновки про фінансовий стан підприємства сприяє встановленню за різними оцінними показниками його резервів щодо поліпшення фінансового стану. [11, с.52]

Однією з методик аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів є матричний метод. Його сенс полягає у накладенні матриці на економічну інформацію про підприємство для її структурування, що дозволяє зробити аналіз ефективності та виявити слабку ланку в ланцюжку взаємозв'язків.

У матричному методі аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів можна виділити чотири етапи.

На першому – вимірюють, розраховують і вивчають кількісні показники використання матеріальних ресурсів, витрачених на виробництво (матеріаловіддачі, матеріаломісткості) та показники результатів виробництва та реалізації продукції.

На другому етапі оцінюють тісноту зв'язку між витратами і результатами, витратами та ресурсами, а також тісноту взаємозв'язків кінцевих результатів виробництва та реалізації продукції, внаслідок чого отримують інтегральну оцінку інтенсивності виробничої діяльності.

Третій етап аналізу полягає в оцінці ефективності використання матеріальних ресурсів за допомогою методу факторного аналізу зміни обсягу виробництва продукції і матеріаловіддачі.

На четвертому – вимірюють оборотність матеріальних ресурсів і визначають економічний ефект від їх зміни.

Матричний метод аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів розкриває економіку виробництва на підприємстві і дає якісну характеристику його результатів, дозволяє зрозуміти, як використовуються матеріальні ресурси в динаміці та якою «ціною» досягаються результати. [12, с.41]

Коефіцієнтний метод передбачає розрахунок певних коефіцієнтів

підприємства, які показують як впливають певні фактори на його фінансовий стан. Недоліком такого методу можна вважати трудомісткість. Такий метод можна застосовувати лише підприємствами, які мають час, для обробки таких результатів.

Інтегральний метод ґрунтується на розрахунку інтегрального показника. Розрахунок такого інтегрального показника відбувається на базі узагальнювальних показників рівня платоспроможності, фінансової незалежності, якості активів тощо. Даний метод оцінки застосовується тоді, коли фінансовий стан необхідно виміряти якимось один сукупним (інтегральним) показником. Недоліком є виникнення певної неузгодженості понять «ліквідність» та «платоспроможність»

Беззбитковий метод базується на ролі операційного важеля у формуванні результатів діяльності підприємства, на можливості управління його витратами й результатами з метою досягнення необхідних показників беззбитковості виробництва. Критерієм оцінки фінансового стану підприємства в цьому випадку виступає запас фінансової міцності підприємства, тобто виторг від реалізації, що підприємство має після проходження порогу рентабельності. Отже, чим вищий запас фінансової міцності у відсотках, тим стійкіший фінансовий стан підприємства.

Даний метод є сучасним та практичним тому, що він включає беззбитковість (базовий аспект діяльності підприємства) та витратні.

Недоліком даного методу, вважаємо, є те, що він не враховує такі критерії оцінки як конкурентоспроможність, кредитоспроможність, ринкова і ділова активність.

Рівноважний метод базується на понятті ліквідності й оцінці фінансового стану підприємства з позицій досягнення рівноваги у сфері господарсько-інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. Ідеальна фінансова рівновага підприємства виникатиме при рівності результатів господарської та фінансової діяльності.

Реалізація даного методу дає змогу встановити певні типові ситуації

фінансового стану підприємства та розробити відповідні загальні рекомендації, що допоможуть досягнути фінансової рівноваги, що є надзвичайно цінним саме для даного методу. Проте, недоліком даного методу є неможливість врахування стану підприємства в конкретному, діловому, кредитному і ринковому середовищах. [13, с.254].

1.3. Система моніторингу фінансового стану підприємства як інструмент ефективного управління підприємства

Теоретичні аспекти поняття - моніторинг у загальному розумінні (як етапу управлінського циклу загалом, а не виключно управління фінансами) розроблялися такими авторами, як Е.М.Коротков, Б.Г.Литвак, П.І.Кононенко. Безпосередньо моніторинг усієї господарської діяльності в рамках системи контролінгу розглядався в працях Д. Хана і Н.Г. Данілочкіної. М.О. Кизим, В.А. Забродський звузили поле досліджень до моніторингу фінансової діяльності (фінансового моніторингу), але вони представляли його як елемент системи діагностики фінансового стану. Як самостійний інструмент управління фінансами і фінансовим станом проблеми моніторингу досліджували О.С.Олексюк та І.Й. Плікус. Останній розробив принципи функціонування системи фінансового моніторингу, але вважав його інструментом стратегічного, а не оперативного управління (що суперечить самому визначенню поняття - моніторинг); як об'єкт моніторингу розглядав фінансову діяльність (у першу чергу – грошові потоки), а не фінансовий стан підприємства.

Особливо слід зазначити, що у згаданих дослідженнях поза увагою залишається методичне забезпечення процесу моніторингу, який було представлено переважно з точки зору його місця в управлінському циклі та у контексті організації управління. Таким чином, методологію моніторингу

фінансового стану підприємства слід вважати недостатньо розробленою.

В основі методології традиційно лежать проблеми дефініції понять. Незважаючи на важливість одностайного уявлення щодо ключових позицій понятійного апарату, у вітчизняній фінансовій науці відсутня відповідна єдність підходів до визначення поняття -моніторинг. Так, Е.М. Коротков вважає, що моніторинг – це систематичне відстеження процесів або тенденцій, постійне спостереження з метою своєчасної оцінки виникаючих ситуацій. Б.Г.Литвак дотримується точки зору, що - моніторинг (лат. Monitor – спостережливий) – спеціально організоване систематичне спостереження за станом яких-небудь об'єктів [14, с.187].

Моніторинг фінансово-господарської діяльності підприємства може також розглядатися в системі контролінгу: як - відстеження процесів, що відбуваються на підприємстві, у режимі реального часу; складання оперативних звітів про результати роботи підприємства за найбільш короткі проміжки часу (день, тиждень, місяць); порівняння цільових результатів з фактично досягнутими.

Таким чином, у загальному розумінні моніторинг це система постійного спостереження за процесами і тенденціями, що мають місце в зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства з метою своєчасної оперативної оцінки ситуацій, що виникають.

Фінансовий моніторинг, якщо спиратися на визначення І.А. Бланка, В.А.Забродського та І.Й.Плікуса, є спеціально організованим систематичним і безупинним спостереженням за фінансовою діяльністю і фінансовим станом об'єкта й оперативною їх оцінкою. Таким чином, фінансовий моніторинг можна умовно поділити на два блоки: моніторинг фінансової діяльності підприємства і моніторинг фінансового стану.

Моніторинг фінансової діяльності підприємства є більш розробленою ланкою системи фінансового моніторингу. На сам перед мова йде про моніторинг грошових потоків, використання залучених коштів і т.п. Він проводиться багатьма суб'єктами господарювання і для нього, оскільки він є

спостереженням за процесом, не потрібне специфічне складне методичне забезпечення досить простого бюджетування і подальшого контролю за виконанням бюджетів.

Інша річ – моніторинг фінансового стану підприємства. По-перше, існує велика кількість поглядів на сутність поняття - оцінка фінансового стану підприємства. Основні з них можна звести до таких суджень: це або сукупність показників, або один інтегральний показник. Якщо фінансовий стан визначається як певний інтегральний показник, то тут погляди різняться: більшість науковців наполягають, що він є кількісним значенням, але окремі вчені відстоюють думку, що інтегральний показник фінансового стану має давати його якісну характеристику. Тобто очевидна неясність стосовно сутності самого об'єкта моніторингу. Адже кожен зі згаданих підходів по-своєму аргументований і правильний. Інша проблема в тому, що існує ще більша кількість методів і методик оцінки фінансового стану. З цієї причини важко визначитися з тим, який і яку з них брати за основу при створенні на підприємстві системи моніторингу його фінансового стану.

Щоб відповісти на ці питання, необхідні визначення методологічних принципів і розробка вимог до методичного забезпечення моніторингу фінансового стану підприємства. Саме це і є основними завданнями даної статті. До них також належить аналіз методичного забезпечення оцінки фінансового стану підприємства з точки зору відповідності розробленим вимогам для розробки рекомендацій підприємствам щодо вибору методичного забезпечення для системи моніторингу їх фінансового стану.

Оскільки система моніторингу фінансового стану підприємства є органічною частиною (підсистемою) системи його фінансового моніторингу, то він має відповідати загальним принципам її функціонування, а саме:

- достатності інформації: в кожній окремій системі повинна використовуватися тільки відома інформація з необхідною точністю для моделювання результатів діяльності підприємства;
- кожна наступна підсистема не повинна порушувати властивостей

об'єкта і критеріїв, установлених системі вищого рівня;

- вірогідності й порівнянності інформації, що дає змогу забезпечити результати, наближені до реальних;

- імовірності помилок, що дозволяє відслідковувати помилки, що виникають у процесі оцінки або моделювання, а також у межах розробленої моделі оцінювати ризик можливої помилки та її наслідки, виробляти основні методи реагування на помилку;

- взаємозумовленості і пропорційної взаємоузгодженості розвитку системи як єдиного цілого, що забезпечує зв'язок усіх підсистем і елементів; оскільки перехідний період в економіці України потребує високої оперативності й гнучкості реагування на зміни ринкових можливостей і небезпеку, що виникає [15, с. 40].

Виходячи з даних принципів, а також сутності моніторингу фінансового стану як спеціально організованого безупинного спостереження за фінансовим станом об'єкта й оперативною його оцінкою можна визначити основні вимоги до методу моніторингу фінансового стану:

а) Метод для забезпечення комплексності моніторингу фінансового стану має охоплювати основні аспекти оцінки фінансового стану: ділову активність, ліквідність, рентабельність, стійкість.

б) Кожен з аспектів має оцінюватися як окремо, так і у взаємозв'язку для досягнення інтегрованості відстеження фінансового стану і наочності у висвітленні динаміки змін у ньому в часі.

в) Метод має давати можливість виявити причини, а не лише констатувати наявність і величину змін фінансового стану. Це виступає необхідною умовою її пристосованості для потреб оперативного управління фінансовим станом підприємства.

г) Метод має виявляти ступінь реакції цільового показника фінансового стану на зміни факторів впливу. Ця вимога впливає з попередньої і є її логічним розвитком.

г) Закладені у метод причинно-наслідкові зв'язки між показниками мають відповідати таким, що об'єктивно існують у процесі функціонування підприємства, можуть бути логічно виявлені із суті цього процесу.

Для забезпечення ефективності функціонування системи моніторингу фінансового стану дані вимоги мають бути доповнені вимогами до методики моніторингу фінансового стану підприємства:

а) Джерелом вихідної інформації, по можливості, має слугувати лише фінансова звітність підприємства – для досягнення порівнянності результатів періодичної та постійної оцінки фінансового стану і визначення ефективності системи моніторингу.

б) Розрахунки для підвищення оперативності отримання результатів оцінки фінансового стану мають бути достатньо простими, що передбачає наявність відповідного програмного забезпечення.

в) Результати оцінки для забезпечення їх безпосереднього використання в процесі оперативного управління без додаткової інтерпретації повинні бути наочними й зрозумілими.

Відповідно до наведених принципів і вимог можна проаналізувати найбільш поширені методики оцінки фінансового стану підприємства на предмет можливості використання у процесі моніторингу. Вітчизняні вчені об'єднують дані методики у такі групи:

- коефіцієнтні (Кф);
- комплексні (Кп);
- інтегральні (І);
- беззбитковий (Б);
- рівноважний (Р). [16, с.136]

У їх основу закладено різне розуміння оцінки фінансового стану: у перших двох це сукупність показників, у решті – один загальний .

Фінансовий моніторинг діяльності підприємства (або моніторинг фінансового стану) є вкрай важливим і необхідним засобом підвищення ефективності його функціонування. Розкриття особливостей проведення різних

етапів фінансового моніторингу є предметом подальших досліджень науковців.

1.4. Система контролінгу як орієнтація управлінського процесу на досягнення цілей діяльності підприємства

Новітня концепція системного управління підприємством – контролінг, має великий потенціал як сукупність методів оперативного та стратегічного менеджменту, планування, аналізу та контролю на якісно новому етапі розвитку підприємства та потребує обґрунтування та дослідження. Одним із завдань контролінгу є інформаційно-аналітична підтримка прийняття управлінських рішень.

Поняття «контролінг» увійшло до української термінології порівняно недавно. В Україні перша публікація з цієї теми з'явилася лише в 1997 р., але і дотепер ведеться гостра полеміка відносно суті, функціонування і ефективності контролінгу.

Наукові дослідження різних аспектів контролінгу знайшли відображення в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених: К.Амрайн, Аніскін Ю.П., Й. Вебер, І.Є. Давидович, Н.Г. Данілочкіна, А. Дайле, О.М. Кармінський, Е.Майера, Р.Манна, С.М. Петренко, С.Фалько, Д.Хана та ін.

У зв'язку з тим, що відсутнє єдине, чітке визначення поняття «контролінг», актуальним є дослідження теоретичних і практичних питань організації контролінгу, визначити поняття, його функції та можливість використання концепцій контролінгу в системі управління конкурентоспроможністю підприємств.

У зарубіжній та вітчизняній літературі немає єдиного підходу до визнання поняття «контролінг». Деякі науковці вважають, що термін «контролінг» походить від англійського «to control» – контролювати, управляти, яке, своєю чергою, є похідним від французького слова, що означає «реєстр, список

перевірки». В англomовних джерелах термін «контролінг» практично не використовується, замінений на «управлінський облік» (management accounting). Оскільки вітчизняна термінологія поки що остаточно не сформована, в Україні використовують обидва терміни – і «контролінг», і «управлінський облік».

Огляд існуючих поглядів на визначення поняття «контролінг» представлений в таблиці 1.1

Таблиця 1.1

Огляд існуючих поглядів на визначення поняття «контролінг».

Автор визначення	Визначення терміну «контролінг»
1	2
К. Амрайн [17]	Управління управлінням. Служба контролінгу повинна виконувати функції з оптимізації управлінських процесів з метою підвищення якості управлінських рішень
Аніскін Ю.П. [18]	Випереджуючий контроль рішень що приймаються та реалізуються на основі аналітичних методів оцінки наслідків життєдіяльності.
Давидович І. Є. [19]	Один з найновіших напрямів інформаційно-економічного розвитку підприємства. В сучасних умовах господарювання інтерес до нього проявляється у все більшій мірі, що зумовлено появою значної кількості перекладених видань з питань обліку, фінансів, ціноутворення тощо.
Данілочкіна Н.Г. [20]	Функціонально відокремлений напрям економічної роботи на підприємстві, пов'язаний з реалізацією фінансово-економічної функції в менеджменті при прийнятті оперативних та стратегічних управлінських рішень.
А. Дайлен [21]	Управління по цілям, тісний взаємозв'язок контролера та менеджера в процесі реалізації функцій контролінгу, гармонізація чітко детермінованих та немаючих причинно-наслідкових зв'язків, так званих «м'яких» факторів.
Кармінский О.М. [22]	Контролінг - це і філософія, і образ мислення керівників орієнтовані на ефективне використання ресурсів та розвиток підприємства у довгостроковій перспективі.
Манн Р., Майер Э. [23]	Система забезпечення діяльності підприємства в двох аспектах: короткостроковому – оптимізація прибутку та у довгостроковому – зберігання та підтримка гармонічних відносин та взаємозв'язків підприємства з зовнішнім середовищем
Петренко С.М. [24]	Синтез елементів обліку, аналізу, контролю, планування, реалізація розроблення підходів при здійсненні оперативного та стратегічного управління досягнення цілей та результатів діяльності підприємства.

Продовження таблиці 1.1

1	2
Пушкар М.С. [29]	Концепція ефективного управління економічним об'єктом з метою забезпечення його сталого і тривалого існування в постійно змінюваному середовищі
Хан Д. [26]	Інформаційне забезпечення орієнтованого на результат управління підприємством
Horvarh & Partners [28]	Комплексна міжфункціональна концепція управління, метою якої є координація систем планування, контролю та інформаційного забезпечення.

Можна виділити три групи концептуальних підходів до контролінгу з орієнтацією на:

- а) бухгалтерський облік;
- б) інформацію;
- в) координацію діяльності.

Концепції, що орієнтовані на бухгалтерський облік – це інформаційне забезпечення підприємства на основі даних бухгалтерського обліку та переорієнтація їх на майбутнє. Ця концепція контролінгу обмежується тільки грошовими показниками діяльності підприємства, тому є досить вузьким підходом в управлінні підприємством.

Концепції контролінгу, що орієнтовані на інформацію - разом із бухгалтерською інформацією використовується кількісна та якісна інформація діяльності підприємства. Головною метою при цьому є координація підбору та підготовки інформації, для забезпечення процесу прийняття управлінських рішень керівництвом підприємства. Оскільки потреби в інформації занадто багатоаспектні, та носять невизначений, розмитий характер, то включення цих обширних інформаційних задач в функціональну структуру підприємства є надто проблематичним.

Концепції, що орієнтовані на координацію базується на відмінності між системою управління та системою виконання. Відносно обсягу координаційної

задачі виділяють дві групи концепцій, що орієнтовані:

- а) на планування та контроль;
- б) на систему управління в цілому.

Метою контролінгу з орієнтацією на планування та контроль є координація планування, контролю та інформаційного забезпечення структурних підрозділів підприємства. Однак враховуючи проблеми які можуть виникнути між підсистемами управлінської структури, координаційна функція контролінгу розширюється (концепції з орієнтацією на систему управління в цілому).

На сьогоднішній день, все більше інтересу привертає концепція контролінгу як системного управління підприємством. Дослідження контролінгу при такому підході повинні бути реалізовані на основі системного підходу з урахуванням впливу кожного фактору при прийнятті управлінських рішень. При вивченні взаємозв'язку різних явищ, вкрай важливим є здатність моделювання зовнішнього середовища, вивчення внутрішніх та зовнішніх чинників, які дають змогу адаптуватися підприємству до змін та підтримувати збалансований стан.

Основою концепції контролінгу (системного управління організацією) є прагнення забезпечити успішне функціонування організаційної системи в довгостроковому періоді шляхом:

- адаптації стратегічних цілей до змін зовнішнього середовища;
- погодження оперативних планів зі стратегічним планом розвитку організаційної системи;
- координації та інтеграції оперативних планів по бізнес-процесам;
- створення системи забезпечення менеджерів інформацією для різних рівнів управління в оптимальні періоди часу;
- створення системи контролю над виконанням планів, корегування їх змісту та строків реалізації;
- адаптація організаційної структури управління підприємством з метою підвищення її гнучкості та здатності швидко реагувати на змінні вимоги

зовнішнього середовища.[24, с. 28]

Основною метою контролінгу є інформаційне забезпечення та орієнтація процесу управління на досягнення цілей підприємства.

Контролінг забезпечує виконання наступних функцій:

- а) сервісна (забезпечення необхідною для управління інформацією);
- б) функція прийняття рішень (функція управління);
- в) внутрішній контроль на підприємстві.

Сервісна функція – це інформаційне обслуговування контролінгу, яке забезпечується за допомогою системи планування, нормування, обліку та контролю. Всі ці системи орієнтовані на досягнення цілі, кінцевого результату діяльності підприємства. Інформація повинна містити задані показники (планові, нормативні) та фактичні, в тому числі відомості про відхилення, виявлені в ході обліку.

Функція управління контролінгу реалізується з використанням даних аналізу відхилень, величини покриття та загальних результатів діяльності підприємства. Ця інформація необхідна для прийняття тактичних (оперативних) та стратегічних управлінських рішень.

Функція внутрішнього контролю передбачає контроль економічної роботи як організації у цілому, так й його структурних підрозділів [27, с. 37].

Функціонування контролінгу надає інформацію, важливу для:

- визначення стратегії та планування майбутніх процесів та результатів діяльності підприємства;
- контролю за поточною діяльністю;
- оптимізації затрат;
- оцінки ефективності діяльності;
- зниження суб'єктивності в процесі прийняття управлінських рішень.

Результатом впровадження контролінгу є система, яка сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства та дозволяє:

- передбачити результати діяльності підприємства;
- планувати діяльність з метою підвищення ефективності використання

ресурсів;

- вчасно отримувати інформацію необхідну для прийняття управлінських рішень;

- підвищити конкурентоспроможність підприємства.

Відповідно до цього формування ефективної системи управління на пряму пов'язано з системою контролінгу, яка має враховувати як внутрішні показники діяльності підприємства, так і тенденції розвитку ринкового середовища.

Отже, систему контролінгу можна вважати частиною системи управління конкурентоспроможністю підприємства. Відповідаючи умовам комплексності та інтегрованості контролінг забезпечує цілісний погляд на діяльність підприємства в минулому, теперішньому та майбутньому.

Контролінг – нове явище в теорії та практиці сучасного управління, що переводить управління підприємством на якісно новий рівень, інтегруючи та направляючи діяльність різних служб та підрозділів на досягнення оперативних та стратегічних цілей.

Розглянувши існуючі погляди на визначення поняття «контролінг», концепції контролінгу, його основні задачі та функції можна сказати, що він безпосередньо пов'язаний з формуванням ефективної системи управління конкурентоспроможністю підприємства.

Таким чином, відповідаючи новим вимогам до якісного рівня управління, вирішуючи задачі пов'язані з підвищенням рівня конкурентоспроможності, впровадження системи контролінгу на підприємствах України дозволить досягти ефективного управління власними ресурсами, оперативно реагувати на зміни в діяльності, розробляти різні варіанти прийняття управлінських рішень та розвивати конкурентні переваги.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ПОЛТАВСЬКИЙ ТУРБОМЕХАНІЧНИЙ ЗАВОД» ЗА 2016-2019 РР.

2.1. Загальна оцінка фінансового стану підприємства

2.1.1 Горизонтальний та вертикальний аналіз річної звітності

Горизонтальний аналіз полягає у порівнянні кожної статті балансу з попереднім звітним періодом, розрахунку змін абсолютних і відносних величин, а також якісній характеристиці виявлених відхилень. Метою горизонтального аналізу є виявлення абсолютних і відносних змін величини різних статей балансу, його розділів за певний період і критична оцінка виявлених змін. Відтак кожному підприємству необхідно систематично, детально і в динаміці аналізувати свій фінансовий стан за допомогою відповідних коефіцієнтів. Горизонтальний аналіз підприємства ПАТ "Полтавський турбомеханічний завод" за 2015-2019 роки вказаний у таблиці 2.1, таблиці 2.2, таблиці 2.3.

У процесі вертикального, або структурного аналізу активів визначається питома вага активів за їх цільовим використанням, ступенем ліквідності, рівнем дохідності, а також склад та структура кожного виду активів: кредитного портфеля, портфеля цінних паперів, високоліквідних а також інших активів. Вертикальний аналіз структури балансу дає змогу робити висновки про перерозподіл вкладень у різні види активів і про зміни джерел фінансування підприємства. Результати цього аналізу використовуються в процесі оцінки якості складу активів та їх оптимізації. Вони, як правило, оформляються в таблиці та графічно у формі секторних або стовпчикових діаграм. Вертикальний аналіз підприємства ПАТ "Полтавський турбомеханічний завод" за 2015-2019 роки вказаний у таблиці 2.4 та таблиці 2.5

Таблиця 2.1

Горизонтальний аналіз активів балансу підприємства ПАТ "Полтавський турбомеханічний завод" за 2015-2019 р.

Актив	Код рядка	2015	2016	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення +,-				Відносне відхилення %			
							2016 до 2015	2017 до 2016	2018 до 2017	2019 до 2018	2016 до 2015	2017 до 2016	2018 до 2017	2019 до 2018
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
I. Необоротні активи														
Нематеріальні активи:	1000	3361	1800	1418	1148	555	-1561	-382	-270	-593	-46,44	-21,22	-19,04	-51,65
первісна вартість	1001	11082	10212	9812	10137	8535	-870	-400	325	-1602	-7,85	-3,92	3,31	-15,8
накопичена амортизація	1002	7721	8412	8394	8989	7980	691	-18	595	-1009	8,95	-0,21	7,09	-11,22
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0	0	22463	27805	0	0	22463	5342	0	0	0	23,78
Основні засоби:	1010	60504	157985	141718	64956	64740	97481	-16267	-76762	-216	161,11	-10,3	-54,16	-0,33
первісна вартість	1011	173244	188910	180330	180553	184603	15666	-8580	223	4050	9,04	-4,54	0,12	2,24
знос	1012	112740	30925	38612	115597	119863	-81815	7687	76985	4266	-72,57	24,86	199,38	3,69
Інвестиційна нерухомість:	1015	6528	4738	18352	882	358	-1790	13614	-17470	-524	-27,42	287,34	-95,19	-59,41
первісна вартість	1016	7842	4738	18352	1749	1068	-3104	13614	-16603	-681	-39,58	287,34	-90,47	-38,94
знос	1017	1314	0	0	867	710	-1314	0	867	-157	0	0	0	-18,11
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	13572	0	0	0	0	-13572	0	0	0	0	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	2	2	1	1	2	0	-1	0	0	0	50	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	1644	3431	1077	0	1644	1787	-2354	0	0	108,7	-68,61
Відстрочені податкові активи	1045	9495	6631	546	0	0	-2864	-6085	-546	0	-30,16	-91,76	-100	0
Гудвіл	1050	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Залишок коштів у Централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Усього за розділом I	1095	93460	171156	163680	92881	94537	77696	-7476	-70799	1656	83,13	-4,37	-43,25	1,78
II. Оборотні активи														
Запаси	1100	120243	105999	115531	108587	106746	-14244	9532	-6944	-1841	-11,85	8,99	-6,01	-1,69
Виробничі запаси	1101	42821	41606	38969	37745	46188	-1215	-2637	-1224	8443	-2,84	-6,34	-3,14	22,37

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Незавершене виробництво	1102	32193	21994	42685	40888	29222	-10199	20691	-1797	-11666	-31,68	94,07	-4,21	-28,53
Готова продукція	1103	44075	40379	32969	29074	29273	-3696	-7410	-3895	199	-8,38	-18,35	-	0,68
Товари	1104	1154	2020	908	880	2063	866	-1112	-28	1183	75,04	-55,05	-3,08	134,43
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	43982	64999	97812	86593	60567	21017	32813	-11219	-26026	47,78	50,48	-	-30,05
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	8192	12118	30984	25812	27095	3926	18866	-5172	1283	47,92	155,68	-	4,97
за бюджетом	1135	290	6	0	1082	3212	-284	-6	1082	2130	-97,93	-100	0	1,97
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0	0	280	0	0	0	280	-280	0	0	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	48638	83285	82563	82047	89980	34647	-722	-516	7933	71,23	-0,87	-0,62	9,67
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	3507	2505	454	304	10902	-1002	-2051	-150	10598	-28,57	-81,88	-	3486,8
Готівка	1166	3	4	0	0	1	1	-4	0	1	33,33	-100	0	0
Рахунки в банках	1167	3504	2501	454	304	10901	-1003	-2050	-150	10597	-28,62	-81,97	-	3495,8
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0	0	54	84	0	0	54	30	0	0	0	55,55
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1811	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
резервах збитків або ирезервах наложних виплат	1182	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	0	0	0	1737	967	0	0	1737	-770	0	0	0	-44,33
Усього за розділом II	1195	224852	268912	327344	306216	299553	44060	58432	-21128	-6663	19,59	21,73	-6,45	-2,17
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	2148	2235	0	1080	2148	87	-2235	1080	0	4,05	-100	0
Баланс	1300	318312	442216	493259	399097	395170	123904	51043	-94162	-3927	38,92	11,54	-	-0,98

Проводячи горизонтальний аналіз активів балансу підприємства, можна зробити висновок:

Загальна сума активів у 2016 році збільшилась на 123904 тис. грн. або на 38,92 %. Це збільшення відбулось за рахунок значного збільшення як необоротних активів так і завдяки збільшенню оборотних активів. Абсолютна величина збільшення у необоротних активах склала 77696 тис. грн. або 83,13% їх річної величини. Величина збільшення оборотних активів у 2016 склала 44060 тис. грн. або 19,59%. Також фактори оборотних активів вплинули на збільшення балансу у 2017 році. Так спостерігається зростання у графі незавершеного виробництва, дебіторська заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги. Вони найбільше вплинули на зростання балансу у 2017 році.

Проте у 2018 році баланс знизився майже на 94162 тис. грн. або на 19,9%. На такий результат вплинули необоротні кошти, а саме основні засоби які в протязі між 2017 та 2018 роками зменшились більш ніж вдвічі на -76762 тис. грн. або на 54,16%.

На протязі з 2018 року по 2019 рік підприємство намагалось нормалізувати цей показник, проте це їм не вдалось. Показник основних засобів зменшився ще на 216 тис. грн. або на 0,33%. Тому через такий результат на балансі активів підприємства спостерігається зменшення ще на 3927 тис. грн. або на 0,98%.

Також загальні результати активів балансу за 2015-2019 роки можливо відобразити у вигляді діаграми:

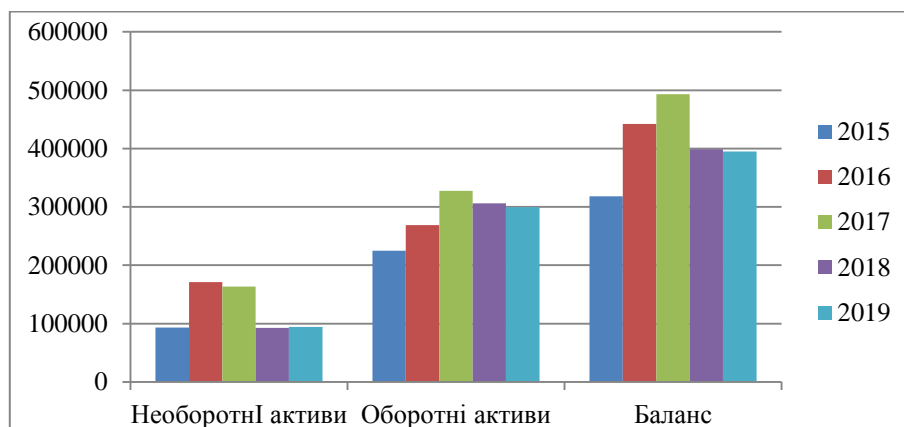

Рис 2.1 Структура активів підприємства ПАТ "Полтавський турбомеханічний завод" за 2015-2019 р.

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
резерв незароблених премій; (на початок звітної періоду)	1533	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітної періоду)	1534	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Усього за розділом II	1595	1093	746	24689	19	16	-347	23943	-24670	-3	-31,75	3209,52	-99,92	-15,79
III. Поточні зобов'язання і забезпечення														
Короткострокові кредити банків	1600	49243	88767	67090	94025	84747	39524	-21677	26935	-9278	80,26	-24,42	40,15	-9,87
Векселі видані	1605	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	30706	0	0	0	0	-30706	0	0	0	-100	0	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	14805	26570	34126	33465	23603	11765	7556	-661	-9862	79,47	28,44	-1,94	-29,47
за розрахунками з бюджетом	1620	10126	2171	2334	1723	2672	-7955	163	-611	949	-78,56	7,51	-26,18	55,08
за у тому числі з податку на прибуток	1621	8960	528	1249	0	953	-8432	721	-1249	953	-94,11	136,55	-100	0
за розрахунками зі страхування	1625	1956	1164	1496	1539	1469	-792	332	43	-70	-40,49	28,52	2,87	-4,55
за розрахунками з оплати праці	1630	3936	4573	8380	5199	4424	637	3807	-3181	-775	16,18	83,25	-37,96	-14,91
за одержаними авансами	1635	13754	14494	47433	12962	27584	740	32939	-34471	14622	5,38	227,26	-72,677	112,81
за розрахунками з учасниками із внутрішніх розрахунків	1640	521	4221	3171	3171	3171	3700	-1050	0	0	710,17	-24,87	0	0
за страховою діяльністю	1645	0	95	34	64	84	95	-61	30	20	0	-64,21	88,23	31,25
Поточні забезпечення	1650	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Доходи майбутніх періодів	1660	4468	4378	8713	6079	6665	-90	4335	-2634	586	-2,01	99,02	-30,23	9,64
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1665	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1670	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Усього за розділом III	1690	418	123	2818	6522	4876	-295	2695	3704	-1646	-70,57	2191,06	131,44	-25,24
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Баланс	1900	318312	442216	493259	399097	395170	123904	51043	-94162	-3927	38,92	11,54	-19,09	-0,98

Після проведених розрахунків горизонтального аналізу пасивів балансу підприємства, можна зробити такі висновки:

Загальна сума активів у 2016 році збільшилась на 123904 тис. грн. або на 38,92 %. Це збільшення відбулось, переважно за рахунок значного збільшення власного капіталу.

Слід зауважити, що у 2017 році власний капітал почав знижуватися. Тому у 2017 році він знизився на 1939 тис. грн., або на 0,66%. Однак у 2018 році відбулось різке падіння суми власного капіталу на 58646 тис. грн. або на 20%. У 2019 році підприємство зуміло утримати власний капітал у контрольованих нормах.

У 2017 році підприємство скористалося довгостроковим кредитом банку на суму 23310 тис. грн..

Також загальні результати пасивів балансу за 2015-2019 роки можливо відобразити у вигляді діаграми:

З а допомогою діаграми видно наскільки низькими були догострокові зобов'язання і забезпечення відносно балансу.

Вони були на стільки низькими, що вони не відображаються, окрім 2017 року.

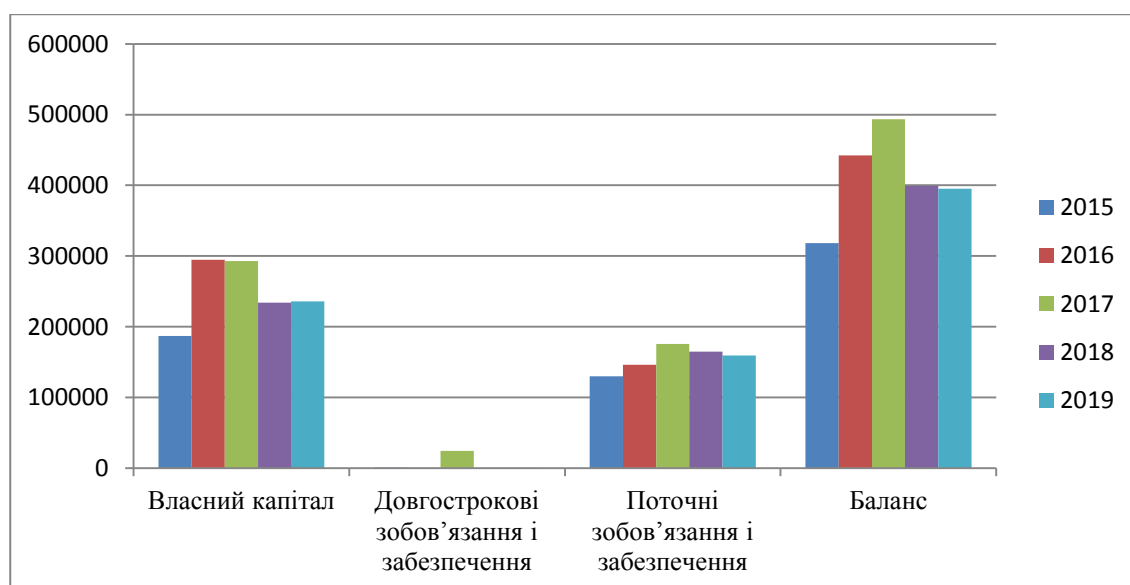

Рис 2.2 Структура пасивів підприємства ПАТ "Полтавський турбомеханічний завод" за 2015-2019 р.

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші операційні доходи	2120	53128	58529	40155	30293	28233	5401	-18374	-9862	-2060	10,17	-31,39	-24,56	-6,8
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Адміністративні витрати	2130	41151	44012	47198	50829	42147	2861	3186	3631	-8682	6,95	7,24	7,69	-17,08
Витрати на збут	2150	31380	23120	32443	32154	30037	-8260	9323	-289	-2217	-26,32	40,32	-0,89	-6,58
Інші операційні витрати	2180	46347	33072	21761	30414	14288	-13275	-11311	8653	-16126	-28,64	-34,2	39,76	-54,02
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0-	0	0	0	0	0-	0	0	0	0	0-	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	74461	15236	18418	17793	24104	-59225	31882	-625	6311	-79,54	20,88	-3,39	35,47

Також загальні фінансові результати підприємства за 2015-2019 роки можливо відобразити у вигляді 2 діаграм:

У 1 діаграмі показано чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та його структуру:

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)
Валовий: прибуток

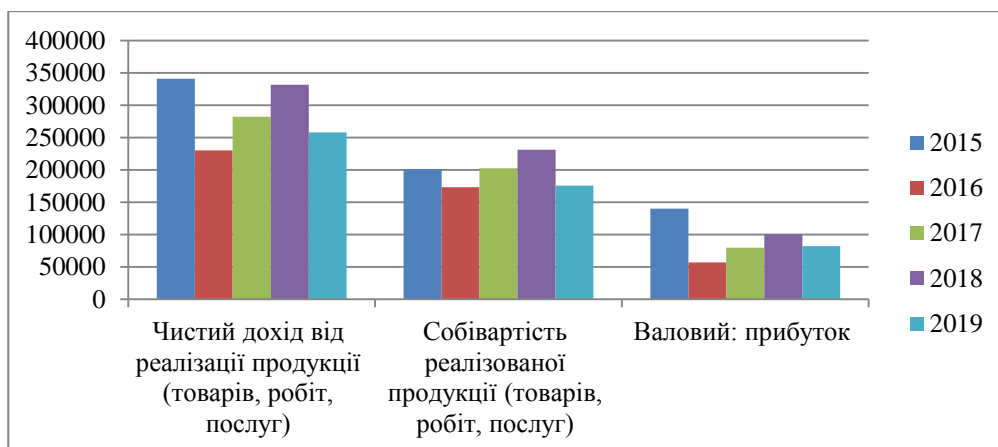

Рис 2.3 Структура фінансових результатів підприємства ПАТ "Полтавський турбомеханічний завод" за 2015-2019 р.

У 2 діаграмі показано чистий фінансовий результат та його структуру:

Фінансовий результат до оподаткування: прибуток за вирахуванням другого показника

Витрати (дохід) з податку на прибуток

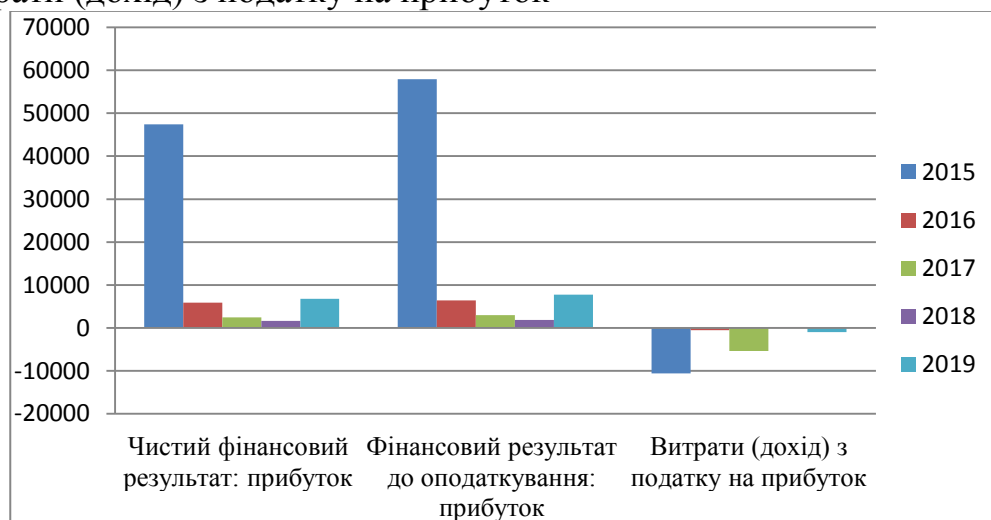

Рис 2.4 Структура чистого фінансового результату підприємства ПАТ "Полтавський турбомеханічний завод" за 2015-2019 р.

Після проведених розрахунків фінансових результатів підприємства можна зробити висновок:

У 2015 році сумарний обсяг чистого доходу склав 341163 тис.грн. В 2016 році відбулося падіння на 111036 тис. грн., або на 32,55%. порівняно з роком раніше. В 2017 році сумарний обсяг чистого доходу збільшується на 22.49 %, порівняно з попереднім роком. У 2018 році відстежується також зростання чистого доходу на 17,62%, в порівнянні з попереднім роком. Проте у 2019 році відбулося зменшення чистого прибутку на 22,19%.

В жодному з років приріст собівартості продукції не перевищує приріст виручки. Це однозначно позитивна тенденція, яка вказує на те, що в підприємства залишається достатньо коштів для здійснення інших витрат.

В 2015 році сума валового прибутку становила 140211 тис.грн. В 2016 році сума валового прибутку склала 56911 тис. грн., і порівнянню з попереднім роком вона знизилась на 83 300 тис. грн. або майже на 60 %. У 2017 році значення цього показника збільшилось на 40%. У 2018 році також спостерігається підвищення прибутку на 26%. У 2019 році сума прибутку знизилась на 17,88%. Коливання показника свідчить про не досить ефективний контроль за собівартістю продукції.

Спочатку, а саме у 2015 році сума витрат на збут становила 313880 тис. грн. Зменшення витрат на збут становило у 2016 році 26,32 % в порівнянні з роком раніше. Наступного року спостерігається збільшення суми витрат

на збут підвищення 40 % в порівнянні з роком раніше. На кінець 2019 року сума комерційних витрат становила 30037 тис. грн. Витрати на збут вкрай необхідні для просування продукції, нарощування об'єму продажу.

На початок 2015 року сума адміністративних витрат становила 41151 тис.грн. Приріст статті витрат становив у 2016 році 6,95 % в порівнянні з попереднім періодом. Після цього спостерігаємо тенденцію підвищення суми управлінських витрат у 2017 році на 7,24%, та у 2018 році на 7,68%. У 2019 році відбулось зниження адміністративних витрат на 17,08 % в порівнянні з попереднім роком і становила 42147 тис. грн..

В 2015 році сума фінансового результату від операційної діяльності становила 74461 тис.грн. В 2016 вона знизилась майже на 80 % і становила 15235 тис.грн. На протязі з 2016 по 2019 роки значного підвищення не відбулось і показник складав 24104 тис.грн.. Позитивне значення показника свідчить про ефективну основну діяльність підприємства, яка здатна генерувати прибуток. Негативне значення показника означає низьку ефективність операційного процесу.

Фінансова політика підприємства дозволила отримати йому в 2015 році 317 тис.грн. У 2016 році показник інших фінансових доходів знижується і становить 15 тис грн., в порівнянні з роком раніше. У другій половині періоду спостерігається приріст обсягу відсотків до отримання - на 367 % в порівнянні з роком раніше. За 2017 рік сума процентних доходів склала 70 тис.грн. У 2018 році вона знизилась до 35 тис грн.. У 2019 році вона підвищилась на 1113 % і складала вже 424 тис.грн..

Значення інших доходів коливається з року в рік. Але в 2016 році воно було вже високим і складало 22241 тис. грн.. Але у 2019 році воно знизилось до допустимого показника.

Сума інших витрат зросла у 2016 році на 12467 тис.грн. порівняно з попереднім роком. Але у протязі до 2019 році вона знизилась до 626 тис.грн.

В 2015 році сума фінансового результату до оподаткування становила 57949 тис.грн. В 2016 році сума прибутку до оподаткування склала 6394 тис.грн., в 2017 році складав 2976 тис.грн., в 2018 він складав 1905 тис.грн., а у 2019 зріс до 7730 тис.грн..

Як результат розглянутих вище факторів підприємство сформувало позитивний чистий фінансовий результат в 2015 році, який склав 47398 тис.грн. Сума чистого прибутку в 2016 році, становить 5866 тис.грн. Це позитивне явище, яке свідчить про те, що підприємство діє ефективно і може генерувати прибуток для своїх інвесторів. У другій половині періоду ситуація змінюється і підприємство отримує збиток. А у 2019 році вона підвищилась в порівнянні з попереднім роком на 310% і складала 6797 тис. грн..

Таблиця 2.4

Вертикальний аналіз активів балансу підприємства ПАТ "Полтавський турбомеханічний завод" за 2015-2019 роки

Актив	Код рядка	2015	2016	2017	2018	2019	Питома вага у підсумку за рік, %					Зміна питомої ваги, %			
							2015	2016	2017	2018	2019	2016 до 2015	2017 до 2016	2018 до 2017	2019 до 2018
							8	9	10	11	12	13	14	15	16
I. Необоротні активи															
Нематеріальні активи:	1000	3361	1800	1418	1148	555	1,05	0,41	0,29	0,29	0,14	-0,64	-0,12	0,00	-0,15
первісна вартість	1001	11082	10212	9812	10137	8535	3,48	2,31	1,99	2,54	2,16	-1,17	-0,32	0,55	-0,38
накопичена амортизація	1002	7721	8412	8394	8989	7980	2,42	1,9	1,7	2,25	2,02	-0,52	-0,2	0,55	-0,23
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0	0	22463	27805	0	0	0	5,63	7,04	0	0	5,63	1,41
Основні засоби:	1010	60504	157985	141718	64956	64740	19,01	35,72	28,73	16,27	16,38	16,71	-6,99	-12,46	0,11
первісна вартість	1011	173244	188910	180330	180553	184603	54,42	42,72	36,56	45,24	46,71	-11,7	-6,16	8,68	1,47
знос	1012	112740	30925	38612	115597	119863	35,42	6,99	7,83	28,96	30,33	-28,43	0,84	21,13	1,37
Інвестиційна нерухомість:	1015	6528	4738	18352	882	358	2,05	1,07	3,72	0,22	0,09	-0,98	2,65	-3,5	-0,13
первісна вартість	1016	7842	4738	18352	1749	1068	2,46	1,07	3,72	0,44	0,27	-1,39	2,65	-3,28	-0,17
знос	1017	1314	0	0	867	710	0,41	0	0	0,22	0,18	-0,41	0	0,22	-0,04
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	13572	0	0	0	0	4,26	0	0	0	0	-4,26	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	2	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	1644	3431	1077	0	0	0,33	0,86	0,27	0	0,33	0,53	-0,59
Відстрочені податкові активи	1045	9495	6631	546	0	0	2,98	1,5	0,11	0	0	-1,48	-1,39	-0,11	0
Гудвіл	1050	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Усього за розділом I	1095	93460	171156	163680	92881	94537	29,36	38,9	33,18	23,27	23,92	9,34	-5,52	-9,91	0,65
II. Оборотні активи															

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Запаси	1100	120243	105999	115531	108587	106746	37,77	23,97	23,42	27,21	27,01	-13,8	-0,55	3,79	-0,2
Виробничі запаси	1101	42821	41606	38969	37745	46188	13,45	9,41	7,9	9,46	11,69	-4,04	-1,51	1,56	2,23
Незавершене виробництво	1102	32193	21994	42685	40888	29222	10,11	4,97	8,65	10,24	77,39	-5,14	3,68	1,59	-2,85
Готова продукція	1103	44075	40379	32969	29074	29273	13,85	9,13	6,68	7,28	7,41	-4,72	-2,45	0,6	0,13
Товари	1104	1154	2020	908	880	2063	0,36	0,46	0,18	0,22	0,52	0,1	-0,28	0,04	0,3
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	43982	64999	97812	86593	60567	13,82	14,7	19,83	21,7	15,33	0,88	5,13	1,87	-6,37
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авнасами	1130	8192	12118	30984	25812	27095	2,57	2,74	6,28	6,47	6,86	0,17	3,54	0,19	0,39
за бюджетом	1135	290	6	0	1082	3212	0,91	0	0	0,27	0,81	-0,91	0	0,27	0,54
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0	0	280	0	0	0	0	0,07	0	0	0	0,07	-0,07
з нарахованих доходів	1140	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	48638	83285	82563	82047	89980	15,28	18,83	16,74	20,56	22,77	3,55	-2,09	3,82	2,21
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	3507	2505	454	304	10902	1,1	0,57	0,09	0,08	2,76	-0,53	-0,48	-0,01	2,68
Готівка	1166	3	4	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Рахунки в банках	1167	3504	2501	454	304	10901	1,1	0,56	0,09	0,08	2,76	-0,53	-0,48	-0,01	2,68
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0	0	54	84	0	0	0	0,01	0,02	0	0	0,01	0,01
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
резервах збитків або резервах наложних виплат	1182	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	0	0	0	1737	967	0	0	0	0,43	0,24	0	0	0,43	-0,19
Усього за розділом II	1195	224852	268912	327344	306216	299553	70,64	61,1	66,36	76,73	75,8	-9,83	5,55	10,42	-0,98
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	2148	2235	0	1080	0	0,48	045	0	0,27	0,48	-0,03	0,45	0,27
Баланс	1300	318312	442216	493259	399097	395170	100	100	100	100	100	0	0	0	0

Проводячи вертикальний аналіз активів балансу підприємства, можна зробити висновок:

В 2015 році активи підприємства склалися на 29,36 % із необоротних активів і на 70,64 % з оборотних активів. Найбільш важливими елементами необоротних активів були основні засоби 19,01% від усієї суми активів. Найбільш важливими елементами оборотних активів були запаси вони склали 37,77 % від загальної суми активів, а також інша поточна дебіторська заборгованість 15,28 %.

В 2016 році активи підприємства склалися на 38,7 % із необоротних активів і на 60,81 % з оборотних активів. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття склали 0,48 % від загальної суми активів. Найбільш важливими елементами необоротних активів були основні засоби 35,72 % від усієї суми необоротних активів. Найбільш важливими елементами оборотних активів були запаси вони склали 23,97 % від загальної суми оборотних активів, а також інша поточна дебіторська заборгованість 18,83 %.

В 2017 році активи підприємства склалися на 33,18 % із необоротних активів і на 66,36 % з оборотних активів. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття склали 0,45 % від загальної суми активів. Найбільш важливими елементами необоротних активів була первісна вартість 36,56 % від усієї суми необоротних активів. Найбільш важливими елементами оборотних активів були запаси вони склали 23,42 % від загальної суми оборотних активів, а також дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги 19,83 %.

В 2018 році найбільш важливими елементами необоротних активів була первісна вартість 45,24 % від усієї суми необоротних активів. Найбільш важливими елементами оборотних активів були запаси вони склали 27,21 % від загальної суми оборотних активів, а також дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги 21,7 %.

В 2019 році активи підприємства склалися на 23,92 % із необоротних активів і на 75,8 % з оборотних активів. Необоротні активи, утримувані для

продажу, та групи вибуття склали 0,27 % від загальної суми активів. Найбільш важливими елементами необоротних активів була первісна вартість 46,71 % від усієї суми необоротних активів. Найбільш важливими елементами оборотних активів були запаси вони склали 27,01 % від загальної суми оборотних активів, а також інша поточна дебіторська заборгованість 22,77 %.

Також питому вагу за 2015-2019 роки у підсумку за рік можна відобразити за допомогою такої діаграми :

На діаграмі також видно, що оборотні активи показали найбільшу питому вагу, необоротні активи середню, а необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття не мали впливу на баланс.

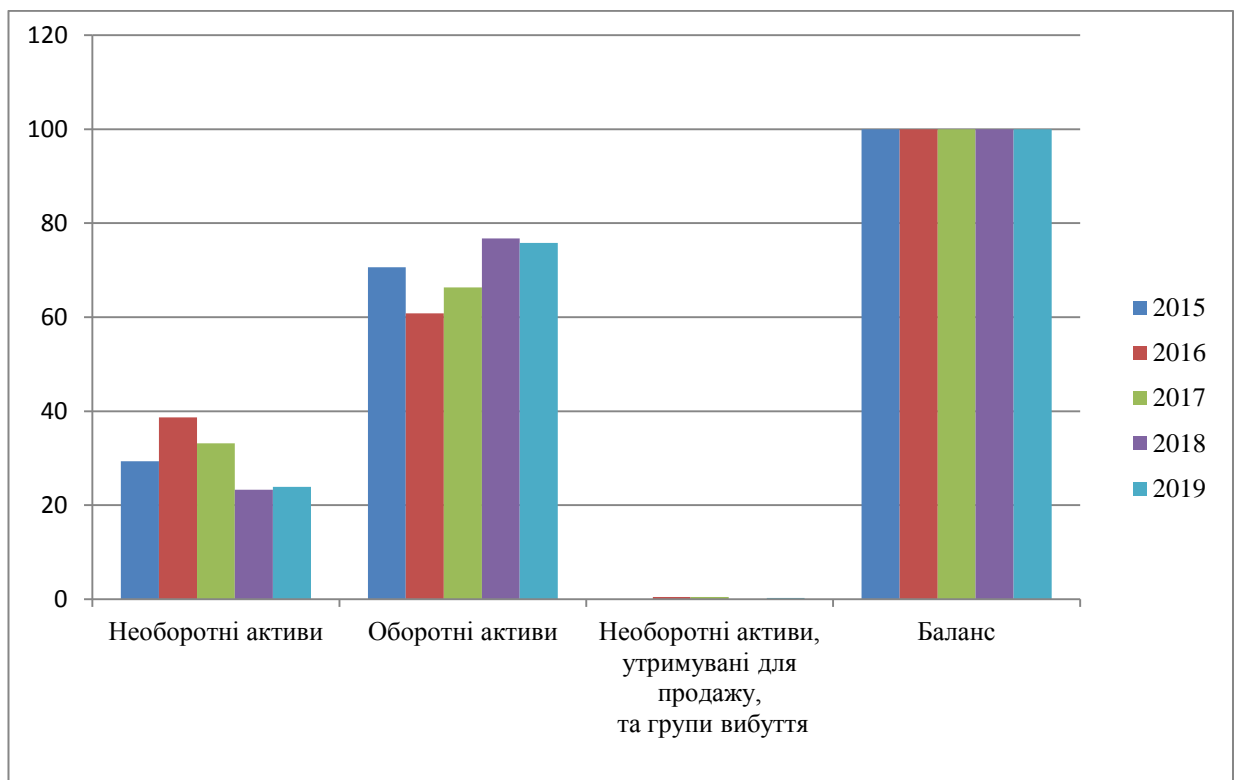

Рис 2.4 Структура активів підприємства ПАТ "Полтавський турбомеханічний завод" за 2015-2019 р.

Для детальнішої характеристики балансу підприємства доцільно визначити його ліквідність. Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнюванні коштів за активом, згрупованих у 4 групи за ступенем спадної ліквідності.

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Цільове фінансування	1525	36	10	15	19	16	0,01	0	0	0	0	-0,01	0	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітнього періоду)	1531	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітнього періоду)	1532	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
резерв незароблених премій; (на початок звітнього періоду)	1533	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітнього періоду)	1534	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Усього за розділом II	1595	1093	746	24689	19	16	0,34	0,17	5	0	0	-0,17	4,83	-5	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення															
Короткострокові кредити банків	1600	49243	88767	67090	94025	84747	15,47	20,07	13,6	23,56	21,44	4,6	-6,47	9,96	-2,12
Векселі видані	1605	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	30706	0	0	0	0	9,65	0	0	0	0	-9,65	0	0	0

Продовження таблиці 2.5

1 за товари, роботи, послуги	2 1615	3 14805	4 26570	5 34126	6 33465	7 23603	8 4,65	9 6,01	10 6,92	11 8,38	12 5,97	13 1,36	14 0,91	15 1,46	16 -2,41
за розрахунками з бюджетом	1620	10126	2171	2334	1723	2672	3,18	0,49	0,47	0,43	0,68	-2,69	-0,02	-0,04	0,25
за у тому числі з податку на прибуток	1621	8960	528	1249	0	953	2,81	0,12	0,25	0	0,24	-2,69	0,13	-0,25	0,24
за розрахунками зі страхування	1625	1956	1164	1496	1539	1469	0,61	0,26	0,3	0,38	0,37	-0,35	0,04	0,08	-0,01
за розрахунками з оплати праці	1630	3936	4573	8380	5199	4424	1,24	1,03	1,7	1,3	1,12	-0,21	0,67	-0,4	-0,18
за одержаними авансами	1635	13754	14494	47433	12962	27584	4,32	3,28	9,62	3,25	6,98	-1,04	6,34	-6,37	3,73
за розрахунками з учасниками	1640	521	4221	3171	3171	3171	0,16	0,95	0,64	0,79	0,8	0,79	-0,31	0,15	0,01
із внутрішніх розрахунків	1645	0	95	34	64	84	0	0,02	0,01	0,02	0,02	0,02	-0,01	0,01	0
за страховою діяльністю	1650	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	4468	4378	8713	6079	6665	1,4	0,99	1,77	1,52	1,69	-0,41	0,78	-0,25	0,17
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	418	123	2818	6522	4876	0,13	0,03	0,57	1,63	1,23	-0,1	0,54	1,06	-0,4
Усього за розділом III	1695	129933	146556	175595	164749	159295	40,82	33,14	35,6	31,28	30,31	-7,68	2,46	5,68	-0,97
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Баланс	1900	318312	442216	493259	399097	395170	100	100	100	100	100	0	0	0	0

Щодо структури пасивів, то вона мала наступний вигляд протягом досліджуваного періоду:

В 2015 році пасиви склалися на 58.83 % з власного капіталу, на 0,34 з довгострокових зобов'язань і на 40.82 % з поточних зобов'язань і забезпечень. Основу власного капіталу становив капітал у дооцінках 2.67 % від загальної суми пасивів, найбільшу роль зіграв нерозподілений прибуток 55.57 % від загальної суми пасивів. Основу поточних зобов'язань підприємства становили короткострокові кредити банків, 4.4 % від загальної суми пасивів, поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги, 4,65 % від загальної суми пасивів, за одержаними авансами, 4.32 % від загальної суми пасивів.

В 2016 році пасиви склалися на 66,69 % з власного капіталу, на 0,17 % з довгострокових зобов'язань і на 33,14 % з короткострокових зобов'язань. Частка власного капіталу була високою. Основними джерелами власного капіталу були нерозподілений прибуток 44,9 % від загальної суми пасивів та капітал у дооцінках 21,35 % від загальної суми пасивів. Основу поточних зобов'язань підприємства становили короткострокові кредити банків 20,07 % від загальної суми пасивів, поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги 6,01 % від загальної суми пасивів.

В 2017 році пасиви склалися на 59,39 % з власного капіталу, на 5 % з довгострокових зобов'язань і на 35,6 % з короткострокових зобов'язань. Основними джерелами власного капіталу були нерозподілений прибуток 45,38 % від загальної суми пасивів та капітал у дооцінках 13,63 % від загальної суми пасивів. Основу поточних зобов'язань підприємства становили короткострокові кредити банків 13,6 % від загальної суми пасивів, поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги 6,92 % від загальної суми пасивів, за одержаними авансами 9,62 %.

В 2018 році пасиви склалися на 58,71 % з власного капіталу і на 41,28 % з короткострокових зобов'язань. Основними джерелами власного капіталу були нерозподілений прибуток 44,63 % від загальної суми пасивів та додатковий капітал 13,6 % від загальної суми пасивів. Основу поточних зобов'язань

підприємства становили короткострокові кредити банків 23,56 % від загальної суми пасивів, поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги становила 8,38 % від загальної суми пасивів, за одержаними авансами 3,25 %.

В 2019 році пасиви склалися на 59,68 % з власного капіталу і на 40,31 % з короткострокових зобов'язань. Основними джерелами власного капіталу були нерозподілений прибуток 45,47 % від загальної суми пасивів та додатковий капітал 13,73 % від загальної суми пасивів. Основу поточних зобов'язань підприємства становили короткострокові кредити банків 21,44 % від загальної суми пасивів, поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги 5,97 % від загальної суми пасивів, за одержаними авансами 6,98 %.

2.1.2 Експрес аналіз фінансово-економічного стану підприємства

Експрес-аналіз проводиться за даними фінансової звітності, та основною його перевагою є швидкість і простота розрахунків. Залежно від об'єму вихідної інформації, головної мети й завдань дослідження експрес-аналіз може проводитися з різним ступенем деталізації. Основними цілями експрес-аналізу фінансового стану є загальна оцінка діяльності підприємства, його фінансового стану, виявлення "слабких місць" і напрямів подальшого поглибленого оцінювання.[30, с.26]

Методика проведення експрес-аналізу фінансового стану підприємства:

- частка основних засобів у загальній сумі активів, показник зносу останніх, фондоддача - ці показники вказують на ефективність поточної політики управління основними засобами;
- оборотність активів, запасів, дебіторської заборгованості - характеризують ефективність управління запасами, розрахунками з дебіторами і т.д.;
- рентабельність активів, період окупності власного капіталу вказують на здатність підприємства генерувати прибуток;
- показник забезпечення власними оборотними коштами запасів, коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової стійкості вказують на платоспроможність та фінансову стійкість підприємств;

- коефіцієнт покриття, коефіцієнт абсолютної ліквідності, співвідношення усієї поточної дебіторської і кредиторської заборгованості характеризують здатність підприємства розраховуватися за короткостроковими зобов'язаннями.

На основі цих показників можна сформулювати чітку думку про поточний фінансовий стан. [31, с.12]

Таблиця 2.6

Експрес-аналіз фінансового стану підприємства ПАТ"Полтавський турбомеханічний завод" за 2015-2019 роки

Показники	2015	2016	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення +,-			
						2016 до 2015	2017 до 2016	2018 до 2017	2019 до 2018
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Частка основних засобів в активах	19,01	35,72	28,73	16,27	16,38	16,71	-6,99	-12,46	0,11
Коефіцієнт зносу основних засобів	65,07	16,37	21,41	64,02	64,93	-48,7	5,04	42,61	0,91
Оборотність активів (обороті), ресурсвіддача, коефіцієнт трансформації	1,11	0,6	0,6	0,74	0,65	-0,51	0	0,14	-0,09
Фондовіддача	5,51	2,11	1,88	3,21	3,98	-3,4	-0,23	1,33	0,77
Коефіцієнт оборотності запасів (обороті)	1,74	1,53	1,82	2,06	1,63	-0,21	0,29	0,24	-0,43
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороті)	5,76	4,22	3,46	3,59	3,51	-1,54	-0,76	0,13	-0,08
Рентабельність активів за чистим прибутком, %	15,41	1,54	0,52	0,37	1,71	-13,87	-1,02	-0,15	1,34
Період окупності власного капіталу	3,45	41,1	120,47	159,11	34,59	37,65	79,37	38,64	-124,52
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	0,16	-0,09	0,04	0,23	0,22	-0,25	-0,5	0,19	-0,01
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,59	0,67	0,59	0,59	0,6	0,08	-0,08	0	0,01
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,59	0,67	0,64	0,59	0,6	0,08	-0,03	-0,05	0,01
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	1,73	1,83	1,86	1,86	1,88	0,1	0,03	0	0,02
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,03	0,02	0	0	0,07	-0,01	-0,02	0	0,07
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	0,34	0,41	0,35	0,39	0,39	0,07	-0,06	0,04	0

а) Частка основних засобів в активах розраховується як співвідношення поточної вартості основних засобів компанії і суми активів. Не існує нормативного значення показника частки основних засобів в активах. Залежно від виду діяльності компанії цей коефіцієнт змінюється. Значення показника

демонструє, яку частку фінансових коштів компанії відволікають основні засоби. Формула розрахунку частки основних засобів в активах:

$$\text{Частка основних засобів в активах} = \frac{\text{Сума основних засобів}}{\text{Загальна сума активів}} \times 100\% \quad (2.1)$$

$$\text{Ч. о. з.} = \frac{1095}{1300} \times 100\%$$

б) Коефіцієнт зносу основних засобів - коефіцієнт рівний відношенню суми нарахованої амортизації до первісної вартості основних засобів. Нормативне значення коефіцієнту зносу 50%. Даними для його розрахунку служить бухгалтерський баланс. Відповідно формула наступна:

$$\text{Коефіцієнт зносу основних засобів} = \frac{\text{Знос}}{\text{Первісна вартість основних засобів}} \times 100 \quad (2.2)$$

$$\text{К. з. о. з.} = \frac{1012}{1011} \times 100$$

Судячи з розрахунків на ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» коефіцієнт зносу знаходиться в нормативних межах тільки у 2016 та 2017 роках.

в) Оборотно́ість активів (англомовний аналог - Total Asset Turnover) - показник ділової активності, який демонструє ефективність використання активів компанії. Коефіцієнт є співвідношенням між виручкою і середньорічною сумою активів. Позитивною тенденцією є збільшення значення коефіцієнта протягом періоду дослідження. Значення показника говорить про те, скільки товарів і послуг продано за досліджуваний період на кожну гривню використаних активів. Формула розрахунку оборотності активів виглядає так:

$$\text{Оборотність активів (за рік)} = \frac{\text{Виручка (Чистий дохід)}}{\text{Середньорічний обсяг активів}} \quad (2.3)$$

$$O. a. = \frac{2000}{1300 \text{ (середньорічний)}}$$

На підприємстві ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» протягом періоду дослідження достатня оборотність активів.

г) Фондовіддача - показник ділової активності компанії, який демонструє ефективність використання основних засобів підприємства. Значення показника говорить про те, скільки продукції вироблено та скільки надано послуг на кожну гривню фінансових ресурсів вкладену в основні засоби. Бажаним є підвищення ефективності використання основних засобів підприємства протягом періоду дослідження. Як такого нормативного значення немає, проте варто порівняти значення показника зі значеннями конкурентів. Для різних галузей характерні різні показники фондовіддачі. Для фондомістких виробництв цей показник буде нижчим, для сфери послуг - зазвичай вищим. Він розраховується як співвідношення обсягу продажів (виручка) до середньорічної суми основних засобів. До уваги приймається залишкова сума вартості основних засобів. Застосовуючи цей індикатор можна зрозуміти ефективність використання основних засобів підприємства. Формула розрахунку фондовіддачі виглядає так:

$$\text{Фондовіддача} = \frac{\text{Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна залишкова сума основних засобів}} \quad (2.4)$$

$$\Phi. = \frac{2000}{1010 \text{ (середньорічна)}}$$

На підприємстві ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» протягом періоду дослідження не відбувається значного підвищення цього показника.

г) Оборотність запасів (англомовний аналог - Inventory Turnover, Times) – показник ділової активності, який вказує на ефективність управління запасами в компанії. Значення показника свідчить про кількість оборотів, що здійснили запаси за рік. Він розраховується як співвідношення собівартості продукції і середньорічної суми запасів. Нормативне значення оборотності запасів для

використаного підприємства від 8 до 18. Коефіцієнт оборотності запасів визначається за такою формулою:

$$\text{Коефіцієнт оборотності запасів} = \frac{\text{Собівартість продукції}}{\text{Середньорічна вартість запасів}} \quad (2.5)$$

$$\text{К. о. з.} = \frac{2050}{1100(\text{середньорічна})}$$

В жодному з досліджуваних років підприємство не досягло нормативного значення коефіцієнту оборотності запасів.

д) Показник оборотності дебіторської заборгованості (англомовний аналог - Accounts Receivable Turnover, Times) - показник ділової активності, який вказує на ефективність управління заборгованістю клієнтів і інших дебіторів. Нормативне значення коефіцієнту відносно такого підприємства 12. Значення коефіцієнта демонструє кількість оборотів дебіторської заборгованості, тобто скільки разів дебітори погасили свої зобов'язання перед компанією. Показник розраховується як співвідношення виручки (чистого доходу) до середньої за період суми дебіторської заборгованості. Визначається даний показник за формулою:

$$\text{Показник оборотності дебіторської заборгованості} =$$

$$= \frac{\text{Виручка}}{\text{Середньорічна сума дебіторської заборгованості}} \quad (2.6)$$

$$\text{К. о. д. з.} = \frac{2000}{1125(\text{середньорічна})}$$

Результат розрахунку показника оборотності дебіторської заборгованості ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» є заниженим. Як правило, чим вище цей показник, тим краще, тому що підприємство швидше одержує оплату по рахунках.

е) Рентабельність (пасивів) активів (англомовний аналог Return on Assets (ROA) – показує ефективність використання активів компанії для генерації

прибутку.

високе значення показника свідчить про хорошу роботу підприємства. Чим вищий показник, тим більш ефективним є весь процес управління, адже показник рентабельності активів формується під впливом всієї діяльності компанії. Розраховується як співвідношення отриманого чистого прибутку (або чистого збитку) до середньорічної суми активів. Інформація про вартість активів може бути отримана з балансу, а інформація про суму чистого прибутку може бути отримана зі звіту про фінансові результати (звіту про прибутки і збитки). Рентабельність (пасивів) активів розраховується за такою формулою:

$$\text{Рентабельність активів} = \frac{\text{Чистий прибуток (Чистий збиток)}}{\text{Середньорічна сума активів}} \times 100 \quad (2.7)$$

$$P. a. = \frac{2350}{1300(\text{середньорічна})}$$

Судячи з розрахунків рентабельність активів підприємства ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» коливається протягом розрахункового періоду процес управління є не достатньо ефективним.

е) Період окупності власного капіталу - найбільш важливий для власників коефіцієнт. Значення показника відображає період, протягом якого їх капітал окупиться. Це означає, що використання власного капіталу генерує чистий прибуток, який дорівнює його поточній сумі. Розраховується показник як співвідношення середньорічної суми власного капіталу до суми чистого прибутку за рік.

Нормативне значення повністю залежить від уявлень власників про ефективність використання їх капіталу. Якщо компанія є комерційною організацією і власники створили її для генерації прибутку, то визначити якість використання власного капіталу можна, порівнюючи поточну окупність з окупністю за альтернативними напрямками вкладення коштів. Найбільш простий спосіб - порівняти окупність власного капіталу в досліджуваному суб'єкті господарювання і окупність інвестицій в різні фінансові інструменти

(депозитний вклад, диверсифікований портфель акцій і т.д.). Якщо окупність власного капіталу значно нижча значень за альтернативними напрямками, то вона незадовільна.

Звичайно, від'ємне значення показника є неприйнятним і говорить про зниження добробуту власників. Формула розрахунку цього показника є такою:

$$\text{Період окупності власного капіталу} = \frac{\text{Середньорічна вартість власного капіталу}}{\text{Чистий прибуток (збиток)}} \quad (2.8)$$

$$\text{П. о. в. к.} = \frac{1495(\text{середньорічна})}{2350}$$

Окупність власного капіталу ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» значно нижча значень за альтернативними напрямками, тому вона незадовільна.

ж) Показник забезпечення власними оборотними засобами запасів є індикатором достатності довгострокових коштів компанії для забезпечення безперебійного виробничо-збутового процесу. Показник розраховується як співвідношення власних оборотних коштів і суми запасів. Значення показника говорить про частку запасів, яка фінансується за рахунок ресурсів, залучених на постійній основі.

Нормативним є 0,5 і вище. Показник варто розглядати в динаміці.

Збільшення показника свідчить про підвищення стійкості компанії в середньостроковій перспективі і про зниження залежності від короткострокових джерел фінансування. Негативне значення показника говорить про те, що без короткострокового та довгострокового позикового капіталу компанія не зможе забезпечити безперебійний виробничо-збутовий процес. В умовах скорочення можливостей для залучення таких коштів операційний процес може зупинитися. Показник забезпечення власними оборотними засобами запасів розраховується за такою формулою:

Показник забезпеченості власними оборотними засобам

$$= \frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Оборотні активи}} \quad (2.9)$$

$$\text{К. в. о. к.} = \frac{(1695 - 1095)}{1195}$$

На підприємстві ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» значення показника є негативним це свідчить про те, що без короткострокового та довгострокового позикового капіталу компанія не зможе забезпечити безперебійний виробничо-збутовий процес.

з) Показник фінансової автономії - один з найбільш важливих коефіцієнтів фінансової стійкості. Він дорівнює співвідношенню власного капіталу компанії до всіх фінансових ресурсів. Значення показника говорить про те, яку частину своїх активів компанія здатна профінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів. Низьке значення показника буде сигналізувати про високий рівень ризиків і низьку стійкість компанії в середньостроковій перспективі. Для цього підприємства нормативне значення показника. Формула для цього показника виглядає так:

$$\text{Показник фінансової автономії} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Сума пасивів}} \quad (2.10)$$

$$\text{П. ф. а.} = \frac{1495}{1900}$$

Результат розрахунку підприємства ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» відповідає нормативним значенням показника.

и) Коефіцієнт фінансової стійкості - індикатор, який говорить про здатність компанії залишатися платоспроможною в довгостроковій перспективі. Коефіцієнт фінансової стійкості розраховується як співвідношення суми власного капіталу і довгострокових зобов'язань до суми пасивів. Значення коефіцієнта вказує, яку частку активів компанія здатна фінансувати за рахунок постійного капіталу і капіталу, залученого на довгостроковій основі. Високе

значення показника говорить про гарні перспективи розвитку компанії, низький ризик банкрутства. Низьке значення говорить про те, що існує певний ризик втрати платоспроможності.

Нормативне значення знаходиться в межах 0,7-0,9. Більш високе значення не є типовим для активних компаній, адже короткострокові зобов'язання формуються постійно. Значення нижче говорить про недостатню фінансову стійкість в довгостроковій перспективі. Розрахунок фінансової стійкості проводиться за формулою:

$$\text{Коефіцієнт фінансової стійкості} = \frac{(\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання})}{\text{Сума пасивів}} \quad (2.11)$$

$$\text{К. ф. с.} = \frac{(1495 + 1595)}{1900}$$

Показники підприємства не знаходяться в нормативних межах, тому у ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» існує великий ризик втрати платоспроможності.

і) Показник поточної ліквідності (англомовний аналог Current Ratio) - показує співвідношення оборотних активів і поточних зобов'язань. Оборотні активи - це середньо- і високоліквідна частина активів підприємства. Особливість оборотних активів порівняно з необоротними полягає в тому, що вони можуть бути перетворені в грошові кошти протягом одного року (якщо період одного виробничого циклу вищий одного року, то протягом одного виробничого циклу). Показник поточної ліквідності - це індикатор здатності компанії відповідати за поточними зобов'язаннями за допомогою оборотних активів. Показник демонструє, скільки в компанії є гривень оборотних коштів на кожную гривню поточних зобов'язань. Нормативним є значення в рамках 1-3, однак більш бажаним є значення 2-3.

Показник нижче нормативного свідчить про проблемний стан платоспроможності, адже оборотних активів недостатньо для того, щоб відповісти за поточними зобов'язаннями. Це веде до зниження довіри до компанії з боку кредиторів, постачальників, інвесторів і партнерів. Крім цього,

проблеми з платоспроможністю ведуть до збільшення вартості позикових коштів і, як результат, до прямих фінансових втрат. Формула поточної ліквідності виглядає так:

$$\text{Поточна ліквідність} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2.12)$$

$$\text{П. л.} = \frac{1195}{1695}$$

Показник поточної ліквідності ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» залишається в межах норми. Стан платоспроможності підприємства є стабільним.

ї) Коефіцієнт абсолютної ліквідності (англомовний аналог Cash Ratio) - співвідношення найбільш ліквідної частини активів і поточних (короткострокових) зобов'язань. До найбільш ліквідної частини активів належать грошові кошти та їх еквіваленти. Показник демонструє частку поточних зобов'язань компанії, яка може бути погашена негайно. Він відноситься до групи показників ліквідності.

Нормативним вважається значення від 0,1 до 0,2. Більш низький показник вказує на те, що компанія не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром. Значення вище нормативного також може вказувати на проблеми в компанії і свідчити про неефективну стратегію управління фінансовими ресурсами. Грошові кошти, на відміну від інших активів, не беруть участі у виробничо-збутовому процесі, вони не генерують дохід компанії. Тому занадто високий показник абсолютної ліквідності говорить про те, що значна частина капіталу відволікається на формування непродуктивних активів. Так виглядає формула цього показника:

$$\text{Коефіцієнт абсолютної ліквідності} = \frac{\text{Грошові кошти та їх еквіваленти}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2.13)$$

$$\text{К. а. л.} = \frac{1165}{1695}$$

Результати розрахунку показують, що підприємство ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром.

й) Показник співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості характеризує якість політики комерційного кредитування компанії. Показник враховує вплив кредиторської та дебіторської заборгованості на ліквідність і платоспроможність. Збалансованість грошових потоків у процесі розрахунків з постачальниками і покупцями позитивно впливає на фінансовий стан компанії.

Зазвичай оптимальним значенням показника є значення, яке приблизно дорівнює одиниці. У такому випадку компанія може кредитувати своїх покупців за рахунок постачальників. Неможливість погасити свої зобов'язання вчасно веде до погіршення відносин з постачальниками. У майбутньому останні будуть враховувати ризик несвоєчасного отримання коштів у ціні продукції, що призведе до підвищення собівартості.

Значення нижче нормативного може бути ознакою неефективної політики комерційного кредитування і, як результат, дебітори заборгували компанії більше коштів, ніж компанія отримала від постачальників. Формула співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості є такою:

$$\begin{aligned} & \text{Показник співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості} \\ & = \frac{\text{Поточна кредиторська заборгованість за товари і послуги}}{\text{Поточна дебіторська заборгованість за товари та послуги}} \end{aligned} \quad (2.14)$$

$$\text{КСДК} = \frac{1615}{1125}$$

Розрахувавши показник співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» можна зробити висновок, що в компанії неефективна політика комерційного

кредитування і, як результат, дебітори заборгували компанії більше коштів, ніж компанія отримала від постачальників.

2.1.3 Структура капіталу за різними ознаками

Існують різні підходи до класифікації капіталу. Так за ознакою тривалості участі капіталу у діяльності підприємства виділяють постійний капітал, сталі зобов'язання та мобільні зобов'язання. Постійний капітал функціонує безперервно та може бути вилучений за рішенням акціонерів, суду, у випадку погіршення фінансової ситуації на підприємстві та отримання значного збитку. Його зростання є позитивною динамікою, що свідчить про зростання економічного потенціалу підприємства. Підвищення суми довгострокових зобов'язань є також позитивною тенденцією, адже забезпечує короткострокову фінансову стабільність, здатність вчасно відповідати за зобов'язаннями у поточному році. Щодо короткострокових зобов'язань, то цей елемент капіталу є найменш стабільним. Методика розрахунку капіталу:

Сума постійного капіталу = рядок 1495 пасиву балансу + рядок 1595 пасиву балансу + рядок 1695 пасиву балансу

Сума довгострокових зобов'язань = рядок 1595 пасиву балансу

Сума короткострокових зобов'язань = рядок 1695 пасиву балансу [31, с16-18] Усі розраховані показники відображені у таблиці 2.7

Таблиця 2.7

Динаміка капіталу підприємства ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» за ознакою тривалості участі у діяльності на протязі 2015-2019 роки

Показники	2015	2016	2017	2018	2019	Відносне відхилення, %			
						2016 до 2015	2017 до 2016	2018 до 2017	2019 до 2018
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Постійний капітал	318312	442216	493259	399097	395170	38,92	11,54	-19,09	-0,98
Сталі зобов'язання	1093	746	24689	19	16	-	3209,5	-99,92	-15,78
Мобільні зобов'язання	129933	146556	175595	164749	159295	31,74	2	-6,18	-3,31

Згідно результатів розрахунків отримані наступні дані:

В 2015 році сума постійного капіталу підприємства становила 318312

тис.грн. В 2016 році цей показник збільшився на 38.92 % порівняно з попереднім. Це позитивна динаміка, яка свідчить про підвищення фінансової стійкості підприємства, адже збільшується обсяг капіталу, який буде в розпорядженні підприємства незалежно від умов на фінансовому ринку. В 2017 році цей показник ще зріс на 11,54%. Проте у 2018 та 2019 роках він зменшився на 20%, це є негативною тенденцією, яка свідчить про зниження стійкості підприємства до коливань на ринку капіталу. На кінець 2019 року сума постійного капіталу підприємства становила 395170 тис.грн.

Сума постійних зобов'язань коливається. У 2015 році вона становила 1093 тис.грн., у 2016 році знизилась на майже 32%. Але у 2017 році зросла на 2209,52 % і становила 24689 тис.грн., і знову знизилась майже на 100% і у 2019 році становила усього 16 тис.грн.

Сума мобільних зобов'язань зростає до 2018 року, де вона знизилась спочатку на 6,18% , а у 2019 ще на 3,31%. Наприкінці 2019 року вона становила 159295 тис. грн., що позитивно впливає на поточну ліквідність. Як бачимо з результатів оцінки капіталу протягом досліджуваного періоду відбувається спочатку підвищення але потім зниження суми всіх елементів капіталу підприємства.

2.2. Аналіз основних показників фінансового стану підприємства

2.2.1 Аналіз власного капіталу

Аналіз показників власного капіталу дозволяє систематизувати інформацію про захищеність та ефективність використання власного капіталу організації у її роботі і включає в себе окремі показники ділової активності, рентабельності. Знаходження значень показників у межах норми є важливим для акціонерів товариства. Розрахунок показників власного капіталу відображено у таблиці 2.8

Таблиця 2.8

Динаміка показників власного капіталу підприємства ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» за 2015-2019 роки

Показники 1	2015 2	2016 3	2017 4	2018 5	2019 6
Коефіцієнт захисту власного капіталу	0	0	0	0,23	0,23
Коефіцієнт ризику власного капіталу	437,61	689,66	685,12	3,28	3,31
Коефіцієнт захисту статутного капіталу	0	0	0	0	0
Коефіцієнт розвитку підприємства за рахунок самофінансування господарської діяльності	1	3,7	10,35	-27,58	0,23
Рентабельність власного капіталу, %	0,29	0,02	0,01	0,01	0,03
Оборотність власного капіталу	2,08	0,95	0,96	1,26	1,1
Приріст власного капіталу, тис.грн.	47359	107628	-1939	-58646	1540
Вартість власного капіталу згідно прибуткового підходу	0,29	0,02	0,01	0,01	0,03

Коефіцієнт захисту власного капіталу є співвідношення сума додаткового та резервного капіталу до суми власного капіталу. Тобто формула має такий вигляд:

$$K. \text{ зах. вл. к.} = \frac{(1410 + 1415)}{1495} \quad (2.15)$$

Коефіцієнт ризику власного капіталу є співвідношенням різниці власного капіталу та додаткового і резервного капіталу до додаткового і резервного капіталу. Коефіцієнт ризикового капіталу рораховується за формулою:

$$K. \text{ риз. вл. к.} = \frac{(1495 - 1410 - 1415)}{(1410 + 1415)} \quad (2.16)$$

Коефіцієнт захисту статутного капіталу визначається як відношення резервного капіталу до статутного капіталу. Формула коефіцієнту захисту статутного капіталу має наступний вигляд:

$$\text{К. зах. стат. к.} = \frac{1415}{1495} \quad (2.17)$$

Коефіцієнт розвитку підприємства за рахунок самофінансування визначається як відношення приросту резервного капіталу та нерозподіленого прибутку до суми чистого прибутку. Формула цього показника виглядає так:

$$\text{К. р. п.} = \frac{(1415 + 1420 \text{ у поточному році} - 1415 + 1420 \text{ у попередньому році})}{2350} \quad (2.18)$$

Рентабельність власного капіталу (англомовний аналог Return on Equity (ROE)) – показник, що вказує, наскільки ефективно використовується власний капітал, тобто скільки прибутку було згенеровано на кожну гривню залучених власних коштів. Цей індикатор є найбільш важливим для власників (акціонерів, учасників), адже дозволяє визначити зростання їх добробуту за аналізований період. Також цей показник використовується при оцінці вартості акцій підприємства, адже рентабельність власного капіталу дозволяє визначити, на які дивіденди можуть розраховувати власники акцій або на скільки зросте вартість їх акцій. Формула розрахунку рентабельності власного капіталу виглядає так:

$$\begin{aligned} \text{Рентабельність власного капіталу} &= \\ &= \frac{\text{Чистий прибуток (Чистий збиток)}}{\text{Середньорічна сума власного капіталу}} \times 100\% \quad (2.19) \\ \text{Р. ВК} &= \frac{2350}{1495(\text{середньорічна})} \times 100 \end{aligned}$$

Показник оборотності власного капіталу (англомовний аналог - Equity Turnover) - показник ділової активності, який демонструє ефективність управління власним капіталом компанії. Коефіцієнт розраховується як співвідношення виручки (чистого доходу) до середньорічної суми власного капіталу. Високе значення показника свідчить про ефективне використання

капіталу власників. Значення коефіцієнта вказує на те, скільки товарів та послуг було продано на кожну гривню розраховується залучених від власників коштів. Показник оборотності власного капіталу за такою формулою:

$$\text{Показник оборотності власного капіталу} = \frac{\text{Виручка (Чистий дохід)}}{\text{Середньорічна сума власного капіталу}} \quad (2.20)$$

$$\text{Об. ВК} = \frac{2000}{1495 \text{ (середньорічна)}}$$

Приріст власного капіталу визначається як різниці між обсягом власного капіталу у поточному році та попередньому році. Політика формування власного капіталу являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає в забезпеченні його виробничо-комерційної діяльності. Розрахунок приросту власного капіталу відбувається за такою формулою:

$$\text{Приріст ВК} = 1495 \text{ (у поточному році)} - 1495 \text{ (у попередньому році)} \quad (2.21)$$

Вартість власного капіталу згідно прибуткового підходу дорівнює відношенню чистого прибутку до середньорічної суми власного капіталу, тобто фактично дорівнює значенню показника рентабельності власного капіталу.

Після проведених розрахунків динаміки показників власного капіталу підприємства ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» за 2015-2019 роки можна зробити такі висновки:

З 2015 року до 2017 резервний фонд відсутній, тобто власний капітал чутливий до форс-мажорних обставин. В 2018 році рівень захисту власного капіталу зріс до 23 % у порівнянні з попереднім роком. В 2019 році рівень захисту власного капіталу продовжує зростати. На кінець досліджуваного періоду 23 % активів використовувалися для захисту власного капіталу.

Коефіцієнт ризику власного капіталу показує рівень ризику втрати підприємством статутного капіталу та наявного чистого прибутку. Нормативне значення показника 5. Значення вище свідчить про високий ризик вкладення коштів у підприємство. В 2015 році і до 2017 року коефіцієнт дуже високий, це свідчить про рівень ризику втрати власного капіталу. Ризик втрати вартості

власним капіталом, як видно з таблиці, є високим. В 2018 році значення показника знизилось до 3,28 це свідчить про ризик втрати підприємством статутного капіталу та наявного чистого прибутку. У 2019 році значення показника становило 3.31.

В 2015 році 100 % чистого прибутку було спрямовано на збільшення суми резервного фонду та нерозподіленого прибутку. В 2016 році значення показника більше 1, тобто зростання стимулював не тільки чистий прибуток, але й інші джерела коштів, він становить 10,35%. В 2017 році значення показника від'ємне і становить -27.58, тобто чистий збиток знижує суму власного капіталу.

В 2015 році кожна вкладена власниками гривня коштів принесла їм 0.29 копійок чистого прибутку. Це низький показник, свідчить про низьку ефективність роботи підприємства. В 2016 році кожна вкладена власниками гривня коштів принесла їм 0,02 копійок чистого прибутку, тобто ефективність роботи за рік була низькою. В 2017 та до кінця розрахункового періоду у 2019 році кожна вкладена власниками гривня коштів принесла їм 0,01 та 0,03 копійок для останнього. Такий стан справ веде до деградації підприємства.

На початок 2015 року значення показника оборотності власного капіталу становило 2.08. Це означає, що за допомогою кожної гривні власного капіталу було вироблено продукції та надано послуг на суму 2.08 гривні. В 2016 році значення показника знижується і кожна гривня власного капіталу дозволила отримати 95 копійок виручки. Тобто знижується ефективність використання коштів власників підприємства. В 2017 році ситуація практично не змінюється і підприємство підвищує ефективність використання власного капіталу - до 96 копійок на кожну гривню вкладених коштів. В 2018 році підприємство підвищує ефективність використання власного капіталу – до 1.26 гривні на 1 гривню вкладених коштів. У 2019 році оборотність власного капіталу становить 1.1 гривні.

В 2015 році сума власного капіталу збільшилася на 47359 тис. грн.

Наступного року приріст власного капіталу збільшився до 107628 тис.грн. В 2017 році цей показник зменшився на 1939 тис.грн. У 2018 році він також зменшився на 58646 тис.грн. У 2019 році відбулось підвищення цього показника і він склав 1540 тис.грн.

Згідно дохідного підходу вартість власного капіталу дорівнює рентабельності власного капіталу. Тобто вважається, що сума чистого прибутку, яку створює підприємство і є платою за використання цих коштів. Аналіз значення показника знаходиться вище.

2.2.2 Аналіз показників ліквідності

Термін "ліквідність" позначає швидкість, з якою актив може бути конвертований в гроші без відчутної втрати вартості. Деякі активи, наприклад, дебіторська заборгованість, зазвичай, може бути легко конвертована в гроші при незначному дисконті. Інші активи, наприклад, будівлі, можуть бути переведені в грошову форму тільки за умови значних знижок. Тому вважається, що дебіторська заборгованість є більш ліквідним активом, ніж будівля. За інших рівних компанія з більш ліквідними активами зможе більш легко відповісти за своїми терміновими зобов'язаннями, ніж компанія з меншою часткою ліквідних активів.

Ліквідність підприємства відбиває платоспроможність по боргових зобов'язаннях. Нездатність підприємства погасити свої боргові зобов'язання перед кредиторами та бюджетом призводить його до банкрутства.

Підставами для визнання підприємства банкрутом є невиконання їм протягом декількох місяців не тільки своїх зобов'язань перед бюджетом, але й вимог юридичних і фізичних осіб, що мають до нього фінансові або майнові претензії.

Таблиця 2.9

Динаміка показників ліквідності ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» за 2015-2019 роки

Показники	2015	2016	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення +,-				Відносне відхилення %			
						2016 до 2015	2017 до 2016	2018 до 2017	2019 до 2018	2016 до 2015	2017 до 2016	2018 до 2017	2019 до 2018
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	1,73	1,83	1,86	1,86	1,88	0,1	0,03	0	0,02	5,78	1,64	0	1,07
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,8	1,11	1,21	1,2	1,21	0,31	0,1	-0,01	0,01	38,75	9	-0,83	0,83
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	0,03	0,02	0	0	0,07	-0,01	-0,02	0	0,07	-33,33	0	0	0
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	0,34	0,41	0,35	0,39	0,39	0,07	-0,06	0,04	0	20,59	-14,63	11,43	0

Показник поточної ліквідності (англомовний аналог Current Ratio) - показує співвідношення оборотних активів і поточних зобов'язань. Оборотні активи - це середньо- і високоліквідна частина активів підприємства. Особливість оборотних активів порівняно з необоротними полягає в тому, що вони можуть бути перетворені в грошові кошти протягом одного року (якщо період одного виробничого циклу вищий одного року, то протягом одного виробничого циклу). Показник поточної ліквідності - це індикатор здатності компанії відповідати за поточними зобов'язаннями за допомогою оборотних активів. Показник демонструє, скільки в компанії є гривень оборотних коштів на кожен гривню поточних зобов'язань.

Нормативним є значення в рамках 1-3, однак більш бажаним є значення 2-3. Показник нижче нормативного свідчить про проблемний стан платоспроможності, адже оборотних активів недостатньо для того, щоб відповісти за поточними зобов'язаннями. Це веде до зниження довіри до компанії з боку кредиторів, постачальників, інвесторів і партнерів. Крім цього, проблеми з платоспроможністю ведуть до збільшення вартості

позикових коштів і, як результат, до прямих фінансових втрат. Формула поточної ліквідності виглядає так:

$$\text{Поточна ліквідність} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2.12)$$

$$\text{П. л.} = \frac{1195}{1695}$$

Показник поточної ліквідності ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» залишається в межах норми. Стан платоспроможності підприємства є стабільним.

Коефіцієнт швидкої ліквідності (англомовний аналог Quick Ratio, Acid Test Ratio) - індикатор короткострокової ліквідності компанії, який вимірює здатність компанії вчасно погасити свої короткострокові зобов'язання з допомогою високоліквідних активів. До високоліквідних активів можна віднести грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції, дебіторську заборгованість і т.д. Цей показник схожий на показник поточної ліквідності, адже показує рівень платоспроможності компанії. Проте показник швидкої ліквідності є більш консервативним і точним, адже дозволяє виключити менш ліквідні оборотні активи.

Оптимальне значення показника залежить від сфери діяльності та особливостей фірми. Норматив показника знаходиться в межах 0,5-1 і вище. Таке значення вказує на те, що в компанії досить ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями. Формула цього показника має такий вигляд:

$$\text{Коефіцієнт швидкої ліквідності} = \frac{(\text{Сума оборотних активів} - \text{Сума запасів})}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2.22)$$

$$\text{К. ш. л.} = \frac{(1195 - 1100)}{1695}$$

Коефіцієнт швидкої ліквідності на ПАТ «Полтавський турбомеханічний

завод» знаходиться в нормативних межах, в компанії досить ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (англомовний аналог Cash Ratio) - співвідношення найбільш ліквідної частини активів і поточних (короткострокових) зобов'язань. До найбільш ліквідної частини активів належать грошові кошти та їх еквіваленти. Показник демонструє частку поточних зобов'язань компанії, яка повиннабути погашена негайно. Він відноситься до групи показників ліквідності.

Нормативним вважається значення від 0,1 до 0,2. Більш низький показник вказує на те, що компанія не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром. Значення вище нормативного також може вказувати на проблеми в компанії і свідчити про неефективну стратегію управління фінансовими ресурсами. Грошові кошти, на відміну від інших активів, не беруть участі у виробничо-збутовому процесі, вони не генерують дохід компанії. Тому занадто високий показник абсолютної ліквідності говорить про те, що значна частина капіталу відволікається на формування непродуктивних активів. Так виглядає формула цього показника:

$$\text{Коефіцієнт абсолютної ліквідності} = \frac{\text{Грошові кошти та їх еквіваленти}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2.13)$$

$$\text{К. а. л.} = \frac{1165}{1695}$$

Результати розрахунку показують, що пілприємство ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром.

Показник співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості характеризує якість політики комерційного кредитування компанії. Показник враховує вплив кредиторської та дебіторської заборгованості на ліквідність і платоспроможність. Збалансованість грошових

потоків у процесі розрахунків з постачальниками і покупцями позитивно впливає на фінансовий стан компанії.

Зазвичай оптимальним значенням показника є значення, яке приблизно дорівнює одиниці. У такому випадку компанія може кредитувати своїх покупців за рахунок постачальників. Це означає, що власний капітал не відволікається на кредитування клієнтів, і ці кошти можуть бути спрямовані на інтенсифікацію діяльності компанії. Більш високий показник говорить про те, що компанія залучає більше коштів від кредиторів, ніж надає дебіторам. Це може бути ознакою кризи ліквідності. Неможливість погасити свої зобов'язання вчасно веде до погіршення відносин з постачальниками. У майбутньому останні будуть враховувати ризик несвоєчасного отримання коштів у ціні продукції, що призведе до підвищення собівартості.

Значення нижче нормативного може бути ознакою неефективної політики комерційного кредитування і, як результат, дебітори заборгували компанії більше коштів, ніж компанія отримала від постачальників. Формула співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості є такою:

Показник співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості

$$= \frac{\text{Поточна кредиторська заборгованість за товари і послуги}}{\text{Поточна дебіторська заборгованість за товари та послуги}} \quad (2.14)$$

$$\text{КСДК} = \frac{1615}{1125}$$

Розрахувавши показник співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» можна зробити висновок, що в компанії неефективна політика комерційного кредитування і, як результат, дебітори заборгували компанії більше коштів, ніж компанія отримала від постачальників.

Значення показника поточної ліквідності на протязі усього досліджуваного періоду знаходиться в межах норми, тобто підприємство здатне погасити всі

свої зобов'язання протягом року..

Щодо показника швидкої ліквідності, в 2015 році підприємство могло швидко погасити 80 % поточних зобов'язань. Загалом значення показника було в межах нормативного. На протязі наступних досліджуваних років в компанії було досить ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями.

Щодо показника абсолютної ліквідності, то в 2015 році підприємство могло негайно погасити 0.03 грн. поточних зобов'язань. В 2016 році значення показника становило 0,02 грн. У 2017 та 2018 роках цей показник був 0. Але у 2019 році підприємство могло погасити 0,07 грн. поточних зобов'язань.

Так як значення показника співвідношення дебіторської та кредиторської більше фінансових ресурсів у формі кредиторської заборгованості (у тому числі товарних кредитів), ніж направляє на формування дебіторської заборгованості (в тому числі, товарних кредитів). В 2016 році значення показника становило 0,41. В 2017 році політика управління кредиторсько-дебіторською заборгованістю була ефективною, адже на кожен гривню кредиторської заборгованості припадає 0,35 гривень дебіторської заборгованості. У 2018 та 2019 роках цей показник становив 0,39 гривень.

2.2.3 Аналіз майнового стану

Група показників аналізу майнового стану вказує на стан та ефективність формування майна підприємства, в основному виробничих активів. Дозволяє оцінити передбачуваність та послідовність політики управління основними засобами, іншими активами підприємства.

Таблиця 2.10

Динаміка показників майнового стану ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» за 2015-2019 роки

Показники	2015	2016	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення +,-			
						2016 до 2015	2017 до 2016	2018 до 2017	2019 до 2018
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	0,33	0,24	0,25	0,26	0,25	-0,09	0,01	0,01	-0,01

Продовження таблиці 2.10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Частка основних засобів в активах	19	35,7	28,7	16,2	16,3	16,7	-6,9	-12	0,11
Коефіцієнт зносу основних засобів	65	16,3	21,4	64,0	64,9	-48,7	5,04	42,6	0,91
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,03	0,08	-0,05	0	0,02	0,05	0,13	-0,05	0,02
Частка довгострокових фінансових інвестицій в	4,26	0	0	0	0	-4,26	0	0	0
Коефіцієнт мобільності активів	2,4	1,57	2	3,3	3,17	-0,83	0,43	1,3	-0,13

Показник частки оборотних виробничих фондів в обігових коштах характеризує частку обігових коштів у виробничій сфері. Формула його розрахунку виглядає так

$$\begin{aligned} & \text{Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах} \\ & = \frac{\text{Оборотні виробничі фонди}}{\text{Оборотні активи}} \end{aligned} \quad (2.23)$$

$$\text{Чоб. в. ф.} = \frac{(1101 + 1102)}{1195}$$

Частка основних засобів в активах розраховується як співвідношення поточної вартості основних засобів компанії і суми активів. Не існує нормативного значення показника частки основних засобів активів. Залежно від виду діяльності компанії цей коефіцієнт змінюється. Значення показника демонструє, яку частку фінансових коштів компанії відволікають основні засоби. Формула розрахунку частки основних засобів в активах:

$$\text{Частка основних засобів в актив} = \frac{\text{Сума основних засобів}}{\text{Загальна сума активів}} \times 100\% \quad (2.1)$$

$$\text{Ч. о. з.} = \frac{1095}{1300} \times 100\%$$

Коефіцієнт зносу основних засобів - коефіцієнт рівний відношенню суми нарахованої амортизації до первісної вартості основних засобів. Нормативне значення коефіцієнту зносу 50%. Даними для його розрахунку служить бухгалтерський баланс. Відповідно формула наступна:

$$\text{Коефіцієнт зносу основних засобів} = \frac{\text{Знос}}{\text{Первісна вартість основних засобів}} \times 100 \quad (2.2)$$

$$\text{К. з. о. з.} = \frac{1012}{1011} \times 100$$

Судячи з розрахунків на ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» коефіцієнт зносу знаходиться в нормативних межах тільки у 2016 та 2017 роках.

Коефіцієнт оновлення основних засобів характеризує частку введених нових основних засобів у загальній вартості основних засобів і визначається як відношення вартості введених в експлуатацію нових основних засобів до балансової вартості основних засобів. Формула коефіцієнту оновлення основних засобів має такий вигляд:

$$\text{Коефіцієнт оновлення основних засобів} =$$

$$= \frac{(\text{первісна вартість основних засобів за поточний рік} - \text{первісна вартість основних засобів за попередній рік})}{\text{первісна вартість основних засобів за поточний рік}} \quad (2.24)$$

$$\text{К. о. о. з.} = \frac{(1011 \text{ поточний} - 1011 \text{ попередній})}{1011 \text{ поточний}}$$

Значення показника показує роль вкладення коштів у довгострокові фінансові інвестиції. Сюди відносяться облігації, акції та інші цінні папери; кошти, інвестовані в статутні капітали компаній; інші інвестиції. Відмінність між довгостроковими і короткостроковими інвестиціями полягає в тому, що термін погашення за першими становить більше одного року, і компанія не збирається їх продавати протягом фінансового року. Показник відноситься до групи показників майнового стану.

Підвищення показника є індикатором фактичного або очікуваного зниження ефективності операційної діяльності компанії в

порівнянні з фінансово-інвестиційною діяльністю. Зниження значення показника може говорити про плани компанії щодо інтенсифікації операційної діяльності.

$$\begin{aligned} \text{Частка довгострокових фінансових інвестицій в активах} &= \\ &= \frac{\text{Довгострокові фінансові інвестиції}}{\text{Активи}} \times 100 \quad (2,25) \\ \text{Ч. д. ф. і.} &= \frac{1030}{1300} \times 100 \end{aligned}$$

Коефіцієнт мобільності активів розраховується як співвідношення оборотних і необоротних активів. Мобільність означає здатність активів переходити з однієї форми в іншу. Висока мобільність говорить про те, що компанія зможе змінити структуру активів протягом короткого періоду часу. Це поняття пов'язане з ліквідністю - швидкістю конвертації в грошові кошти без втрати вартості. Однак, якщо показники ліквідності вимірюють здатність компанії відповідати за поточними зобов'язаннями (тобто вимірюють платоспроможність), то показник мобільності активів говорить про здатність компанії підлаштовуватися під зовнішній вплив ринку, проводити гнучку діяльність

Нормативного значення для цього показника немає. Звичайно, в промисловому виробництві значення показника буде низьким, як і мобільність активів. У торговельній сфері цей показник буде високим.

$$\begin{aligned} \text{Коефіцієнт мобільності активів} &= \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Необоротні активи}} \quad (2,26) \\ \text{К. м. а.} &= \frac{1195}{1095} \end{aligned}$$

Після проведення розрахунків динаміки показників майнового стану ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» за 2015-2019 роки можна зробити такі висновки:

В 2015 році 19.01 % пасивів було інвестовано в основні засоби підприємства. В 2016 році значення показника збільшується до 35.72 %. В 2017 році тенденція змінилась, частка основних засобів почала знижуватися, і знизилась на 6,99 %. У 2018 цей показник продовжує знижуватися і в порівнянні з минулим роком він знизився на 12,46 %. У 2019 році показник практично не підвищився. В умовах збільшення доходів знижується частка основних засобів. Це вказує на оптимізацію структури основних засобів.

Коефіцієнт зносу основних засобів найкраще характеризує поточну політику управління основними засобами. Постійне зростання цього показника свідчить про деградацію підприємства, зниження вартості основних засобів, підвищення фізичного та морального зносу. А зниження - про підвищення виробничого потенціалу підприємства.

Показник частки довгострокових фінансових інвестицій в активах свідчить про диверсифікацію активів підприємства; високе значення може означати, що підприємство не тільки інвестує кошти у власну діяльність, а й здійснює інвестиції в інші підприємства. В цілому його значення в 2015 році було середнім і становило 4,26. У наступні роки цей показник був 0. В 2015 році на кожну гривню необоротних активів припадає 2,4 оборотних активів. Це свідчить про високу мобільність активів підприємства. В 2016 році значення показника мобільності активів ставило 1,57. В 2017 році показник становив – 2 гривні. В 2019 він зріс до 3,3 гривень на кожну гривню необоротних активів підприємства. У 2019 році показник становив 3.17 гривень.

2.2.4 Аналіз показників фінансової стійкості

Фінансова стійкість — це надійно гарантована платоспроможність, рівновага між власними та залученими засобами, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і партнерів, довіра кредиторів і інвесторів та рівень залежності від них, наявність такої величини прибутку, який би забезпечив самофінансування.

На фінансову стійкість підприємств істотно впливає фаза економічного циклу, в якій перебуває економіка держави. У період кризи існує відставання

темрів реалізації продукції від темрів її виробництва, що спостерігається сьогодні в Україні. Зменшуються інвестиції в товарні запаси, що ще більше с падають обсяги прибутку. Все це зумовлює зниження ліквідності підприємств, корочує збут. Зменшуються також і доход суб'єктів господарської діяльності, їхньої платоспроможності та формує передумови для масових банкрутств.

Фінансова стійкість і платоспроможність підприємства взаємопов'язані. Фінансова стійкість забезпечує стабільну платоспроможність на перспективу, в основі якої лежить збалансованість активів і пасивів, доходів і витрат та грошових потоків, тому наступним етапом аналізу фінансової стійкості підприємства є оцінка платоспроможності.[32 с.19-22]

Розроблена система показників, які у вітчизняній і світовій практиці використовуються для оцінки фінансової стійкості підприємства. Основними із них є:

- Власні обігові кошти
- Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами
- Маневреність робочого капіталу
- Маневреність власних обігових коштів
- Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів
- Коефіцієнт покриття запасів
- Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)
- Коефіцієнт фінансової залежності
- Коефіцієнт маневреності власного капіталу
- Коефіцієнт концентрації позикового капіталу
- Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)

Таблиця 2.11

**Динаміка показників фінансової стійкості ПАТ «Полтавський
турбомеханічний завод» за 2015-2019 роки**

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення +,-			
						2016 до 2015	2017 до 2016	2018 до 2017	2019 до 2018
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Власні обігові кошти	94919	124504	153984	141467	141338	29585	29480	-12517	-129
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,42	0,46	0,47	0,46	0,47	0,04	0,01	-0,01	0,01
Маневреність робочого капіталу	1,27	0,85	0,75	0,77	0,75	-0,42	-0,1	0,02	-0,02
Маневреність власних обігових коштів	0,04	0,02	0	0	0,08	-0,02	-0,02	0	0,08
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	0,79	1,17	1,33	1,3	1,32	0,38	0,16	-0,03	0,02
Коефіцієнт покриття запасів	1,44	2,4	2,62	2,6	2,6	0,96	0,22	-0,02	0
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,59	0,67	0,59	0,59	0,6	0,08	-0,08	0	0,01
Коефіцієнт фінансової залежності	1,7	1,5	1,68	1,7	1,67	-0,2	0,18	0,02	-0,03
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,3	0,28	0,31	0,35	0,36	-0,02	0,03	0,04	0,01
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,41	0,33	0,41	0,41	0,4	-0,08	0,08	0	-0,01
Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	0,72	0,84	0,77	0,86	0,89	0,12	-0,07	0,09	0,03
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,59	0,67	0,64	0,59	0,6	0,08	-0,03	-0,05	0,01

Після проведених розрахунків можна зробити такі висновки:

Наявність власних оборотних коштів дозволяє підприємству проводити гнучку фінансову політику. Також знижується потреба в позикових коштах, у тому числі і короткострокових, що позитивно впливає на фінансову стійкість. В 2015 році значення показника було позитивним, у розпорядженні підприємства було 94919 тис. грн..власних оборотних засобів. В 2016 році значення показника становило 124504 тис.грн. У 2017 році цей показник підвищився на 29480 тис.грн. і становив на кінець звітної періоду 153984 тис.грн. У 2018 році показник власних оборотних коштів почав знижуватися і зменшився на 12517 тис.грн. На кінець досліджуваного періоду спостерігається зниження значення показника - до 141338 тис.грн.

В 2015 році значення показника становить 0,42 тобто на кожну гривню оборотних коштів припадає 0.42 гривні власних оборотних коштів. В 2016 році показник збільшився на 0,04 грн. і становив 0,46. У 2017 році він підвищився до 0,47 грн. на кожну гривню оборотних коштів. До кінця розрахункового періоду показник зменшився і становив 0,37 грн.

Маневреність робочого капіталу знаходиться у нормативних межах на протязі усього розрахункового періоду. Позитивним є зменшення значення показника. У 2015 році вона становила 1,27% це позитивне значення свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних. У 2016 році вона становила вже 0,85 % і значення показника продовжувало знижуватись, тому у 2019 році оказник вже становив 0,75%.

Маневреність власних оборотних коштів свідчить про частку абсолютно ліквідних активів у власних оборотних коштах, які забезпечують свободу фінансового маневру. В 2015 році його значення становить 0,04. В 2017 році показник знизився на 50 % і становив 0,02. У 2017 та 2018 роках показник був нульовим. У 2019 році він складав 0,08.

В 2015 році на кожну гривню запасів припадає 0,79 грн. власних оборотних коштів. Це означає, що позитивна сума власних обігових коштів дозволяє фінансувати запаси за свій рахунок. В 2016 році значення показника становило 1,17. У 2017 році воно також підвищувалось і становило вже 1,33. До кінця досліджуваного періоду цей показник практично не змінився і у 2019 році становив 1,32 грн. власних оборотних коштів.

Показник покриття запасів свідчить про те, скільки на одиницю коштів, вкладених в запаси, припадає в сукупності власних оборотних коштів, довго-і короткострокових зобов'язань. Значення нижче 1 свідчить про недостатність коштів для формування запасів. В 2015 році фінансових ресурсів було достатньо для фінансування запасів, тобто підприємство може забезпечити безперервність збутового і виробничого процесу. В 2016 році значення показника становить вже 2,4. У 2017 році воно ще продовжує підвищуватися, і

становить 2,62, до кінця досліджуваного періоду не було значних змін показника. У 2019 році показник становив 2,6.

Значення показника фінансової незалежності говорить про те, яку частину своїх активів компанія здатна профінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів. В 2015 році частка власного капіталу становила 0,59, тобто була в позитивних межах. У 2016 році показник підвищився до 0,67. У 2017 році він знизився вниз до значення 2015 року, і знову становив 0,59. До кінця розрахункового періоду показник практично не змінювався.

Коефіцієнт фінансової залежності зворотний показнику автономії. Нормативне значення 1,66-2,5. В 2015 році на кожну гривню власних коштів припадає 1,7 грн. пасивів. Значення показника у першому році вище нормативного рівня. В 2016 році значення показника становить 1,5 гривень. Значення нижче нормативного рівню. В 2017 році на кожну гривню власних коштів припадає 1,68 грн. пасивів, тобто значення показника в нормативних межах. У 2018 році значення нормативне і становить 1,7 грн. пасивів. У 2019 році значення нормативне, 1,67 грн. пасивів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу свідчить про частку власних оборотних коштів у власному капіталі. Нормативне значення показника 0,1 і вище. В 2015 році значення показника позитивне, воно складає 0,3. В 2016 році значення показника становить 0,28. В 2017 році значення показника збільшилось і на кінець 2017 року становить 0,31. У 2018 році воно збільшилось до 0,35. У 2019 році показник становив 0,36.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу свідчить про те, скільки зобов'язань припадає на сукупний обсяг пасивів. Нормативним вважається значення в межах 0,4 - 0,6. В 2015 році на кожну гривню пасивів припадає 0,41 грн. зобов'язань. В 2016 році на кожну гривню припадає 0,33 грн. зобов'язань і тільки у цьому році показник нижче нормативної межі. У 2017 та 2018 роках показник становив 0,41. На кінець досліджуваного періоду на кожну гривню фінансових ресурсів припадає 0,4 грн. зобов'язань.

Показник фінансової стабільності свідчить про забезпеченість

заборгованості власними засобами. Нормативне значення показника знаходиться в межах 0,67-1,5. В 2015 році підприємство було фінансово стійким, його показник становив 0,72. В 2016 році на кожну гривню зобов'язань припадає 0,84 грн. власних фінансових коштів, тобто підприємство було фінансово стійким в цьому році. У 2017 році показник також був в нормативних межах, значення показника становило 0,77 грн. До кінця досліджуваного періоду показник тільки підвищувався, і у 2019 році становив 0,89 грн.

Коефіцієнт фінансової стійкості враховує не тільки власний капітал, але і довгострокові зобов'язання і характеризує рівень фінансової стабільності в перспективі більше 1 року. В 2015 році 59 % активів фінансувалося за рахунок постійних або довгострокових джерел фінансування Нормативне значення знаходиться в межах 0,7-0,9.. В 2016 році значення показника підвищується але у жодному з досліджуваних років показник не зміг досягти нормативного рівня. У 2019 коефіцієнт фінансової стійкості становив 0,6.

2.4. Оцінка ефективності управління та проблемні напрями в діяльності підприємства

Спробу систематизувати наявні підходи до оцінювання ефективності управління зробила у своїх працях А.В. Тихомирова. Вона виділила сім підходів до оцінювання ефективності управління, які має сенс проаналізувати та доповнити новими, що представлені в наукових працях різних авторів у межах виділених підходів [34, с. 13].

Перший підхід поєднує авторів, які пропонують оцінювати ефективність управління як ефективність виробництва. Існування такого підходу пояснюється невіддільністю процесу управління від результатів виробничо господарської діяльності.

У другому підході пропонується оцінювати ефективність управління на основі кінцевих результатів діяльності підприємства, що порівняно з витратами на управління, тобто за результатами порівняння величини витрат на управління з результатами діяльності апарата управління. Оцінка ефективності управління при цьому зводиться до розрахунку співвідношення величини витрат на управління й отриманих при цьому результатів, у першу чергу тих, які відображають підвищення ефективності виробництва. [35,с.32]

Третій підхід припускає, що ефективність управління слід розглядати як результативність діяльності конкретної системи управління, що відображається в різних показниках як стану об'єкта управління, так і власне управлінської діяльності. Саме ефективність управління розглядається як результативність діяльності конкретної системи управління, яка характеризується показниками, що належать до об'єкта управління у вигляді техніко-економічних результатів виробництва та до суб'єкта управління: фінансові витрати на утримання керуючої системи, затрати часу на виконання певних операцій і всього процесу управління.

У межах четвертого підходу оцінку ефективності управління пропонується здійснювати на основі оцінки ступеня досягнення цілей управління діяльністю підприємства. Прихильники цього напряму стверджують, що ефективність управління визначається рівнем досягнення цілей підприємства.

За положеннями п'ятого підходу оцінювати ефективність управління пропонується на основі оцінки ефективності управлінських рішень за двома напрямками. За першим ефективність управління оцінюється за ефективністю окремо взятих рішень, а тому оцінка ефективності має базуватися на чіткому визначенні цілей і виборі критеріїв, за допомогою яких буде проводитися оцінка ефективності можливих варіантів рішення. Так, за наявності кількох цілей Аунапу Ф.Ф. рекомендує привести різні цілі до єдиної оцінки та визначити ефективність кожного рішення за всіма цілями, вибираючи при цьому найбільш ефективний варіант. За другим напрямком

оцінки ефективності управління на основі оцінки ефективності управлінських рішень ефективність управління оцінюється виходячи з оцінки процесу прийняття управлінських рішень. До цього напряму належить підхід, відповідно до якого оцінка якості управлінських рішень не пов'язана з перебором можливих варіантів за критерієм їх ефективності, а є складовою частиною системи управління й оцінюється за допомогою показників кількості, якості та оперативності виконаних рішень.

Шостий підхід поєднує погляди, відповідно до яких управління базується на оцінці ефективності управлінської праці. Під час оцінки ефективності управлінської праці як витрати розглядаються витрати, пов'язані з роботою управлінського персоналу. Під час проведення такої оцінки ефективність управління ототожнюється з поняттям економічної ефективності управлінської праці. Дане поняття є більш вузьким, тому що охоплює тільки економію живої й упредметненої праці у сфері управління матеріальним виробництвом за рахунок оптимізації та раціоналізації управлінської діяльності [35, с. 57]. Ефективність управління із цього погляду означає досягнення цілей організації шляхом використання персоналу за принципом економічної витрати обмежених ресурсів. Цей принцип реалізується за найбільш сприятливої співзалежності між результатом праці та масштабом використання такого результату.

Окрім того, майже всі прихильники шостого підходу зосереджують увагу не тільки на визначенні економічної ефективності управлінської праці, але й на соціальній ефективності. Так, у праці Пугачова В.П., з посиланням на видатних німецьких авторів Хентце Й., Каммела А. та Ліндєрта К., наводиться трактовка економічної та соціальної ефективності управлінської праці. Економічна ефективність означає реалізацію персоналом цілей організації за рахунок використання ресурсів підприємства або вирішення завдань управління з найменшими витратами [36, с. 131]. Соціальна ж ефективність проявляється в ступені досягнення індивідуальних цілей працівників і характеризує задоволеність очікувань, бажань, потреб та інтересів працівників.

Окрім того, соціальна ефективність має два спрямування: орієнтація на роботу й орієнтація на стосунки з іншими людьми [37, с.53].

Виникнення сьомого підходу пов'язане з оцінкою ефективності вдосконалення управління виробництвом. Сутність цього підходу базується на визначенні ефекту, який отримано за результатами реалізації заходів щодо вдосконалення управління виробництвом. Цей ефект співвідноситься з витратами проведення цих заходів.

Окрім підходів до оцінювання ефективності управління, які були виділені Тихомировою А.В., існують й інші спроби їх систематизації. Так, у праці Сініциної Т.А. виділено низку причин, які дають змогу значно звужити коло раніше виділених підходів. На її думку, цими причинами є такі:

По-перше, невід'ємність четвертого напрямку, тобто напрямку оцінки ефективності управління на основі оцінки ступеня досягнення цілей підприємства від першого (на основі ефективності виробництва) та третього (на основі ефективності системи управління).

По-друге, п'ятий напрям, пов'язаний із визначенням ефективності управлінських рішень, спрямований на визначення ефективності окремо взятих рішень, а не на оцінку стабільно діючої системи управління, тому самостійного значення не має.

По-третє, автор стверджує, що шостий напрям включає методики, в яких об'єктом оцінки є переважно не характеристики цілеспрямованості системи управління, а показники стану та існування кадрового персоналу управління, тому даний напрям важко враховувати як самостійний.

По-четверте, сьомий напрям характеризує оцінку ефективності програм і заходів у галузі вдосконалення системи управління, що пов'язані з витратами ресурсів та отриманням приросту якості в управлінні. Підхід виходить за межі проблеми, яка полягає в пошуку адекватної оцінки ефективності управління в стабільному режимі часу.

Аналіз наявних підходів до оцінювання ефективності управління показав, що єдиного, а тим більше підходу, який би не мав недоліків, не існує. Вони

різняться залежно від об'єкта оцінки. А такими виступають система управління, апарат управління, виробнича діяльність.

Головними проблемними напрямками є такі показники підприємства:

Судячи з розрахунків на ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» коефіцієнт зносу знаходиться в нормативних межах тільки у 2016 та 2017 роках.

В жодному з досліджуваних років підприємство не досягло нормативного значення коефіцієнту оборотності запасів.

Результат розрахунку показника оборотності дебіторської заборгованості ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» є заниженим. Як правило, чим вище цей показник, тим краще, тому що підприємство швидше одержує оплату по рахунках.

Рентабельність активів підприємства ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» коливається протягом розрахункового періоду процес управління є не достатньо ефективним.

Окупність власного капіталу ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» значно нижча значень за альтернативними напрямками, тому вона незадовільна.

На підприємстві ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» значення показника є негативним це свідчить про те, що без короткострокового та довгострокового позикового капіталу компанія не зможе забезпечити безперебійний виробничо-збутовий процес.

Показник коефіцієнту фінансової стійкості підприємства не знаходяться в нормативних межах, тому у ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» існує великий ризик втрати платоспроможності.

Результати розрахунку коефіцієнту абсолютної ліквідності показує, що підприємство ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром.

Розрахувавши показник співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод»

можна зробити висновок, що в компанії неефективна політика комерційного кредитування і, як результат, дебітори заборгували компанії більше коштів, ніж компанія отримала від постачальників.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

3.1 Напрями вдосконалення організації та інструментарію управління фінансовим станом підприємства

Будь-яке підприємство намагається досягти стабільного фінансового стану, тобто створити достатній обсяг фінансових ресурсів, що є гарантом своєчасності розрахунків з постачальниками, бюджетом та іншими ланками фінансової системи, подальшого економічного та соціального розвитку. Одна з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства – це забезпечення стабільності його діяльності в майбутньому. Вона пов'язана із загальною фінансовою структурою підприємства, його залежністю від кредиторів та інвесторів.

Фінансова діяльність підприємства в умовах ринку спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахунковою і кредитною дисциплін, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансовою стійкості з метою ефективного функціонування. Саме це зумовлює необхідність і практичну значущість систематичною діяльності із забезпечення належного рівня фінансового стану підприємства, що є запорукою стабільного функціонування господарюючого суб'єкту. Відповідно до цього виникає необхідність побудови ефективною системи управління підприємством та підтримки його фінансового стану [38, с.318–321].

Питання дослідження фінансового стану підприємства висвітлено у працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Як правило, автори розглядають питання аналізу та оцінки фінансового стану підприємства, які виступають результатом його діяльності та є підґрунтям щодо ефективного його розвитку.

Фінансовий стан підприємства в ринковому середовищі залежить не тільки

від зовнішніх факторів впливу, але й від ефективності управління фінансовими ресурсами. В економічній науці відсутній єдиний підхід до управління фінансовим станом підприємства. Науковий доробок з цього і суміжних питань можна умовно, за основною суттю запропонованих науковцями рішень, поділити на два основні напрями:

а) Вдосконалення організації управління підприємством в цілому (в тому числі і фінансовим станом);

б) Вдосконалення інструментарію управління фінансами підприємства.

Фінансовий стан відображає всі аспекти виробничо–господарською діяльності підприємства. За допомогою аналізу фінансового стану зацікавлені особи (інвестори, кредитори, менеджери та ін.) мають можливість оцінити минулий, поточний і перспективний стан підприємства в ринковому середовищі та прийняти рішення, які можуть вплинути на його подальшу діяльність.

Аналіз фінансового стану визначає, за якими напрямками потрібно проводити аналітичну роботу, дає можливість виявити найважливіші аспекти та найслабкіші позицію певного підприємства.

Управління фінансовим станом – це управління фінансами підприємства, направлене на досягнення його розвитку за допомогою певних методів, які забезпечують реалізацію заходів фінансовою політики підприємства: прогнозування, планування, регулювання, контроль. [39, с.112-115]

Управління фінансовим станом підприємства базується на об'єктивних та суб'єктивних законах суспільного розвитку, на знанні та використанні закономірностей розподілу готового продукту і валового доходу підприємства.

Метою управління фінансовим станом є забезпечення підприємства необхідними фінансовими ресурсами та підвищення ефективності його фінансовою діяльності.

Управління фінансовим станом підприємства переслідує декілька цілей:

а) визначення фінансового положення;

б) виявлення змін у фінансовому стані в просторово–часовому розрізі;

в) виявлення основних чинників, що викликають зміни у фінансовому стані; прогноз основних тенденцій фінансового стану.

Огляд наукових праць за означеною проблематикою показав, що управління фінансовим станом набуває практичного втілення завдяки фінансовій політиці підприємства.

Предметом управління фінансовим станом підприємства є регулювання фінансових потоків. Суб'єктом управління фінансовим станом підприємств є керівний та фінансовий апарат системи органів управління на підприємстві.

У практичному плані управління фінансовим станом підприємства – це сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу суб'єктів управління на формування і використання фінансових ресурсів.

Завданнями управління фінансового стану підприємстває управління основними економічними факторами, що безпосередньо впливають на фінансовий стан підприємства, оскільки фінансовий стан підприємства – це система формування і розподілу активів підприємства, яка забезпечує досягнення мети його діяльності і характеризує фінансово-матеріальний потенціал в даний момент його розвитку, а також оцінюється за допомогою системи показників економічного стану з використанням сучасних методів і методик [40, с.92-98].

Управління фінансовим станом підприємства здійснюється за допомогою систематичного й усебічного оцінювання з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливорює критичну оцінку фінансового стану підприємства як у статистиці за певний період, так і в динаміці – за ряд періодів, дає змогу визначити больові точки у фінансовій діяльності та способи ефективнішого використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення.

Як і кожна управлінська система, управління фінансовим станом підприємства передбачає наявність певного об'єкту управління [41, с.31]. При цьому об'єктом управління фінансовим станом є фінансові відносини у сфері грошового обігу, фонди фінансових ресурсів, що створюються і

використовуються в усіх ланках фінансово–господарською діяльності підприємства.

Під оперативним управлінням фінансовим станом розуміється комплексна система заходів з розподілу та контролю фінансових ресурсів для забезпечення поточної діяльності підприємства в межах виконання короткотермінових та середньотермінових планів. Пріоритетом управління для оперативного рівня є ефективне використання наявних фінансових ресурсів. [39, с.115-117]

На стратегічному рівні в процесі фінансового управління повинні розв'язуватися проблеми формування фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення, забезпечення необхідним обсягом фінансових ресурсів діяльності підприємства, що може істотно вплинути на структуру і розмір активів і пасивів бухгалтерського балансу та фінансовий стан підприємства.

Аналіз фінансового стану – це частина загального аналізу господарською діяльності підприємства, який складається з двох взаємозв'язаних розділів: фінансового та управлінського.

Розподіл аналізу на фінансовий та управлінський зумовлений розподілом системи бухгалтерського обліку, яка склалася на практиці. Обидва види аналізу взаємопов'язані та мають спільну інформаційну базу. [41, с.36-37]

Метою оцінки фінансового стану підприємства є:

- пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства;
- виявлення проблем його функціонування;
- розробка та реалізація заходів, направлених на швидке відновлення платоспроможності та достатнього рівня фінансовою стійкості;
- встановлення можливості підприємства продовжувати свою господарську діяльність, яка забезпечить прибутковість і зростання виробничого потенціалу.

Аналіз фінансового стану є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємства.

У результаті фінансового аналізу менеджер одержує певну кількість

основних, найбільш інформативних параметрів, які дають об'єктивну та точну картину фінансового стану підприємства, яку в подальшому аналізують кредитори та інвестори, аби мінімізувати свої ризики за позиками та внесками.

При цьому в ході аналізу менеджер може ставити перед собою різні цілі: аналіз поточного фінансового стану або оцінку фінансовою перспективи підприємства.

Існує шість основних прийомів аналізу [42, с.28]:

а) горизонтальний (часовий) аналіз – порівняння кожною позицією звітності з попереднім періодом;

б) вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури фінансових показників з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат;

в) трендовий аналіз – порівняння кожної позиції звітності з низкою попередніх періодів та визначення тренду, тобто основною тенденцією динаміки показників, очищеною від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (за допомогою тренду здійснюється екстраполяція найважливіших фінансових показників на перспективний період, тобто перспективний прогнозний аналіз фінансового стану);

г) аналіз відносних показників (коефіцієнтів) – розрахунок відношень між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників;

г) порівняльний аналіз – внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства та його дочірніх підприємств (філій), а також міжгосподарський аналіз показників даної фірми, порівняно з показниками конкурентів або із середньогалузевими та середніми показниками;

д) факторний аналіз – визначення впливу окремих факторів (причин) на результативний показник детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження.

3.2. Вдосконалення методології та методичного забезпечення оцінки фінансового стану підприємства

Системний підхід до аналізу фінансового стану підприємства передбачає розгляд підприємства як складної, багаторівневої і взаємопов'язаної системи, що характеризується рядом специфічних принципів, до яких належать:

- цілісність – підприємство як цілісна система володіє рядом властивостей, які якісно перевищують суму властивостей окремих складових, що створюють дану систему;

- структурність – динаміка розвитку підприємства багато в чому визначається не властивостями окремих його структурних компонентів, а, перш за все, властивостями його структури, тим, як елементи розташовані і взаємодіють у системі;

- взаємозалежність системи і середовища – підприємство як система відокремлюється від середовища, формується і виявляє свої властивості у взаємодії із середовищем, у якому воно функціонує;

- автономність – підприємство як система існує і розвивається згідно не тільки із загальним, а й власним, тільки їй притаманним законом;

- адаптивність – підприємство як система володіє певною здатністю пристосовуватися до змін зовнішнього середовища, адаптуватися до нових умов; по суті розвиток системи є саме процесом адаптації до змінюваних умов зовнішнього і внутрішнього середовища;

- ієрархічність – взаємодія елементів системи може бути подана у вигляді ієрархії зв'язків, причому характер і особливості зв'язків елементів системи мають не менш важливе системоутворювальне значення, ніж самі елементи; кожен компонент системи, у свою чергу, може бути поданий як ієрархічна система, а сама система - як компонент найбільшої системи;

- унікальність – у кожній великій і складній системі, такій як підприємство, завжди спостерігається неповторність деяких властивостей,

якостей, елементів; унікальність властива і системам, і особливостям їх функціонування;

- множинність описів – через принципову складність кожної системи її пізнання вимагає всебічного розгляду, побудови безлічі різних моделей, кожна з яких описує лише певну сторону системи; розробка єдиної цілком адекватної моделі неможлива, всі прогнози поведінки систем мають імовірнісний характер. Дотримуючись принципів системного підходу, необхідно перейти до використання для аналізу не окремих коефіцієнтів, а їх поєднань, для чого коефіцієнти треба об'єднати в блоки відповідно до їх економічного змісту. Опираючись на принцип ієрархічності, можна об'єднати блокові оцінки в цілісну систему комплексної оцінки фінансового стану підприємства. З позиції принципу цілісності є підстави припускати, що узагальнений показник дасть оцінку, яка якісно перевершує сукупність коефіцієнтів, котрі входять у цей блок.

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства може проводитись із використанням наступних методів: створення рангу за допомогою ряду показників, кластерного аналізу, матричного методу, методу бальних оцінок, методу порівняльної рейтингової оцінки, метод рейтингового фінансового аналізу тощо.

Метод створення рейтингу за допомогою ряду показників досить простий і оснований на рангуванні підприємств відповідно до значень відібраних для аналізу ключових показників - виручка, чистий прибуток, капіталізація, сукупний дохід інвестора. Однак слід відмітити, що відібрані показники не повністю характеризують фінансовий стан підприємства, а такі показники, як капіталізація та сукупний дохід інвестора є більшою мірою показниками для рейтингової оцінки цінних паперів на основі фондових індексів [44, с. 66].

Кластерний аналіз дозволяє поділити за визначеними критеріями сукупність підприємств, що вивчається, на групи, які називаються кластерами. В даній методиці обираються елементарні кластери, а потім відбувається їх об'єднання в один сполучений (підсумковий) кластер.

Для формування рейтингу фінансового стану підприємства методом кластерного аналізу рекомендується використовувати наступні показники: коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами, коефіцієнт оборотності, коефіцієнт рентабельності виробництва. Якщо підприємство посідає за критерієм максимізації відповідного показника перше місце в кластері, то йому надається 1 бал, друге місце – 2 бали і т. д. Підсумковий кластер являє собою рейтингову оцінку фінансового стану підприємства. Таким чином, стабільно низькі значення показників кластерного аналізу визначають високий рейтинг підприємства [45, с. 131].

Метод бальних оцінок є відносно простим і ґрунтується на думці досвідчених спеціалістів-експертів. Прийнято вважати, що даний метод бере початок в роботах англійського натураліста, одного з родоначальників психології індивідуальних відмінностей Ф. Гальтона. Рейтинг встановлюється за системою показників як сума балів. Всі показники поділяються на класи: перший клас – значення показників перевищують встановлені або теоретично обґрунтовані нормативи; другий клас – значення показників перебувають на рівні нормативу; третій клас – значення показників менше нормативного рівня.

Система показників складається з коефіцієнтів ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності. Показник в першому класі оцінюється в 3 бали, в другому – в 2 бали, в третьому – в 1 бал. Критерієм формування рейтингу виступає максимум суми балів за всіма показниками [44, с. 66].

Для проведення інтегральної оцінки фінансового стану підприємства пропонуємо сукупність показників фінансово-господарського стану підприємства поділити на дві групи: нормативні та тенденційні (рис. 3.1). Під нормативними показниками розуміємо такі показники, для яких встановлено рекомендовані значення. Під тенденційними показниками фінансового стану підприємства слід розуміти такі показники, для яких не встановлено загальноприйнятих значень та які оцінюються бажаним вектором направлення (збільшення або ж зменшення).

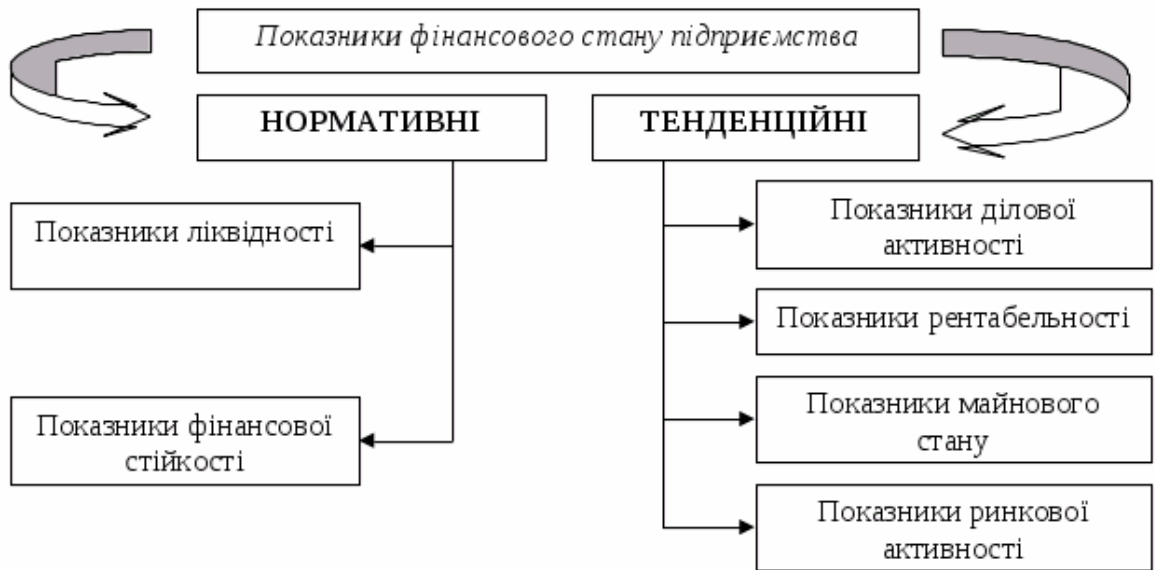

Рис. 3.1 Поділ показників фінансового стану підприємства [46,с 23]

Доцільність такого поділу показників пояснюється зменшення міри фінансового ризику при визначенні рейтингу підприємства. Оскільки відповідність встановленим нормативам діяльності має бути першочерговою вимогою для фінансового менеджменту господарюючого суб'єкта. Бажана динаміка тенденційних показників має бути похідною від нормованих значень.

Інтегральну оцінку фінансового стану підприємства пропоную проводити в два етапи:

- етап 1: оцінка фінансового стану за нормованими показниками і відбір підприємств, результати діяльності яких відповідають встановленим нормативним значенням;

- етап 2: оцінка фінансового стану за тенденційними показниками і формування рейтингу підприємств за інтегральним показником їх діяльності.

Вперше: запропоновано альтернативну методику проведення інтегральної оцінки фінансового стану підприємства шляхом поділу показників фінансового стану на нормовані та тенденційні.

Альтернативним підходом до інтегральної оцінки фінансового стану підприємства може стати оцінка через поділ всієї сукупності показників на нормативні та тенденційні. Доцільність такого поділу показників пояснюється зменшенням міри фінансового ризику при визначенні рейтингу

підприємства.

Оскільки відповідність встановленим нормативам діяльності має бути першочерговою вимогою для фінансового менеджменту господарюючого суб'єкта. Бажана динаміка тенденційних показників має бути похідною від нормованих значень.

3.3 Напрями покращення фінансового стану підприємства як бізнес процес

Фінансовий стан підприємства – це одна з найважливіших характеристик результатів діяльності кожного підприємства, що визначається взаємодією всіх складових фінансових відносин підприємства, сукупністю усіх виробничо-господарських факторів [2, с. 74].

Фінансовий стан підприємства – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика якості його діяльності. У найконцентрованішому вигляді фінансовий стан підприємства можна визначити як міру забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями. таке трактування суті поняття «фінансовий стан» дає змогу розуміти під ним характеристику діяльності підприємства, у якій, як у дзеркалі, знаходять відображення у вартісній формі загальні результати роботи підприємства, в тому числі й роботи з управління фінансовими ресурсами [7, с. 268] . Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Він характеризується ступенем його прибутковості та оборотності капіталу, фінансової стійкості та динаміки структури джерел фінансування, здатності розраховуватися за борговими зобов'язаннями.

Умовою життєздатності підприємства й основою його розвитку в конкурентному ринку є стабільність (стійкість). Правильна оцінка фінансової стійкості підприємства за сучасних умов господарювання є досить потрібною як для його керівництва і власників, так і для інвесторів, партнерів, кредиторів, державних органів. Фінансово-економічний стан та фінансова стійкість підприємства цікавить і його конкурентів, але вже в іншому аспекті – негативному; вони зацікавлені в ослабленні позицій конкурентів на ринку. Фінансова стійкість необхідна підприємству для постійного стабільного перевищення доходів над витратами, вільного маневрування грошовими коштами підприємства, здатності шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробництва і реалізації продукції, а також затрати на його розширення і оновлення. На неї впливають різні причини – як внутрішні, так і зовнішні: виробництво дешевої продукції та надання послуг, які мають попит, міцне становище підприємства на ринку, високий рівень матеріально-технічного забезпечення виробництва і застосування передових технологій, налагодженість економічних зв'язків із партнерами, ритмічність кругообігу засобів, ефективність господарських і фінансових операцій, незначний ступінь ризику в процесі здійснення виробничої і фінансової діяльності тощо. таке розмаїття причин, що впливають на діяльність ринкового підприємства, зумовлює різні аспекти його стійкості, зокрема загальний, ціновий, фінансовий, а залежно від факторів, що впливають на неї, – внутрішній і зовнішній аспекти.

Внутрішня стійкість підприємства відображає такий стан його трудового потенціалу, матеріально-речової й вартісної (грошової) структур виробництва і таку його динаміку, при якій забезпечуються стабільно високі натурально-речові й фінансові результати функціонування підприємства. В основі досягнення внутрішньої стійкості підприємства лежить своєчасне й гнучке управління внутрішніми і зовнішніми факторами його діяльності.

Зовнішню, щодо суб'єкта господарювання, стійкість слід визначати на основі стабільності економічного середовища, в рамках якого здійснюються

його операції. Вона досягається відповідним макроекономічним регулюванням ринкової економіки.

Фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торгівельної діяльності, а також затрати на його розширення і оновлення.

Оцінка фінансового стану підприємства має здійснюватись шляхом обчислення системи економічних показників, які характеризують господарсько-фінансове становище суб'єктів господарювання.

Отже, фінансовий стан є найважливішою характеристикою ділової активності й надійності підприємства. Він визначає конкурентоспроможність підприємства та його потенціал у діловому співробітництві, є гарантом ефективної реалізації економічних інтересів як самого підприємства, так і його партнерів. тому за умов ринкової економіки. істотно підвищився інтерес учасників економічного процесу до об'єктивної та вірогідної інформації про фінансовий стан підприємства. Покращення фінансового стану підприємства можливе шляхом підвищення результативності розміщення та використання ресурсів підприємства. При цьому забезпечується розвиток виробництва чи інших сфер діяльності на основі зростання прибутку й активів, при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності. Проте, потрібно звернути увагу на те, що для кожного підприємства необхідно обирати індивідуальні шляхи для покращення фінансового стану та усунення недоліків в його бізнес-процесах. [50, с.89]

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Оскільки тема магістерської роботи – «Оцінка фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством», передбачає виконання посадових обов'язків та проведення досліджень та розрахунків в сфері фінансів у приміщенні офісу обладнаному персональними комп'ютерами (далі – ПК) з візуальними дисплейними терміналами (далі – ВДТ), тому нижче розглянемо заходи по забезпеченню безпеки, виробничої санітарії, гігієни праці і пожежної безпеки для офісного приміщення ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод».

4.1 Аналіз потенційних небезпек

На основі аналізу роботи існуючого обладнання і посадових обов'язків фахівця у приміщенні офісу обладнаному ПК з ВДТ, виявлені наступні небезпечні та шкідливі виробничі фактори, здатні привести до травм або ушкодження здоров'я працівників:

- можливість ураження електричним струмом, при виконанні посадових обов'язків внаслідок порушення правил з електробезпеки або помилкових дій персоналу, що може призвести до електротравм різного ступеню важкості або навіть до летального наслідку;

- механічне травмування внаслідок нераціонального розташування робочих місць, що є порушенням вимог ергономіки;

- підвищене нервово-психічне навантаження, внаслідок специфіки роботи, а саме постійний контакт з клієнтами, колегами по роботі, керівництвом, контрагентами при вирішенні робочих питань (деякі з них можуть бути конфліктними, суперечливими), що може викликати емоційний дискомфорт,

внутрішнє роздратування та емоційну нестабільність під час короткотривалих певних негативних ситуацій, та може призвести до захворювань нервової системи, зниження наснаги на працю та стресових станів та помилкових дій;

- оскільки робота користувача ПК вимагає тривалого статичного напруження м'язів спини, шиї, рук і ніг тому не раціональна або неправильна конструкція, організація та обладнання комп'ютеризованого робочого місця не забезпечує правильного та комфортного положення при роботі за комп'ютером, що може привести до швидкої втоми, а як наслідок до помилок, зниженню працездатності та кістково-м'язовим порушенням;

- недостатнє або надмірне освітлення робочих місць, в зв'язку з несправністю, або хибним вибором освітлювальних приладів, в зв'язку з неправильним розташуванням робочих місць по відношенню до джерел природного та штучного освітлення, що призводить до помилкових дій, погіршення зору або ефекту засліплення;

- незадовільні параметри мікроклімату в робочих приміщеннях (підвищена або знижена температура, вологість і рухливість повітря), у зв'язку з відсутністю, хибним вибором та використанням не якісних або нераціональних систем вентиляції, кондиціонування повітря, приводить до підвищеної стомлюваності, а як наслідок до помилок, зниженню працездатності, а також може бути причиною простудних захворювань;

- неправильні або нераціональні дії персоналу в умовах надзвичайних ситуацій, внаслідок не своєчасного оповіщення, неякісної підготовки персоналу правилам дій в умовах надзвичайних ситуацій або якісної організації дій персоналу керівництвом, призводять до паніки, невиправданих травм та загибелі людей;

- можливість загоряння, в зв'язку з порушенням правил протипожежної безпеки, використанням несправного електрообладнання, або відсутністю систем пожежної сигналізації і пожежогасіння, що призводить до пожежі, а як наслідок може бути причиною опіків та травм різного ступеню важкості або навіть летального наслідку, а також значних матеріальних збитків.

- Випромінювання комп'ютера: низькочастотні електромагнітні поля та іонізуюче (рентгенівське) випромінювання моніторів на електронно-променевих трубках.

- Ще одним пристроєм, що впливає на організм працівників є принтер, вся робота з яким зводиться до вмикання та вимикання, додавання паперу та вилучення відбитків. Використовуваний в лазерних принтерах тонер може подразнювати 95 слизові оболонки й шкіру, містити канцерогенні речовини. Крім цього, працюючі лазерні принтери дуже впливають на якість повітря в приміщенні – підвищується вміст озону, оксидів азоту і вуглецю.

4.2 Заходи по забезпеченню безпеки

У приміщенні офісу застосовується широке різноманіття електроприладів: персональні комп'ютери, принтери, ксерокси, факси, освітлювальні прилади, кондиціонери, побутові електроприлади тощо. Небезпека ураження електричним струмом при використанні цих приладів з'являється при недотриманні заходів обережності, а також при відмові або несправності цього обладнання. Наслідки ураження електричним струмом залежать від багатьох факторів: опору організму, величини, тривалості дії, роду і частоти струму, шляхів його проходження через життєво важливі органи, умов зовнішнього середовища.

Для запобігання ураження електричним струмом встановлено електроустаткування, яке відповідає вимогам ДсанПіН 3.3.2.007-98 «Державні стандартні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин», «Правил улаштування електроустановок» (далі – «ПУЕ»), ДСТУ Б В.2.5-82:2016 «Електробезпека в будівлях і спорудах. Вимоги до захисних заходів від ураження електричним струмом», НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила будови електроустановок.

Електрообладнання спеціальних установок», НАПБ А.01.001-2014 «Правила пожежної безпеки в Україні» та буде використовуватися згідно вимог НПАОП 40.1-1.01-97 «Правила безпечної експлуатації електроустановок» (далі – «ПБЕЕ»), НПАОП 40.1-1.21-98 «Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів» (далі – «ПБЕЕС») та НПАОП 0.00-7.15-18 «Вимоги щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроями».

Згідно «ПУЕ», за ступенем небезпеки ураження електрострумом, офісне приміщення належить до 1-го класу, тобто є приміщенням без підвищеної небезпеки, у якому відсутні умови, що створюють підвищену та особливу небезпеку.

Згідно глави 1.7 – «Заземлення і захисні заходи від ураження електричним струмом» – «ПУЕ», обладнання офісу має основну ізоляцію струмовідних частин, яка забезпечує захист від прямого дотику та подвійну, яка складається з основної та додаткової ізоляції, для забезпечення захисту від ураження електричним струмом у разі пошкодження основної ізоляції.

Відповідно до вимог п. 6.7.4. НПАОП 40.1-1.21-98 «ПБЕЕС» усі доступні для доторкання металеві деталі електрообладнання у приміщенні з ПК, які можуть опинитись під напругою, у випадку пошкодження ізоляції, з'єднані з заземлюючим пристроєм.

Оскільки офісне приміщення за ступенем небезпеки ураження електрострумом належить до 1-го класу, тому відповідно до вимог п. 6.7.6 НПАОП 40.1-1.21-98 «ПБЕЕС» та додатку №1 до НПАОП 40.1-1.01-97 «ПБЕЕ» користувачі ПК пройшли інструктаж з електробезпеки з оформленням в журналі інструктажу та мають I групу з електробезпеки.

Ймовірність механічного травмування може виникнути внаслідок нераціонального розташування робочих місць, захаращення робочих місць або у зв'язку з недбалістю та неуважністю обслуговуючого персоналу. Для виключення травматизму згідно ДсанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-

обчислювальних машин» зроблено більш зручне та раціональне розташування робочих місць, таким чином збільшена відстань між ними, яка відповідає нормованому значенню (площа на одне робоче місце має становити не менше ніж $6,0 \text{ м}^2$, а об'єм не менше ніж $20,0 \text{ м}^3$). Поверхня підлоги є рівною, неслизькою, з антистатичними властивостями.

У зв'язку із стресовими ситуаціями та нервово-емоційними навантаженнями у працівників може виникнути ймовірність захворювань загально-невротичного характеру.

З метою зниження нервово – емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втоми, згідно ДсанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» для робітників із застосування ЕОМ, передбачені регламентовані перерви для відпочинку тривалістю 15 хвилин через кожні дві години, а також обладнані побутові приміщення для відпочинку під час роботи, кімната психологічного розвантаження. В кімнаті психологічного розвантаження передбачені пристрої для приготування й роздачі тонізуючих напоїв, а також місця для занять фізичною культурою

Для оптимізації відносин у колективі проводяться тренінги з залучанням психологів на теми: «Адаптація у новому колективі», «Поведінка в суспільстві».

Для запобігання кістково-м'язових порушень робочі місця користувачів ПК у офісному приміщенні відповідають ергономічним вимогам з урахуванням характеру і особливостей трудової діяльності згідно з ДсанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин».

Висота робочої поверхні столу з ПК регулюється в межах 680-800 мм, а ширина і глибина – забезпечує можливість виконання операцій у зоні досяжності моторного поля (рекомендовані розміри: ширина – 600-1400 мм,

глибина – 800-1000 мм). Робочий стіл має простір для ніг висотою 600 мм, шириною – 500 мм, глибиною (на рівні колін) – 450 мм, на відстані витягнутої ноги – 650 мм.

Приміщення обладнане системами опалення та витяжною вентиляцією. Ще однією небезпекою є статичність пози. Саме тому у офісному приміщенні товариства для тих, хто працює за комп'ютером пропонується встановити 5 хвилинні перерви кожні 2 години.

При роботі з принтером забороняється:

- знімати захисні пристрої з обладнання і працювати без них;
- не допускати до принтеру сторонніх осіб, які не беруть участі в роботі;
- переміщати та переносити системний блок, монітор, принтер, будь-яке обладнання, яке знаходиться під напругою;
- під час роботи пити будь-які напої, приймати їжу;
- будь-яке фізичне втручання у принтер, сканер, ксерокс під час їх роботи;
- залишати включене обладнання без нагляду;
- класти предмети на комп'ютерне обладнання, монітори, екрани та оргтехніку;
- суворо виконувати загальні вимоги з електробезпеки та пожежної безпеки;
- під час усунення застрявання паперу на ксероксі чи принтері, задля уникнення ураження електрострумом, необхідно відключити обладнання від електромережі. Необхідно також вимикати обладнання від мережі при тривалому простої;
- самостійно розбирати та проводити ремонт електронної та електронно-механічної частини комп'ютера, периферійних пристроїв, категорично забороняється. Ці роботи може виконувати тільки спеціаліст оргтехніки або технічного обслуговування комп'ютерної техніки;
- сумарний час безпосередньої роботи з персональним комп'ютером та

іншою оргтехнікою протягом робочого дня має бути не більше 6 годин, для педагогів — не більше 4 годин у день;

- під час регламентованих перерв, з метою зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, усунення впливу гіподинамії та гіпокінезії, запобігання розвитку познотонічного стомлення, слід виконувати комплекси вправ для очей або організувати фізкультурні паузи;

- під час виконання роботи необхідно бути уважним, не звертати уваги на сторонні речі;

- про всі виявлені несправності та збої в роботі апаратури необхідно повідомити безпосередньо інженера з обслуговування комп'ютерної техніки або завідувача ДНЗ. [48, с.15-16]

4.3 Заходи з виробничої санітарії і гігієни праці

Основними причинами недостатньої або надмірної освітленості робочих місць є несправність або хибний вибір освітлювальних приладів, неправильне розташування робочих місць по відношенню до джерел освітлення.

Незадовільна освітленість на робочому місці або на робочій зоні може бути причиною зниження продуктивності та якості праці, отримання травм. Недостатнє або надмірне освітлення викликає зоровий дискомфорт, що виражається у відчутті незручності або напруженості. Тривале перебування в умовах зорового дискомфорту призводить до розсіювання уваги, зменшення зосередженості, зоровій і загальній втомі.

У офісному приміщенні обладнаному ПК з екранним пристроєм (далі – «ЕП»), згідно ДсанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» та ДБН В.2.5-28-2018 «Природне і штучне освітлення» передбачене природне та штучне освітлення.

Природне освітлення здійснено через світлові прорізи, які орієнтовані на південь і забезпечують коефіцієнт природної освітленості (КПО) не нижче 1,5%. Для захисту від прямих сонячних променів, які створюють прямі та відбиті відблиски на поверхні екранів і клавіатури, передбачено сонцезахисні пристрої, на вікнах встановлені жалюзі.

Розрахунок загального штучного освітлення в приміщенні офісу розмірами $A \times B \times H = 6 \times 4 \times 2,8$ м, з висотою робочої поверхні $h_p = 0,8$ м, нормованим значенням штучного освітлення для кабінету $E_H = 300$ лк.

А) Розраховуємо кількість рядів світильників у приміщенні N_p :

$$N_p = \frac{B}{(H - h_p) \cdot [L/h]}, \text{ шт.}; \quad (4.1)$$

де: B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

$[L/h]$ – числове значення коефіцієнта світильника.

$$N_p = \frac{4}{(2,8 - 0,8) \times 1,4} = 2, \text{ шт.}$$

б) Визначаємо максимально припустиму відстань між рядами світильників

L_{\max} :

$$L_{\max} = \frac{B}{N_p}, \text{ м}; \quad (4.2)$$

де: B – ширина приміщення, м;

N_p – кількість рядів світильників у приміщенні, шт.

$$L_{\max} = \frac{4}{2} = 2, \text{ м.}$$

в) Визначаємо значення індексу приміщення i , що характеризує співвідношення розмірів освітлювального приміщення і висоти розміщення світильників:

$$i = \frac{A \cdot B}{(H - h_p) \cdot (A + B)}; \quad (4.3)$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м.

$$i = \frac{6 \times 4}{(2,8 - 0,8) \times (6 + 4)} = 1,2.$$

г) Визначаємо значення коефіцієнта використання світлового потоку η , створюваного растровим світильником типу ЛВО.

Вибирається з урахуванням відбиття поверхонь приміщення та індексуприміщення i дорівнює $\eta = 47 \%$.

г) Визначаємо сумарний світловий потік освітлювальної установки у даному приміщенні Φ_Σ :

$$\Phi_\Sigma = \frac{E_H \cdot A \cdot B \cdot k_z \cdot z}{\eta}, \text{ лм}; \quad (4.4)$$

де: E_H – рівень нормованого загального освітлення, лк;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_z – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості (відношення середньої освітленості до мінімальної освітленості), як правило дорівнює (для люмінесцентних ламп $z = 1,1$);

η – коефіцієнт використання світлового потоку.

$$\Phi = \frac{300 \times 6 \times 4 \times 1,4 \times 1,1}{0,47} = 23591, \text{ лм.}$$

д) Визначаємо умовну загальну кількість світильників у приміщенні N_{ce}^*

$$N_{ce}^* = \frac{A \cdot B}{L_{\max}^2}, \text{ шт}; \quad (4.5)$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

L_{\max} – максимально припустима відстань між рядами світильників, м.

$$N_{\text{св}} = \frac{6 \times 4}{2^2} = 6, \text{ шт.}$$

е) Розраховуємо світловий потік умовного джерела світла Φ_l^* :

$$\Phi_l^* = \frac{\Phi_{\Sigma}}{N_l^*}, \text{ лм}; \quad (4.6)$$

де: Φ_{Σ} – сумарний світловий потік освітлювальної установки, лм;

N_l^* – загальна кількість ламп у світильнику, яка розраховується за формулою:

$$N_l^* = N_{\text{св}}^* \cdot n, \text{ шт}; \quad (4.7)$$

де: n – кількість ламп у світильнику, шт.

$$N_l^* = 6 \times 4 = 24 \text{ шт.}$$

$$\Phi_l^* = \frac{23591}{24} = 982,96, \text{ лм.}$$

е) Знаходимо коефіцієнт m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи Φ_l^* та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи Φ_l :

$$m = \frac{\Phi_l^*}{\Phi_l}. \quad (4.8)$$

$$m = \frac{982,96}{1050} = 0,94.$$

ж) Визначаємо оптимальну(фактичну) кількість світильників у приміщенні $N_{\text{св}}$:

$$N_{\text{св}} = N_{\text{св}}^* \cdot m, \text{ шт}; \quad (4.9)$$

де: $N_{\text{св}}^*$ – умовна загальна кількість світильників у приміщенні, шт.

m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи.

$$N_{\text{св}} = 6 \times 0,94 = 6 \text{ шт.}$$

з) Визначаємо фактичну кількість ламп у приміщенні N_l :

$$N_l = N_{\text{св}} \cdot n, \text{ шт}; \quad (4.10)$$

де: $N_{\text{св}}$ – оптимальна (фактична) кількість світильників у приміщенні, шт;

n – кількість ламп у світильнику, шт.

$$N_{л} = 6 \times 4 = 24, \text{ шт.}$$

и) Визначаємо загальну розрахункову освітленість E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп:

$$E_p = \frac{\Phi_{л} \cdot N_{л} \cdot \eta}{A \cdot B \cdot k_3 \cdot z}, \text{ лк}; \quad (4.11)$$

де: $\Phi_{л}$ – фактичний світловий потік вибраної стандартної лампи, лм;

$N_{л}$ – фактична кількість ламп у приміщенні, шт;

η – коефіцієнт використання світлового потоку;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_3 – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості.

$$E_p = \frac{1050 \times 24 \times 0,47}{6 \times 4 \times 1,4 \times 1,1} = 320,45, \text{ лк.}$$

Виходячи з розрахунку загальне штучне освітлення в приміщенні офісу дорівнює 320,45 лк, що відповідає нормованому значенню освітлення і яке забезпечується за допомогою 6 світильників типу ЛВО (растровий).

Неправильне проектування або несправність систем опалення, вентиляції та кондиціонування в приміщенні офісу може призвести до негативних впливів на здоров'я працівників у вигляді простудних захворювань, перегрівань, проблем із дихальними шляхами тощо.

Метеорологічні умови для приміщенні з комп'ютеризованими робочими місцями – температура, відносна вологість та швидкість переміщення повітря цілком відповідають вимогам ДСН 3.3.6.042-99 «Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень». Роботи у приміщенні з ПК, належать до категорії Іб - легка робота, тому передбачені наступні оптимальні значення параметрів мікроклімату:

- у холодний період року: температура 21-23°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,1 м/с;

- у теплий період року: температура 22-24°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,2 м/с.

Відповідно до вимог ДБН В.2.5-67:2013 «Опалення, вентиляція та кондиціонування», з метою забезпечення оптимальних параметрів мікроклімату в офісному приміщенні обладнаному ПК з ЕП передбачена система централізованого водяного опалення з радіаторами, а на теплий період передбачений побутовий кондиціонер.

З метою забезпечення необхідного повітрообміну у приміщенні офісу передбачена система механічної припливно – витяжної вентиляції (методом рекуперації), яка забезпечує 3-кратний обмін повітря за годину.

Оптимальні рівні позитивних (n+) і негативних (n-)іонів у повітрі офісного приміщення з ЕП відповідають вимогам додатку 3 ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» і становить: n+ = 1500-30000 (шт. на 1 см³); n- = 3000-5000 (шт. на 1 см³). Підтримку оптимального рівня легких позитивних і негативних аероіонів у повітрі на робочих місцях забезпечують за допомогою біполярних коронних аероіонізаторів.

У офісному приміщенні ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» дбають про вентиляцію та регулярно провітрюють, роблять вологе прибирання приміщення.

4.4 Заходи безпеки у надзвичайних ситуаціях

4.4.1 Заходи з пожежної безпеки

Заходи по забезпеченню пожежної безпеки для приміщення офісу обладнаного ПК з ВДТ розроблені відповідно до вимог НАПБ А.01.001-14 «Правил пожежної безпеки в Україні».

Виходячи з аналізу речовин та матеріалів, які використовуються при роботі у приміщенні обладнаному ПК з ВДТ:

- згідно ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT)» у офісному приміщенні обладнаному ПК з ВДТ можлива пожежа класів – А (пожежа, що супроводжується горінням твердих матеріалів) та Е (горіння електроустановок, що перебувають під напругою до 1000 В);

- відповідно до вимог ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою», воно належить до категорії «Д» з пожежної небезпеки – простір у приміщенні, у якому перебувають тверді горючі речовини та матеріали.

Оскільки офісне приміщення обладнане ПК з ВДТ належить до категорії «Д» з пожежної небезпеки, тому відповідно до вимог ДБН В.1.1- 7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги» воно має II ступінь вогнестійкості.

Обладнання, силові та освітленні мережі офісного приміщенняобладнаного ПК з ВДТ відповідають вимогам пожежної безпеки, оскільки виконані відповідно до вимог НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок», та мають ступінь захисту ізоляції обладнання IP44 яка відповідає класу пожежанебезпечної зони П-П а до якої належить приміщення.

Джерело безперебійного живлення (ДБЖ) — призначене для забезпечення безперервної роботи сигналізації.

Пожежні датчики (сповіщувачі) — застосовуються для виявлення займання (відкритого вогню) або продуктів горіння (дим, чадний газ тощо). За способом виявлення поділяються на теплові, димові, датчики полум'я і СО.[49, с.5]

З технічних та організаційних заходів запобігання пожеж в офісному приміщенні обладнаному ПК з ВДТ передбачені наступні протипожежні заходи:

- згідно вимог ДБН В.2.5-56:2014 «Системи протипожежного захисту»,

в офісному приміщенні обладнаному ПК з ВДТ встановлена система пожежної й охоронної сигналізації «Сигнал-ВК6». Яка забезпечує виявлення теплових і димових ознак пожежі і місця виникнення пожежі з точністю до місця розміщення датчика;

У ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» розроблена інструкція про заходи пожежної безпеки також розроблена схема евакуації людей у випадку пожежі, створено пожежно-технічну комісію.

Евакуаційні шляхи й виходи утримуються вільними, нічим не загромаджені й у випадку виникнення пожежі забезпечать безпеку під час евакуації людей, ведуть у коридор, на сходовий майданчик назовні. Двері евакуаційних виходів замикаються лише на внутрішні, що легко відчиняються. Шляхи евакуації, що не мають природного освітлення, постійно освітлені електричним світлом (при наявності людей). Електрошафи, розташовані в коридорі і фойє, закриті. Устрій і прокладка мереж аварійного та евакуаційного освітлення виконане відповідно до вимог будівельних норм, все електроустаткування заземлене. Для підтримки устроїв захисту від блискавок в справному стані, проводиться ревізія цих устроїв щорічно.

Системи вентиляції та кондиціонування повітря також відповідають протипожежним вимогам будівельних норм. Лінії харчування до кожного кондиціонера забезпечені автономним устроєм електричного захисту, незалежно від наявності захисту на загальній лінії. Зовнішній простір і стіна будинку навколо кондиціонерів розчищені від дерев і інших предметів у радіусі не менше 1,5 м. Апарати також захищені зверху козирками, що виступають за зовнішні габарити кондиціонера не менше ніж на 0,15 м. У всьому будинку встановлена охоронно-пожежна і тривожна сигналізація. Всі установки знаходяться в полагодженому стані й утримуються в постійній готовності для виконання поставлених перед ними задач.

У коридорі проведений внутрішній протипожежний водопровід: пожежний кран установлений так, що він не заважає евакуації людей. Пожежний кран укомплектований пожежним рукавом, стовбуром і важелем для полегшення

відкривання вентиля. Пожежний кран розміщується в умонтованій шафці, що має отвір для провітрювання і пристосованого для опломбування і візуальний огляд без його відкривання. Також коридор у офісний будівлі обладнаний переносними вогнегасниками, які розташовані прямо на стіні за допомогою кронштейнів. Вогнегасники двох типів: ВВК - вуглекислотний, призначений для гасіння невеличких осередків пожеж різноманітних пальних речовин, що походять із твердих матеріалів, а також електроустановок, що знаходяться під напругою; порошковий ВП для класів А, В, С. Будинок також забезпечений первинними засобами пожежогасіння, розташованими у коридорі: ящик із піском, пожежне цебро, совкові лопати, пожежні інструменти й ін. У самому приміщенні відділу наявна медична аптечка першої допомоги.

Отже, на ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» створені і підтримуються всі умови для пожежної безпеки: дотримано основні вимоги приміщення щодо пожежної безпеки, створені заходи попередження виникнення пожежі та обмеження поширення вогню, щодо успішної евакуації людей і матеріальних цінностей.

У результаті проведеного аудиту і аналізу, можна стверджувати, що система управління охороною праці ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» створена відповідно до законодавчих вимог і ефективно функціонує, підтримуючи стан охорони праці та безпеки життєдіяльності на високому рівні.

4.4.2 Прогнозування обстановки у вогнищах ураження

Планування і підготовка до майбутнього проведення рятувальних та інших невідкладних робіт (РІНР) неможливі без прогнозування обстановки, яка може скластися в можливих вогнищах ураження. Безупинний розвиток засобів ураження і поглядів на їх застосування вимагає систематичної роботи з удосконалення методик прогнозування обстановки і подальшого коректування відповідних розділів планів цивільного захисту (ЦЗ).

Після нападу супротивника на основі початкових даних про параметри ядерних вибухів, характер і масштаб застосування інших видів ЗМУ також здійснюється прогнозування можливої обстановки, яка проводиться для

вживання необхідних заходів захисту, для оцінки можливих втрат о. с. формувань ЦЗ, військ і населення, оцінки обсягу робіт з ліквідації наслідків нападу і для прийняття (уточнення) рішення на проведення РІНР. При цьому у вогнищах ядерного ураження оцінюється і пожежна обстановка, це необхідно для визначення обсягів і термінів виконання протипожежних заходів при проведенні РІНР, заходів щодо відновлення джерел пожежного водопостачання, а також для уточнення розрахунків сил і засобів та рішення на їх використання. Вихідними даними для прогнозування і оцінки пожежної обстановки, крім параметрів ядерного вибуху, є швидкість і напрямок середнього і приземного вітру та інші дані попередньої оцінки.

Прогнозування можливої радіаційної обстановки проводиться з метою визначення масштабів і характеру РЗ місцевості, розробки і здійснення заходів, які виключають чи зменшують втрати від нього. Результати прогнозування є орієнтовними і слугують вихідними даними для організації радіаційної розвідки, захисту населення, сільськогосподарських тварин і рослин, використання транспортних магістралей в умовах зараження і т.д.

Радіаційна обстановка після застосування ядерної зброї (ЯЗ) оцінюється за даними прогнозування, розвідки і дозиметричного контролю. При її оцінці визначаються зони РЗ місцевості, розраховуються дози радіації, які можуть одержати люди протягом того чи іншого часу перебування в зонах зараження або при їх проходженні, визначаються час початку роботи і кількість змін для проведення рятувальних робіт у вогнищах ураження, режими роботи ОГ і режими захисту населення в умовах РЗ. Результати оцінки дозволяють вибрати найбільш прийнятні способи дій сил ЦЗ у вогнищах ураження і намітити заходи щодо їх захисту. Дані про радіаційну обстановку потім уточнюються за даними повітряної, морської (річкової) розвідки й установ мережі спостереження і лабораторного контролю.

Вогнища хімічного ураження (ВХУ) виникають у результаті застосування супротивником отруйних речовин (ОР), а також при руйнуванні хімічно небезпечних об'єктів, які виготовляють чи використовують у технології СДОР.

Прогнозуючи обстановку, необхідно визначити можливі розміри зон біологічного зараження, вид збудника, спосіб його застосування і стійкість бактеріальних рецептур, очікувані первинні втрати населення з урахуванням його густоти і забезпеченості засобами захисту, характер залежності ОГ, майна і технічних засобів, ймовірні вторинні втрати населення в результаті передачі інфекцій від хворих до здорових. Для розрахунку можливих втрат населення необхідно знати: площу зараження; кількість людей, які перебувають на ній; забезпеченість їх захисними спорудами, ЗІЗ і медичними засобами захисту. При раптовому застосуванні біологічних засобів може бути заражене аерозолями до 50-60% загальної чисельності населення; якщо люди будуть завчасно сповіщені і встигнуть вжити елементарних заходів захисту, втрати становитимуть не більше 15%.

Прогнозування зон можливого катастрофічного затоплення з визначенням їхніх меж, глибини й інших параметрів здійснюється розрахунковим шляхом на основі відповідних методик. Прогнозування зон затоплення після нападу супротивника здійснюється виходячи з характеру фактичних руйнувань чи ушкоджень напірного фронту гідротехнічних споруд і рівня заповнення водоймищ до моменту нападу.

Результати будь-якого прогнозування є наближеними і використовуються органами управління ЦЗ для аналізу та попередньої оцінки обстановки. Проте якісне прогнозування забезпечує не тільки правильну організацію й успішне проведення рятувальних робіт у вогнищах ураження, а й дає можливість зменшити імовірність утворення таких вогнищ шляхом своєчасного хімічного і оповіщення населення це укриття чи евакуації його із зон радіоактивного, біологічного зараження.

ВИСНОВКИ

Сучасний стан української економіки потребує значних перетворень, які сприятимуть підвищенню ефективності діяльності підприємств.

Важливу роль у забезпеченні ефективних форм господарювання на вітчизняних підприємствах відіграє аналіз фінансового стану підприємств.

Але єдиного підходу як до визначення ефективності, так і до визначення ефективності управління діяльністю підприємства не існує. Найпоширенішими напрямками є визначення ефективності управління як співвідношення отриманого результату з витратами діяльності підприємства; співвідношення отриманого результату з наміченими цілями.

Ефективність управління діяльністю підприємства визначається як результативність управління маркетинговою, виробничою, фінансовою, інноваційною та кадровою діяльностями.

Ефективність підприємства складна характеристика, для того, щоб повноцінно проаналізувати діяльність підприємства, зробити вірні висновки про його стан, необхідно розглядати всі ці показники в сукупності.

Необхідно систематично, детально і в динаміці аналізувати фінанси підприємства, оскільки від поліпшення фінансового стану підприємства залежить його економічна перспектива. Для проведення аналізу фінансового стану і фінансових результатів підприємства використовують різноманітні методи.

Показниками і фактори стабільного фінансового стану підприємства:

- стійка платоспроможність;
- ефективне використання капіталу;
- своєчасна організація розрахунків;
- наявність стабільних фінансових ресурсів.

Показники і фактори незадовільного фінансового стану:

- неефективне розміщення засобів;

- дефіцит власних оборотних коштів;
- наявність стійкої заборгованості за платежами;
- негативні тенденції у виробництві.

Фінансовий моніторинг діяльності підприємства (або моніторинг фінансового стану) є вкрай важливим і необхідним засобом підвищення ефективності його функціонування. Розкриття особливостей проведення різних етапів фінансового моніторингу є предметом подальших досліджень науковців.

Новітня концепція системного управління підприємством – контролінг, має великий потенціал як сукупність методів оперативного та стратегічного менеджменту, планування, аналізу та контролю на якісно новому етапі розвитку підприємства та потребує обґрунтування та дослідження.

Основою концепції контролінгу (системного управління організацією) є прагнення забезпечити успішне функціонування організаційної системи в довгостроковому періоді.

Впровадження системи контролінгу на підприємствах України дозволить досягти ефективного управління власними ресурсами, оперативно реагувати на зміни в діяльності, розробляти різні варіанти прийняття управлінських рішень та розвивати конкурентні переваги.

Фінансова стійкість — певний стан рахунків підприємства, яке гарантуватиме його постійну платоспроможність. Тому можна сформулювати думку, що фінансова стійкість і платоспроможність підприємства взаємопов'язані.

Головними проблемними напрямками є такі показники підприємства:

На ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» коефіцієнт зносу знаходиться в нормативних межах тільки у 2016 та 2017 роках.

В жодному з досліджуваних років підприємство не досягло нормативного значення коефіцієнту оборотності запасів.

Результат розрахунку показника оборотності дебіторської заборгованості ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» є низьким. Як правило, чим вище цей показник, тим краще, тому що підприємство швидше одержує оплату

по рахунках.

Рентабельність активів підприємства ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» коливається протягом розрахункового періоду процес управління є не достатньо ефективним.

Окупність власного капіталу ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» значно нижча значень за альтернативними напрямками, тому вона незадовільна.

На підприємстві ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» значення показника є негативним це свідчить про те, що без короткострокового та довгострокового позикового капіталу компанія не зможе забезпечити безперебійний виробничо-збутовий процес.

Показник коефіцієнту фінансової стійкості підприємства не знаходяться в нормативних межах, тому у ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» існує великий ризик втрати платоспроможності.

Результати розрахунку коефіцієнту абсолютної ліквідності показує, що підприємство ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром.

Розрахувавши показник співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» можна зробити висновок, що в компанії неефективна політика комерційного кредитування і, як результат, дебітори заборгували компанії більше коштів, ніж компанія отримала від постачальників.

Фінансова діяльність підприємства в умовах ринку спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахунковою і кредитною дисциплін, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансовою стійкості з метою ефективного функціонування.

Фінансовий стан підприємства в ринковому середовищі залежить не тільки від зовнішніх факторів впливу, але й від ефективності управління фінансовими ресурсами.

Аналіз фінансового стану визначає, за якими напрямками потрібно проводити аналітичну роботу, дає можливість виявити найважливіші аспекти та найслабкіші позицію певного підприємства.

Метою управління фінансовим станом є забезпечення підприємства необхідними фінансовими ресурсами та підвищення ефективності його фінансовою діяльності.

Аналіз фінансового стану є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємства.

У результаті фінансового аналізу менеджер одержує певну кількість основних, найбільш інформативних параметрів, які дають об'єктивну та точну картину фінансового стану підприємства.

Системний підхід до аналізу фінансового стану підприємства передбачає розгляд підприємства як складної, багаторівневої і взаємопов'язаної системи, що характеризується рядом специфічних принципів, до яких належать:

- цілісність;
- структурність;
- взаємозалежність системи і середовища;
- автономність;
- адаптивність;
- ієрархічність;
- унікальність;
- множинність описів;

Таким чином, для виконання вимог системності при інтегральній оцінці фінансового стану підприємства необхідно оцінювати не тільки окремі коефіцієнти, але і їх співвідношення, структуру, що дасть змогу звести і відобразити в об'єднаному показнику множинні взаємозв'язки фінансових показників підприємства.

Опираючись на принцип ієрархічності, можна об'єднати блокові оцінки в цілісну систему комплексної оцінки фінансового стану підприємства.

Кластерний аналіз дозволяє поділити за визначеними критеріями

сукупність підприємств, що вивчається, на групи, які називаються кластерами.

Для проведення інтегральної оцінки фінансового стану підприємства пропонується сукупність показників фінансово-господарського стану підприємства поділити на дві групи: нормативні та тенденційні.

Доцільність такого поділу показників пояснюється зменшення міри фінансового ризику при визначенні рейтингу підприємства.

Інтегральну оцінку фінансового стану підприємства пропоную проводити в два етапи:

- етап 1: оцінка фінансового стану за нормованими показниками і відбір підприємств, результати діяльності яких відповідають встановленим нормативним значенням;

- етап 2: оцінка фінансового стану за тенденційними показниками і формування рейтингу підприємств за інтегральним показником їх діяльності.

Альтернативним підходом до інтегральної оцінки фінансового стану підприємства може стати оцінка через поділ всієї сукупності показників на нормативні та тенденційні. Доцільність такого поділу показників пояснюється зменшенням міри фінансового ризику при визначенні рейтингу підприємства.

Умовою життєздатності підприємства й основою його розвитку в конкурентному ринку є стабільність. Правильна оцінка фінансової стійкості підприємства за сучасних умов господарювання є досить потрібною як для його керівництва і власників, так і для інвесторів, партнерів, кредиторів, державних органів

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Солотва В.А. Аналіз ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості в системі управління підприємством /В.А. Солотова. – 2016 . - №6. - С.199-206.
2. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры. / В.В.Ковалев. –М.: Финансы и статистика, 2011. –560с.
3. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом [Електронний ресурс] : Закон України від 14.05.1992 №2343-ХІІ.- Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
4. Эффективность производственно-хозяйственной и инвестиционной деятельности предприятия [Электронный ресурс]. – 2011. – Режим доступа: <http://www.beintrend.ru>
5. Dejneko O. A. Efficiency and quality of management of the machine-building enterprise / O.A. Dejneko. — Moscow: Mechanical engineering, 2016. — 24 p.
6. Показатели эффективности деятельности фирм [Электронный ресурс]. – 2011. – Режим доступа: <http://www.bibliotekar.ru>
7. Ремньова Л.М. Управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства як складова його фінансового менеджменту /Л.М. Ремньова. - Актуальні проблеми економіки. - 2014. - №2(32).
8. Кравцова А. М. Оцінка ефективності процесу використання фінансових ресурсів підприємства / 2011. – №16. – с. 47-50.
9. Фінанси підприємств: підручник / І. О. Тарасенко, Н. М. Любенко. – К. – КНУТД, 2015. – 360 с.
10. Аналіз даних: підручник для академічного бакалаврату / В. С. Мхітарян [та ін.]; під редакцією В. С. Мхітаряна. - Москва: Видавництво Юрайт, 2018. - 490 с
11. Фінанси підприємств : навчальний посібник / М. М. Бердар. - 2-ге вид.,

перероб. і допов. - К.: 2012. - 464 с.

12. Шевчук Н.С. Аналіз матеріальних ресурсів в умовах інфляції / Н.С. Шевчук // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2009. – № 36. – с. 205 – 209.

13. Олексів І.Б., Фещур Р.В. «Проблеми аналізу та оцінки фінансового стану підприємства» Журнал «Економічний вісник» Випуск 68, с. 256-263

14. Литвак Б.Г. Разработка управленческого решения. –М.: Дело, 2015. – 392 с.

15. Плікус І.Й. Система моніторингу для фінансового прогнозу діяльності підприємства // Фінанси України. –2013. –№4. – с.35-44.

16. Захарченко В.О., Счасна С.І. Систематизація методів оцінки фінансового стану підприємства // Фінанси України. – 2014. –№1. – с. 137-143.

17. Амрайн К. Контролінг - це управління управлінням / К.Амрай // Компаньйон. - 2004. - №27. - с. 38-41

18. Аніскін Ю.П. Планування і контролінг: [підручник за фахом «Менеджмент організації»] / Аніскін Ю.П., Павлова, А.М. - М.: Омега-Л, 2005. - 280 с.

19. Давидович І.Є. Контролінг: [навчальний посібник] / І.Є. Давидович. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 552 с.

20. Ананькіна Е. А. Контролінг як інструмент управління підприємством / Ананькіна Е. А., Данілочкіной С. В., Данілочкіна Н. Г.; під ред. Данілочкіной Н.Г. - М.: ЮНИТИ, 2002. - 279 с.

21. Дайлен А. Практика контролінгу. Пер. з нім. / Под ред. М.Л. Лукашевича, Е.Н. Тіхоненковой. - М.: Фінанси і статистика, 2001. 336 с.

22. Контролінг у бізнесі. Методичні та практичні засади побудови контролінгу в організаціях. / Кармінський А.М., Оленев Н.І., Примак А.Г., Фалько С.Г. - М.: Фінанси і статистика, 2002. - 256 с.

23. Манн Р. Контролінг для початківців. Система управління прибутком / Р. Манн, Е. Майер; [Пер. з нім. Ю.Г. Жукова]. - М.: Фінанси і статистика, 2004. 213 с.

24. Сухарева Л.А. Контролінг - основа управління бізнесом. Л.А.Сухарева, С.Н.Петренко. - К .: Ельга, Ніка-Центр, 2002. - 208 с.
25. Фалько С. Не просто облік, а інформаційна підтримка // Економіка і життя. - 2007. - № 35. - с. 31.
26. Хан Д. Планування і контроль: концепція контролінгу. Пер. з нім. / Под ред. і з предисл. Турчака А. А., Головача Л. Г., Лукашевича М. Л. - М .: Фінанси і статистика, 2017. - 800с.
27. Теплякова Т. Ю. Контролінг: [навчальний посібник] / Т.Ю. Теплякова. - Ульяновськ: УлГТУ, 2010. - 143 с.
28. Horvarh & Partners. Концепція контролінгу: Управлінський облік. Система звітності. Бюджетування / Под ред. В. Григор'євої, В. Толкач. - М .: Альпіна Бізнес Букс, 2005. - 269 с.
29. Пушкар М.С. Контролінг - інформаційна Підсистема стратегічного менеджменту: [монографія] / Пушкар М.С., Пушкар Р.М .. - Тернопіль: Карт-бланш, 2004. - 370 с.
30. Фінанси підприємств : навч. посібник / М. В. Сороківська, Т. Я. Андрейків. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2015. – 288 с.
31. Кобилецький В. Р., Експрес-аналіз фінансово-економічного стану / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online»
32. Перетяцько А. Ю. Сучасні підходи до оцінки фінансово-господарської діяльності як основи ефективного управління підприємством / А. Ю.Перетяцько. – К.:Освіта, 2006. - с.19-22.
33. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. - 3-тє вид., випр. І доп. - К.: Знання, 2007. - 668 с. - (Вища освіта ХХІ століття).
34. Тихомирова А.В. Оценка эффективности управления производством / А.В. Тихомирова. – М. : Экономика, 2008. – 104 с.
35. Вечерковски Р.З. Управление знаниями при формировании конкурентных преимуществ предприятия : дис. ... канд. экон. наук : спец.

08.06.01 «Экономика, организация и управление предприятиями» / Р.З. Вечерковски. – Луганск : ВНУ им. В. Даля, 2004. – 216 с

36. Фрайлингер К. Управление изменениями в организации / К. Фрайлингер, Й. Фишер ; пер. с нем. Н.П. Береговой, И.А. Сергеевой. – М. : Книгописная Палата, 2012. – 284 с.

37. Сеницына Т.А. Оценка эффективности системы управления промышленным предприятием: целевой подход : дис. канд. экон. наук : спец. «Экономика, организация и управление предприятиями» / Т.А. Сеницына. – Одесса : ОГЭУ, 2004. – 187 с

38. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – 2-г вид., переробл. і допов. – К.: МАУП, 2011. – 328 с.: іл. – Бібліогр.: с.318–321, с. 275

39. Ванькович Д.В. Удосконалення механізму реорганізації управління фінансовими ресурсами підприємств // Фінанси України. – 2010. – №9. – с. 112–117

40. Обущак Т.А. Сутність фінансового стану підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – №9. – С. 92–98.

41. Онисько С.М., Марич П.М. Фінанси підприємств: Підручник для студентів вищих закладів освіти. – 2-ге видання, виправлене і доповнене. – Львів: «Магнолія Плюс», 2009. – 367 с.

42. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. Поддєрьогін А.М. – 6-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2012. – 552 с

43. Сафронська І. М. Методичні підходи до комплексної оцінки фінанс. стану підприємства / І. М. Сафронська, Г. С. Белай // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – №17. – с. 65–67.

44. Романенко О.А. Рейтингова оцінка фінансового стану корпоративних підприємств торговельного холдингу / О.А. Романенко // Фінанси України. – 2007. – № 5. – с. 127–133.

45. Михайлов В.С. Панорама методів рейтингового оцінювання та використання їх у статистиці фінансів підприємств / В.С. Михайлов,

О.Б. Хотетовська // Статистика України. – 2008. – № 3. – с. 23.

46. Головка В. І. Фінансово - економічна діяльність підприємства: контроль, аналіз та безпека / В. І. Головка, В. А. мінченко, В. м. Шарманська. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 446 с.

47. Смачило В. В. Оцінка фінансової стійкості підприємств / В. В. Смачило, Ю. В. Бутникова // економічний простір: збірник наукових праць. – 2008. – №20/2. – с. 35-40.

48. Інструкція з охорони праці в адміністративному кабінеті ДНЗ [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу: <https://osvita-docs.com/node/18>

49. [Електронний ресурс] – ПРОТИПОЖЕЖНА СИГНАЛІЗАЦІЯ – 2020. Режим доступу: <https://securitypolice.com.ua/>

50. Фінанси : підручник. / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. — 2-ге вид. переробл. і доповн. — К. : Знання, 2012. — 687 с. — ISBN: 978-966-346-964-5

Додаток А
Звіт про фінансовий стан

Таблиця А1

**Консолідований баланс ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» за
2015 -2019 роки**

Актив	Код рядка	2015	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи:	1000	3361	1800	1418	1148	555
первісна вартість	1001	11082	10212	9812	10137	8535
накопичена амортизація	1002	721	8412	8394	8989	7980
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0	0	22463	27805
Основні засоби:	1010	60504	157985	141718	64956	64740
первісна вартість	1011	173244	188910	180330	180553	184603
знос	1012	112740	30925	38612	115597	119863
Інвестиційна нерухомість:	1015	6528	4738	18352	882	358
первісна вартість	1016	7842	4738	18352	1749	1068
знос	1017	1314	0	0	867	710
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	13572	0	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	2	2	1	1
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	1644	3431	1077
Відстрочені податкові активи	1045	9495	6631	546	0	0
Гудвіл	1050	0	0	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0	0	0
Усього за розділом I	1095	93460	171156	163680	92881	94537
II. Оборотні активи						
Запаси	1100	120243	105999	115531	92881	94537
Виробничі запаси	1101	42821	41606	38969	37745	46188
Незавершене виробництво	1102	32193	21994	42685	40888	29222
Готова продукція	1103	44075	40379	329669	29074	29273

Продовження додатку А

Продовження таблиці А1

1	2	3	4	5	6	7
Товари	1104	1154	2020	908	880	2063
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	43982	64999	97812	86593	60567
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	8192	12118	30984	25812	27095
за бюджетом	1135	290	6	0	1082	3212
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0	0	280	0
з нарахованих доходів	1140	0	0	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	48638	83285	82563	82047	89980
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	3507	2505	454	304	10902
Готівка	1166	3	4	0	0	1
Рахунки в банках	1167	3504	2501	454	304	10901
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0	0	54	84
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	0	0	0	1737	967
Усього за розділом II	1195	224852	268912	327344	306216	299553
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	2148	2235	0	1080
Баланс	1300	318312	442216	493259	399097	395170
Пасив	Код рядка	2015	2016	2017	2018	2019
I. Власний капітал						

Продовження додатку А

Продовження таблиці А1

1	2	3	4	5	6	7
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1470	1470	1470	1470	1470
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	8511	94439	67248	0	0
Додатковий капітал	1410	0	0	0	54298	54261
Емісійний дохід	1411	0	0	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0	0	0
Резервний капітал	1415	427	427	427	427	427
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	176878	198578	223830	178134	179701
Неоплачений капітал	1425	0	0	0	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0	0	0	0
Інші резерви	1435	0	0	0	0	0
Усього за розділом І	1495	187286	294914	292975	234329	235859
ІІ. Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	0	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	1057	736	1364	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	23310	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0	0	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0	0	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0	0	0
Цільове фінансування	1525	36	10	15	19	16
Благодійна допомога	1526	0	0	0	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0	0	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітнього періоду)	1531	0	0	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітнього періоду)	1532	0	0	0	0	0
резерв незароблених премій; (на початок звітнього періоду)	1533	0	0	0	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітнього періоду)	1534	0	0	0	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0	0	0

Продовження додатку А

Продовження таблиці А1

1	2	3	4	5	6	7
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0	0	0
Усього за розділом II	1595	1093	746	24689	19	16
III. Поточні зобов'язання і забезпечення						
Короткострокові кредити банків	1600	49243	88767	67090	94025	84747
Векселі видані	1605	0	0	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	30706	0	0	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	14805	26570	34126	33465	23603
за розрахунками з бюджетом	1620	10126	2171	2334	1723	2672
за у тому числі з податку на прибуток	1621	8960	528	1249	0	953
за розрахунками зі страхування	1625	1956	1164	1496	1539	1469
за розрахунками з оплати праці	1630	3936	4573	8380	5199	4424
за одержаними авансами	1635	13754	14494	47433	12962	27584
за розрахунками з учасниками із внутрішніх розрахунків	1640	521	4221	3171	3171	3171
за страховою діяльністю	1645	0	95	34	64	84
Поточні забезпечення	1660	4468	4378	8713	6079	6665
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	418	123	2818	6522	4876
Усього за розділом III	1695	129933	146556	175595	164749	159295
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0	0	0
Баланс	1900	318312	442216	493259	399097	395170

Додаток Б

**Фінансові результати ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» 2015-
2019 роки**

Таблиця Б1

**Консолідований звіт про фінансові результати ПАТ «Полтавський
турбомеханічний завод» 2015-2019 роки**

Стаття	Код рядка	2015	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	341164	230128	281895	331555	257977
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0	0	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0	0	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0	0	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0	0	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0	0	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	200953	173217	202230	231288	175634
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0	0	0	0
Валовий: прибуток	2090	140211	56911	79665	100267	82343
Валовий: збиток	2095	0	0	0	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0	0	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0	0	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0	0	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0	0	0	0
Інші операційні доходи	2120	53128	58529	40155	30293	288233
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0	0	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0	0	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2130	0	0	0	0	0
Адміністративні витрати	2130	41151	44012	47198	50829	42147
Витрати на збут	2150	31380	23120	32443	32154	30037

Продовження додатку Б

Продовження таблиці Б1

1	2	3	4	5	6	7
Інші операційні витрати	2180	46347	33072	21761	30414	14288
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0	0	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0	0	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	74461	15236	18418	17793	24104
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	0	0	0	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0	0	0	0
Інші фінансові доходи	2220	317	15	70	35	424
Інші доходи	2240	17	22241	71	188	861
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0	0	0	0
Фінансові витрати	2250	16821	18606	15517	15910	17033
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	0	0	0
Інші витрати	2270	25	12492	66	201	626
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0	0	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	57949	6394	2976	1905	7730
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	0	0	0	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-10551	-528	-536	248	-933
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0	0	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	47398	5866	2440	1657	6797
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	0	0	0	0	0

